

Examensarbete:

Vid era sinnens fulla bruk

- en kvantitativ enkätundersökning om ungdomars kunskaper om och attityder till alkohol

Utvecklingsarbete:

Minderårigas tillgång till alkohol

– En kvalitativ studie med fokus på orsakerna bakom utköpen/förmedlingen av alkohol till minderåriga samt hur langningen av alkohol till minderåriga kan minskas

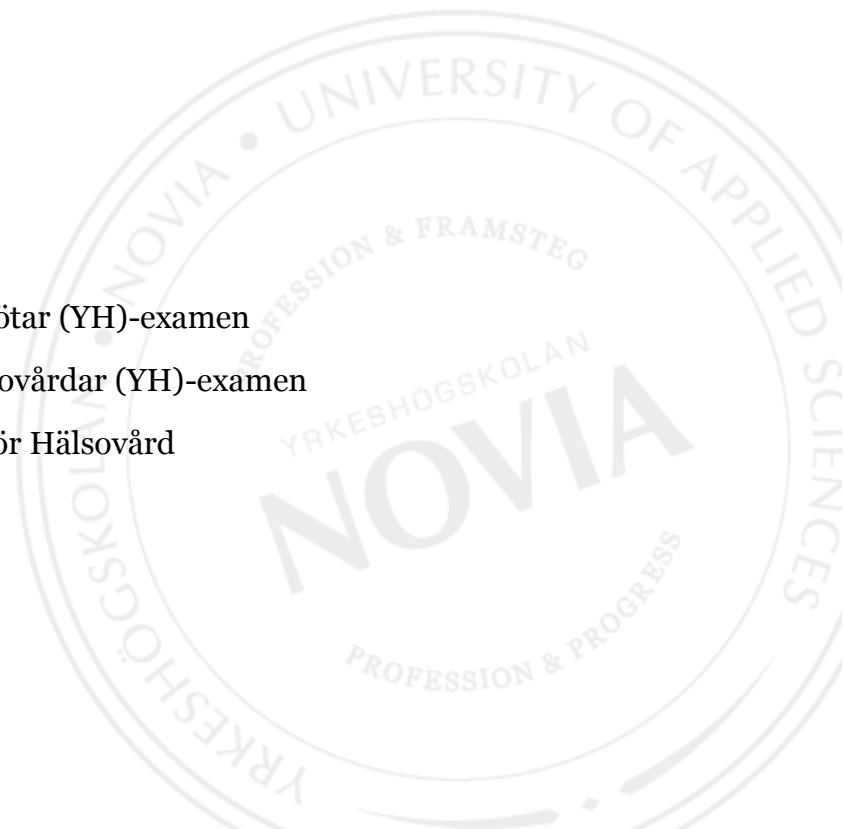
Namn: Cecilia Ström

Examensarbete för sjukskötare (YH)-examen

Utvecklingsarbete för hälsovårdare (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för Hälsovård

Vasa 2013

Vid era sinnens fulla bruk

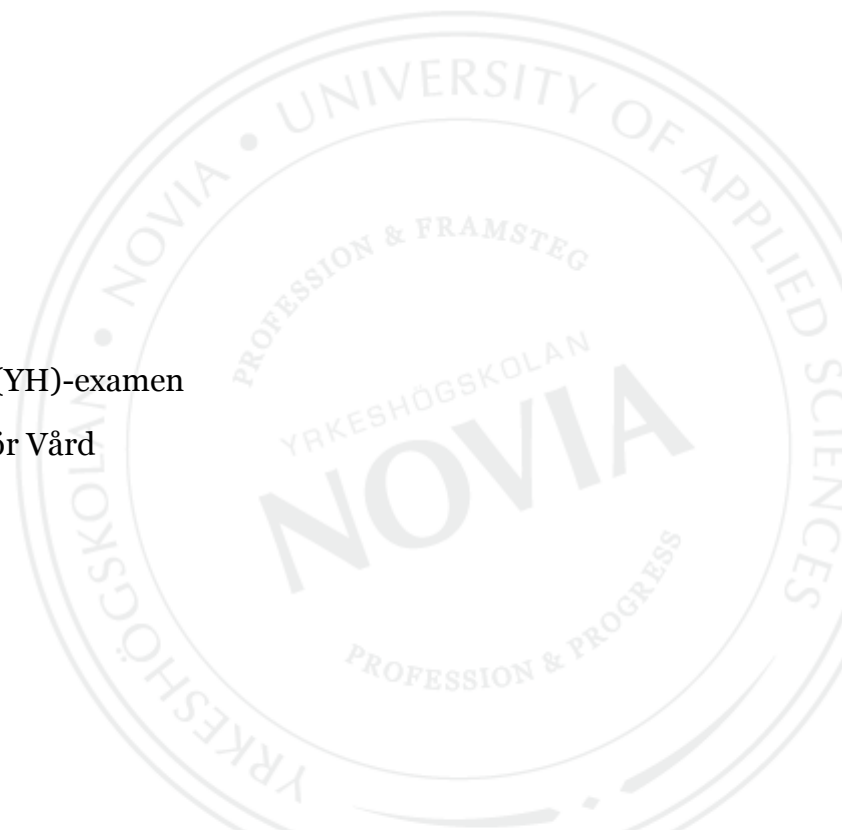
- en kvantitativ enkätundersökning om ungdomars kunskaper om och attityder till alkohol

Namn: Cecilia Ström

Examensarbete för Novia (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för Vård

Vasa 2012

EXAMENSARBETE

Författare: Cecilia Ström

Utbildningsprogram och ort: Vård, Vasa

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Hälsovård

Handledare: Marlene Gädda, Erja Halmesmäki-Hansson

Titel: Vid era sinnens fulla bruk- en kvantitativ enkätundersökning om ungdomars kunskaper om och attityder till alkohol

Datum 4.10.2012

Sidantal 65

Bilagor 3

Sammanfattning

I det här examensarbetet har ämnet alkohol och ungdomar behandlats. Syftet med denna studie var att kartlägga vilken kunskap och vilka attityder ungdomar har gällande alkohol och alkoholbruk. För att kunna förebygga eventuella alkoholproblem behövs kunskap om hur unga förhåller sig till alkoholrelaterade frågor. När kunskapen ökar går det bättre att ta itu med det här växande problemet och även få håll på de myter om alkohol som fortfarande cirkulerar.

Studien genomfördes elektroniskt som en webbenkät som skickades ut till yrkeshögskolestuderande. Omkring 200 personer svarade på varje fråga och resultatet gav en bra och tillförlitlig bild av hur ungdomar i yrkeshögskoleåldern på olika sätt förhåller sig till frågor om alkohol samt hur deras egen konsumtion ser ut idag, samt i yngre ålder. Ett exempel på vad som undersöktes var hur ungdomarna förhöll sig till utköp av alkohol åt minderåriga.

Eftersom enkätfrågorna var mycket omfattande gav resultatet en intressant och bred kartläggning över ämnet. Slutsatserna är att det verkligen behövs resurser inom alkoholpreventionen bland ungdomar. Det här arbetet är en bra grund för fortsatta studier och eventuella åtgärder inom området, eftersom resultatet visar vilka attityder som finns i samhälle men även vilka eventuella kunskapsluckor som ungdomar har nuförtiden.

Språk: Svenska

Nyckelord: alkohol, alkoholbruk, ungdomar, attityd, kunskap

TUTKIELMA

Kirjoittaja: Cecilia Ström

Koulutusohjelma ja paikka: Hoito, Vaasa

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Terveystieteiden hoito

Ohjaaja: Marlene Gädda, Erja Halmesmäki-Hansson

Otsikko: Järjissänne - kvantitatiivinen tutkimus alkoholin tietämyksestä ja suhtautumisesta siihen nuorten keskuudessa

Päivämäärä 4.10.2012

Sivujen määrä 65

Liitteet 3

Yhteenveto

Tässä tutkielmassa on käsitelty aihetta alkoholi ja nuoret. Tutkielman tarkoitus on kartoittaa nuorten tieto alkoholista ja alkoholin käytöstä sekä heidän asenteensa alkoholiin. Mahdollisten alkoholiongelmien estämiseksi tarvitaan tietoa siitä, miten nuoret suhtautuvat alkoholia koskeviin kysymyksiin. Kun tieto kasvaa, on helpompaa puuttua tähän kasvavaan ongelmaan ja myös puhkaista yhä elävät myytit alkoholista.

Tutkimus tehtiin elektronisesti verkkokyselynä, joka lähetettiin ammattikorkeakoulun opiskelijoille. Noin 200 henkilöä vastasi jokaiseen kysymykseen, ja tulos antaa hyvän ja luotettavan kuvan siitä, miten ammattikorkeakouluikäiset suhtautuvat alkoholikysymyksiin, sekä mikä heidän oma kulutuksensa on tänään, mutta myös mikä se oli nuorempana. Eräs esimerkki tutkielman kysymyksistä on, miten nuoret suhtautuvat siihen, että ostetaan alkoholia alaikäisille.

Kysymysten runsauden ansiosta tulos antoi mielenkiintoisen ja laajan kartoituksen aiheesta. Lopputulos on, että varoja todella tarvitaan alkoholiehkäisyyn nuorten keskuudessa. Tämä työ luo hyvän pohjan jatko-opiskeluun ja mahdollisiin toimiin alalla, koska tulos paljastaa yhteiskunnassa vallitsevia asenteita mutta myös nykynuorten tietämättömyyttä.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: alkoholi, alkoholin käyttö, nuoret, asenne, tieto

BACHELOR'S THESIS

Author: Cecilia Ström

Degree Programme: Nursing, Vasa

Specialization: Health Care

Supervisors: Marlene Gädda & Erja Halmesmäki Hansson

Title: In full possession of your faculties - a quantitative study on adolescents' knowledge about and attitudes towards alcohol

Date 4.10.2012

Numbers of pages 65

Appendices 3

Summary

In this bachelor's thesis the subject of alcohol and adolescents has been discussed. The purpose with this study was to map the knowledge and attitudes adolescents have towards alcohol. To be able to prevent alcohol problems, knowledge about how young people relate to alcohol-related questions is needed. When the knowledge increases, it is easier to deal with this growing problem and also to puncture the myths about alcohol that still circulate.

The study was performed electronically as a web-based survey, which was sent to polytechnic students. About 200 persons answered every question and the result gave a good and reliable picture of how adolescents of this age group relate in different ways to questions about alcohol and also of what their consumption looks like today and at a younger age. An example of the subjects that were investigated was how adolescents related to supplying alcohol to underage persons.

Because the survey questions were very varied, the result provided an interesting and wide mapping of the subject. The conclusions are that resources are really needed in alcohol prevention among adolescents. This study is a good basis for continued studies and possible actions in the field, because the result shows the attitudes that exist in society but also the possible knowledge gaps adolescents have nowadays.

Language: Swedish

Key words: alcohol, alcohol use, adolescents, attitude, knowledge

Innehåll

1 Inledning.....	1
2 Syfte och problemprecisering.	4
3 Teoretiska utgångspunkter	5
3.1 Antonovskys syn på KASAM	5
4 Teoretisk bakgrund	7
4.1 Vad är en attityd?	7
4.2 Vad är kunskap?	8
4.3 Vad är alkohol?	8
4.4 Alkoholbrukets olika dimensioner	9
4.5 Alkoholens verkningar på hjärnan och beteendet	14
5 Tidigare forskning	18
6 Undersökningens genomförande	24
6.1 Val av informanter	25
6.2 Etiska ställningstaganden	25
6.3 Enkät som datainsamlingsmetod.....	25
6.4 Deskriptiv statistik som dataanalysmetod	26
6.5 Undersökningens praktiska genomförande	27
7 Resultatredovisning	29
7.1 Bakgrundsfrågor	29

7.2 Ungdomars attityder till alkohol	35
7.3 Ungdomars kunskaper om alkohol	45
8 Tolkning	51
9 Kritisk granskning	59
10 Diskussion	63
Litteratur	
Bilagor	

1. Inledning

Alkohol och alkoholbruk är ett högaktuellt ämne som ofta är uppe för diskussion i vårt samhälle. Det är allmänt känt att alkoholen har fått en större roll i samhället och att inte dricka alls är betydligt ovanligare än att dricka alkohol. Ämnet försvaras, upprör, oroar, väcker reaktioner och delar människors åsikter. Alkoholkulturen i vårt samhälle innefattar många åldersgrupper, men i mitt arbete kommer jag främst att inrikta mig på ungdomar i åldern 18-25. Alkoholen har nuförtiden fått en mycket viktig roll i många ungdomars liv och därmed ökar även farorna och problemen. Ungdomar är extra känsliga för alkoholens verkningar och det är i denna ålder som grunderna för det framtida alkoholbruket läggs. Dessutom börjar många ungdomar dricka alkohol flera år innan de fyllt arton och statistik visar att ungdomar dricker sig berusade i en allt yngre ålder. Enligt en undersökning på högstadieelever i Vanda börjar berusningsdrickandet ofta i sjunde klass. Undersökningen visade att 40 % av högstadieeleverna hade varit berusade, och en tiondel av dessa hade utsatts för våld. Trenden är tydlig (Vasabladet, 2009).

Berusningsdrickandet och helgsupandet är ett beteende som är populärt nuförtiden, men som kan få många direkta och långsiktiga konsekvenser. Vilken påverkan ger då alkoholen på våra kroppar? Vid intag av alkohol kan effekterna till en början vara att personerna blir gladare, avslappnade och mer upprymda, men alkohol har den effekten att den bedövar hjärnan och i och med att promillena ökar dämpas även kroppens olika funktioner. I praktiken blir resultatet att personer som intar en stor mängd alkohol kan göra och säga saker som de inte skulle göra i nyktert tillstånd. Olycksrisken blir högre och bl.a. så ökar även risken att ha oskyddat sex.

Är det då verkligen kunskapsbrist som gör att problemen med en hög alkoholkonsumtion och berusningsdrickande kvarstår eller är det helt enkelt så att det är våra attityder som kommer i vägen för förändring? Ibland skulle det kanske vara lättast att tänka att det här inte gäller oss finländare, våra vänner och de som är oss nära. Speciellt svårt är det att inse att det kan vara jag själv som har en

riskkonsumtion av alkohol. Det faktumet kan ofta ligga väldigt långt borta från vår egen uppfattning om oss själva. Dessa aspekter är viktiga att fundera över, eftersom vi för vidare våra attityder till kommande generationer.

Alkohol är ett ämne som berör oss alla på ett eller annat sätt. För att kunna motverka de konsekvenser som ett alltför rikligt alkoholbruk kan få behövs effektiva preventiva metoder inom vården. Förändringen sker inte över en natt, men vi kan förbättra situationen om attityderna hos de unga kan förändras och faktakunskapen ökas. Det här kan ge förändringar hos kommande generationer. Syftet är inte att stå med pekfingret, men det är klart att en måttlighet är att eftersträva oavsett om det gäller alkohol eller något annat fenomen. Ändå är det ett faktum att många unga vuxna har ett ohälsosamt alkoholbruk. Mångas alkoholkonsumtion är i riskzonen för att ex. utveckla ett beroende och utsättas för våld. För att kunna förbättra den preventiva vården behöver vi få kunskap om ungdomars attityder till och kunskaper om alkohol och alkoholbruk. Syftet med denna studie är att kartlägga vilken kunskap och vilka attityder ungdomar har gällande alkohol och alkoholbruk. För att kunna utveckla effektiva preventiva metoder och förebygga eventuella alkoholproblem behövs kunskap om hur unga förhåller sig till alkoholrelaterade frågor. Ökad kunskap leder till ökad förståelse och insikt och det är vad ex. hälsovårdare behöver i arbetet med barn och unga. När vi är medvetna om det här kan vi bättre ta itu med det växande problem som en hög alkoholkonsumtion innebär och även ta håll på de myter om alkohol som fortfarande cirkulerar.

I denna undersökning kommer jag att rikta mig till yrkeshögskolestuderande i Österbotten. Majoriteten av dessa är i åldern 19-25, men vid skolorna finns även studerande i vuxen ålder. Begreppsskillnaden mellan ungdom, ung vuxen och vuxen varierar väldigt mycket beroende på källa. I arbetet kommer jag att använda mig av begreppet ungdomar och jag definierar att en människa är en ungdom upp till 25 års ålder. Även om en del informanter kommer att vara äldre, anser jag att dessa är en minoritet och därför inte kommer att påverka syftet med min undersökning.

Det visade sig finnas svårigheter i definitionen av begreppet ungdom. Skillnaden på ungdom och ung vuxen är svävande och definitionerna är olika. Enligt

Nationalencyklopedin (2009) är en ungdom en ung person mellan ungefär 15 och 30 år. En annan definition på ungdomar är en grupp av unga personer i de övre tonåren eller tidig 20 års ålder. Det kan även göras en skillnad mellan äldre och yngre ungdomar. Eftersom majoriteten av informanterna i denna studie kommer att vara i åldern 19-25, och dessa i enlighet med Nationalencyklopedins definition är ungdomar, kommer begreppet ungdomar att användas.

Insamlingen av data kommer att göras genom en enkätundersökning som skickas elektroniskt till samtliga studerande vid en yrkeshögskola. Det skulle vara praktiskt omöjligt att belysa allt gällande unga vuxnas kunskaper och attityder kring alkohol och alkoholbruk, men jag kommer åtminstone att kunna täcka en liten del av området och ta reda på ungdomars åsikter inom vissa delområden. I de kommande styckena nämns några fler exempel på vad denna studie kommer att undersöka.

En undersökning som gjorts i Finland visar att var femte ung person i Finland druckit sig berusad före 14 års ålder. Det är svårt att föreställa sig att ungdomar under 14 år druckit sig berusade och dessutom ofta med föräldrar medvetna om det (Österberg, 2009, s.20). Det är en skrämmande tanke att ungdomar lyckas få tag i så stora mängder alkohol innan de ens nått den ålder då det enligt lag är tillåtet att köpa alkohol. Vilka är egentligen attityderna till alkoholbruk hos minderåriga och hur förhåller sig högskolestuderande till utköp åt minderåriga?

Ett annat område där många diskussioner förts är huruvida det är till fördel att ungdomar blir bjudna på alkohol hemma. Åsikten att "Ungdomar och barn som blir bjudna på alkohol hemma lär sig att hantera alkohol bättre än andra tonåringar" är en myt som fortfarande lever kvar. Enligt en notis i Vasabladet (Grankull, 2011) är det mer acceptabelt att unga blir bjudna på alkohol hemma på finlandsvenskt håll i jämförelse med hos den finsktalande befolkningen. Undersökningen gjordes på elever i 5:e och 6:e klass, och den visade att godkännandet av alkohol skiljde sig stort mellan språkgrupperna. Endast 16 % av de finska eleverna i jämförelse med 72 % av de finanssvenska eleverna hade smakat alkohol hemma. Det här kan reflektera den alkoholkultur och de värderingar som finns till alkoholen.

Forskning som gjorts i ämnet visar att ju tidigare alkoholdebuten sker desto större risk är det att som vuxen bli storkonsument. Att ungdomar skulle lära sig hantera alkohol bättre om de får ta del av det hemma finns det inga vetenskapliga belägg för, utan risken är istället större att få en osund alkoholkonsumtion längre fram (Van Der Vorst m.fl., 2007).

2 Syfte och problemprecisering.

Syftet med denna studie är att kartlägga vilken kunskap och vilka attityder ungdomar har gällande alkohol och alkoholbruk. För att kunna utveckla effektiva preventiva metoder och förebygga eventuella alkoholproblem behövs kunskap om hur unga förhåller sig till alkoholrelaterade frågor. En ökad kunskap leder till en ökad förståelse och insikt och det är vad ex. hälsovårdare behöver i arbetet med barn och unga. När vi får en ökad kunskap kan vi bättre ta itu med det här växande problemet och även få håll på de myter om alkohol som fortfarande cirkulerar.

Frågeställningarna är följande:

- Hurudan kunskap har ungdomar om alkohol och alkoholbruk?
- Vilka attityder har ungdomar till alkohol och alkoholbruk?

3 Teoretiska utgångspunkter

De teoretiska utgångspunkterna har varit en av grunderna i examensarbetet. Respondenten har utgått från Antonovskys (1991, 2011) tankar på hälsa samt hans syn på KASAM.

3.1 Antonovskys syn på KASAM

Genomgående i Antonovskys (1991, 7- 52) bok *Hälsans mysterium* var begreppet KASAM, som med andra ord kan beskrivas som "känsla av sammanhang". Antonovsky (1991) delar upp begreppet KASAM i tre komponenter; begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Alla dessa tre begrepp har direkt samband med individens hälsa och upplevelse av kontroll och mening i livet. KASAM är inte beständigt utan formas under uppväxten. En människa fortsätter under livet att påverkas av yttre eller inre stimuli som i sin tur kan påverka känslan av sammanhang. Om individen har en stark KASAM i grunden, kommer enligt Antonovsky (1991) problemhanteringen och sättet människan möter svårigheter på att vara annorlunda.

Antonovsky (1991, ss. 41-43) menar att det finns ett klart samband mellan dessa tre faktorer, och därmed hur människor fungerar i det dagliga livet, upplever hälsa och kan hantera problem. Även om en person har någon av delarna lågt betyder dock inte det att denna person saknar en känsla av sammanhang. Det är viktigt att ha i åtanke att det finns individuella variationer och att det här endast är en syn på begreppet hälsa.

Enligt Antonovsky (2011, ss. 140-148) blir KASAM-begreppet mer eller mindre definitivt i det tidiga vuxenlivet. Under ungdomstiden sker många förändringar både fysiskt, psykiskt och socialt och därför kan KASAM vara ganska instabilt. I ungdomen kan man uppnå en provisorisk KASAM som endast kan ge kortsiktiga förutsägelser om personens förmåga att handskas med stressorer och hälsotillstånd. Det här kan var en grund för vuxenlivet som då gör att ex. de sociala rollerna, erfarenheterna och

upplevelserna antingen förstärks eller försvagas. Livserfarenheterna som en ungdom eller ett barn upplevt tidigare har stor inverkan på hur denne lever sitt liv i framtiden.

Begriplighet

Människor kan ha olika högt och lågt KASAM utgående från tre komponenter. *Begriplighet* innebär huruvida personen i fråga upplever yttre och inre stimuli som gripbara, sammanhängande, ordnade och strukturerade. Ett praktiskt exempel på det här är att en person som har hög begriplighet kan hantera ex. död och misslyckanden och göra dem begripbara, en förmåga att helt enkelt kunna bedöma verkligheten. Begriplighet handlar alltså om huruvida en person kan handskas med olika livsskeden som kommer. Det ena sättet att reagera är att se dessa som erfarenheter som man kan handskas med och motsatsen är att se händelserna som outhärdliga.

Hanterbarhet

Hanterbarhet, som är den andra delen i begreppet KASAM, beskrivs enligt Antonovsky (1991) så här: "Den grad till vilken man upplever att det står resurser till förfogande, med hjälp av vilka man kan möta de krav som ställs av de stimuli som man bombarderas av." Dessa resurser kan vara sådana som finns inom en själv eller som står till förfogande tack vare andra. Personer som har en hög känsla av hanterbarhet kommer inte att känna sig som ett offer för omständigheterna, utan kommer att återhämta sig och inte sörja för alltid även om olyckliga saker händer i livet.

Meningsfullhet

Den sista delen i begreppet KASAM är *meningsfullhet*. Kort sagt innebär meningsfullhet i det här sammanhanget att personen känner att livet har en

känslomässig innebörd. Personen anser alltså att det är värt att engagera sig och investera energi i att lösa de problem och krav som kan uppstå under en livstid. Det här betyder inte att en person som råkar ut för svåra saker blir glad när sådant händer, utan i stället betyder det att personen gör sitt bästa för att komma igenom händelsen med värdigheten i behåll. (Antonovsky, 1991, ss. 39-41)

4 Teoretisk bakgrund

I den teoretiska bakgrunden har ämnet alkohol och alkoholbruk behandlats ur olika vinklar. Begreppen attityd, kunskap och alkohol har närmare förklarats. En översikt gjordes för att redovisa alkoholens olika dimensioner dvs. riskbruk, måttlig konsumtion, berusning, missbruk och beroende. I den teoretiska bakgrunden redogjorde respondenten för alkoholens verkningar på hjärnan och beteendet, vilket innefattade bl.a. påverkan på hjärnan, våldsamhet och varför ungdomar är en extra utsatt grupp.

4.1 Vad är en attityd?

Enligt Nationalencyklopedin (2009) är en attityd detsamma som en varaktig inställning eller ett förhållningssätt för eller emot något. Definitionerna på vad en attityd är kan variera. En attityd kan beskrivas som en mental förhandsinställning, en uppbyggd definition som påverkar och styr en persons handlande. En attityd kan bestå av olika delar. Den första delen är det som personen vet eller tror om något. Om attityden gäller alkohol, så innebär den första komponenten i attityd begreppet vad personen tror om ex. alkoholens effekter i kroppen och på beteendet samt verkningarna i samhället. Den andra komponenten är hur starkt en person är för eller emot attitydobjektet ex. hur positiva eller negativa anser personen att alkoholens verkningar är? Den tredje aspekten gäller beredskapen till handling, ex. om personen själv ämnar dricka alkohol eller inte.

Hur bildas en attityd? En attityd formas genom erfarenheter och kan i viss mån påverkas av samhället och miljön runtom individen. I princip är alla företeelser som finns i samhället föremål för människors attityder. En attityd anses förenkla individens

hantering av information utifrån och attityden blir en mall för hur den individen uppfattar liknande situationer. Attityder kan gälla allt från en övergripande syn på en företeelse till en uppfattning av ett specifikt objekt. En attityd kan som även nämndes tidigare variera i styrka; den kan vara starkt positiv, starkt negativ och allt däremellan. Attityder kan vara starkt rotade i individen, vilket påverkar individens förmåga att ta till sig kunskap. Även om en individ erhåller mängder kunskap, påverkar endast en liten del av kunskapen själva attityden. Det här är en av svårigheterna när attitydförändringar skall ske. Ökad kunskap betyder nödvändigtvis inte att en negativ attityd ändras. (Rosén, 2009)

4.2 Vad är kunskap?

Begreppet kunskap är ett svårdefinierat begrepp som diskuterades redan på Platons tid. Att ha kunskap innebär mera än att ha en åsikt eller en uppfattning om något. Ett innehavande av kunskap innebär att verkligen *vet*a något om ett visst fenomen, och dessutom att ha goda grunder för sin åsikt. (Prawitz, u.å.)

När begreppet kunskap används i arbetet åsyftar det den faktakunskap som en person har ex. kunskap om alkoholens verkningar. En del anser sig ha kunskap men denna kunskap överensstämmer nödvändigtvis inte med den vetenskapliga forskningen. Kunskap formas och utvecklas med tiden och nya rön kan ge ny kunskap. (Prawitz, u.å.)

4.3 Vad är alkohol?

Alkohol är ett samlingsnamn på en grupp kemiska föreningar. Den alkohol som finns i ex. öl, vin och sprit kallas etanol. För att skapa alkohol utnyttjas olika jäsningsprocesser. Alkoholen har länge framställts och använts av människor runt hela jorden. Alkoholen har använts i olika syften, bl.a. i fest- och berusningssyfte. Alkoholen räknas fysiologiskt sett som en drog. Droger stimulerar belöningscentret i hjärnan. Droger kan också skada och leda till beroende. (Vad är alkohol?, u.å.)

4.4 Alkoholbrukets olika dimensioner

Konsumtionen av alkohol är ojämnt fördelad bland den finländska befolkningen. Omräknat i ren alkohol dricker finländare i genomsnitt per invånare drygt åtta liter per år. Därtill kommer den alkoholförbrukning som ligger utanför statistiken, och den mängden beräknas vara ungefär två liter per år. Det här motsvarar 20 gram alkohol per dag. De nordiska alkoholvanorna, speciellt bland ungdomar och unga vuxna, innebär i många fall att dricka mycket och sällan. Studier visar att berusningsdrickandet är ett av de största hoten mot finländarnas hälsa.

Riskbruk av alkohol

Ett riskbruk av alkohol innebär att riskerna för att utveckla skador och beroende är mycket större vid denna mängd alkoholförtäring. Faran med alkohol är att det är väldigt lätt att öka konsumtionen, utan att personen själv märker det. Det kan snabbt gå över till ett riskbruk. Det finns självskattningsformulär och tabeller som visar om en persons alkoholkonsumtion är ett riskbruk. Det är dock alltid viktigt att komma ihåg att gränserna för ett riskbruk är väldigt individuella och de kan därför vara svåra att bedöma utifrån tabeller. (Rydberg, 1995, ss. 74- 75)

Några av de test som används i Finland för att undersöka finländarnas alkoholkonsumtion och risk för missbruk är Audit-testet samt Adsume, vilket är ett test som speciellt är riktat till ungdomar (se bilaga 1 och 2). Dessa används i vårdarbetet med vuxna och unga, och är hjälpmedel i bl.a. skolhälsovården. (Heinänen, 2008; Handbok för studerandehälsovården, 2006:13, s. 227)

Att definiera begreppet riskbruk är ett problem som ofta uppkommer i samband med forskning. Det här har lett till att det finns olika synsätt på vad riskbruk är och i praktiken betyder det också att alla människor inte får likadan hjälp. Det är vanligt att riskkonsumtion mäts utifrån standardglas per vecka, vilket också kan orsaka problem. Skillnaden är mycket stor om en människa delar upp denna konsumtion på hela veckan eller tar allt på en gång. Det senare, det vill säga en berusning, är mycket farligare än om konsumtionen är fördelad över en längre period.

Berusningsdrickande, vilket innebär att dricka i syftet att bli berusad, ingår i begreppet riskbruk och är ett riskabelt konsumtionsmönster. En riskkonsument är antingen en person som dricker mycket på en gång ex. under veckosluten eller som dricker måttliga mängder men väldigt ofta. (Andersson, Bendtsen & Spak, 2010)

Enligt de senaste finska rekommendationerna har risknivån överskridits om en man dricker över 25 enheter och en kvinna över 16 enheter på en vecka. En enhet eller ett standardglas motsvarar ca 11-14 gram alkohol, vilket motsvarar ex. en flaska mellanöl (33 cl), ett glas vin (12 cl) eller en snaps (4 cl). Gränserna för riskdrickande per konsumtionstillfälle är fem enheter alkohol för kvinnor och sju enheter för män. Om det senaste antalet enheter tas mycket snabbt kan det leda till en berusning på 1,5 promille i genomsnitt. Slutsatsen är därför att även detta antal enheter kan vara för mycket. Dessa rekommendationer är bara riktgivande, eftersom även denna mängd kan påverkas av individuella faktorer hos enskilda, exempelvis vikt, medicinering och graviditet. (Bothas, 2008)

Vad är en måttlig alkoholkonsumtion?

Det är viktigt att veta var gränserna går för en sund alkoholkonsumtion. Nästan alla kan dricka alkohol och leva normala liv, men alla kan också bli beroende. Utgångspunkten är på vilket sätt man dricker. Beroendegränsen är väldigt individuell. En del människor passerar sin beroendegräns väldigt snabbt, medan andra kan dricka sig fulla varje vecka och ändå inte passera gränsen. Problemet är att majoriteten inte ens vet när den gränsen passeras. Det finns alltid en risk att en människa blir alkoholist även vid ett mycket minimalt intag av alkohol. En människa kan vara alkoholist även utan att konsumera stora mängder alkohol. Det viktiga är vilka konsekvenserna blir av dennes alkoholkonsumtion. (Fakta, tips och myter om alkohol och hälsa)

Finländare tänjer ofta på begreppet måttlighet och åsikterna går isär om vad det innebär. Antalet storkonsumenter i Finland uppgår till över en halv miljon och en stor del är inte själva medvetna om det. De personer som emellanåt är på gränsen till riskkonsumtion är beräknat till ännu fler. Måttlighet innebär en alkoholkonsumtion

som inte påverkar hälsan, omgivningen eller människan negativt. En person som har en måttlig alkoholkonsumtion kan bedöma när det är läge att vara nykter, dricker sig inte berusad och har konsumtionsvanan att hellre dricka ofta och lite än sällan och mycket. Den konsumtion som rekommenderas är helnykterhet eller högst måttligt intag. Omräknat till dagsransoner innebär det här ungefär ett glas vin (eller motsvarande) för kvinnor och ett till två glas för män. Att dricka för att bli berusad är ett riskbeteende som borde undvikas. En överskridning av gränserna ger inte alltid direkta följder, men en fortsatt hög och långvarig konsumtion kan leda till långsiktiga skador. Vid en alkoholkonsumtion som är låg eller måttlig gynnas även familjen, närstående och de dagliga rutinerna ex. skola och arbete. De grupper som helt bör avstå från alkohol är barn, unga, gravida kvinnor, ammande mammor och de som rör sig i trafiken. Barn och unga är känsliga för alkoholens verkningar och en tidigt inledd alkoholkonsumtion ökar risken för att utveckla ett missbruk. Att som gravid eller under amning dricka alkohol kan ge direkta skador på fostret och babyen. Personer som tidigare haft problem med alkohol rekommenderas att undvika den helt. Detsamma gäller om en person av medicinska skäl inte bör använda alkohol. (Bothas, 2008, ss. 3-6; Kiiänmaa & Hyytiä, 2004)

Alkoholens berusning

Vid förtäring av alkohol blir hjärnans celler bedövade. Vid högre och accelererande konsumtion av alkohol blir alltså hjärnan mer bedövad. Det här är i korthet den fysiologiska orsaken till en berusning. Eftersom hjärnan styr viktiga funktioner i människokroppen, påverkas även dessa i takt med att berusningen stiger. (Johansson & Wirbing, 2008, s. 266)

”Man måste alltid vara berusad. Det är allt: det är det enda det är frågan om. För att inte känna Tidens förfärliga börda som knäcker era skuldror och böjer er mot marken, måste ni berusa er utan uppehåll. Men med vad? Med vin, med poesi eller med dygd, allt efter behag. Men berusa er.” – Charles Baudelaire, Berusa er, ur Prosadikter, 1864

Baudelairens beskrivning av berusningen visar på att det inte är ett nytt fenomen som endast finns på 2000-talet. Berusningen har funnits länge och olika medel för att åstadkomma det här tillståndet har varit oändliga genom tiderna. Beroende av vilken drog eller preparat som används blir också effekten annorlunda. Alkohol kan i små mängder få en person att slappna av, men i större mängder blir resultatet t.ex. trötthet, minnesluckor, svårigheter med koordinationen, riskbeteende och olyckor. Att dricka för mycket på en gång kan leda till situationer som personen i fråga inte räknat med. Berusningsdrickandet får ofta direkta konsekvenser men kan i längden leda till ett beroende, som i sin tur kan vara svårt att bryta. Idag använder människan ruset på många sätt, däribland som ett sätt att slappna av, ha kul och fly från verkligheten (Agerberg, 2010, ss. 25-27)

Varje gång en människa dricker sig full ökar hennes toleransnivå lite, därför är det inte rekommenderat att dricka sig full. Det är därför bättre att dricka ofta och lite än sällan och mycket. Enkelt uttryckt betyder en toleransökning att hjärnan vänjer sig vid alkohol och att kroppen klarar större och större mängder. Kroppen blir mindre känslig för alkoholens berusningseffekter, vilket gör att även om en person konsumerat stora mängder alkohol, behöver det inte synas på personen. Det behövs större och större doser av alkohol för att personen skall uppnå de effekter han önskar. När en person första gången provar alkohol behövs endast ett måttligt intag för att effekt skall fås. Vid en fortsatt konsumtion kan resultatet bli att det behövs större doser för att uppnå den efterlängtrade rusupplevelsen. Det här är en varningsklocka som kan vara ett tecken på beroende. Det är bra att de som använder alkohol regelbundet funderar över sin egen konsumtion och hur den har förändrats. Personen vet ofta själv om denne tål mer alkohol än tidigare dvs. inte påverkas av alkoholen i samma utsträckning som tidigare (Fakta, tips och myter om alkohol och hälsa (u.å.); Kiiänmaa & Hyytiä, 2004)

Missbruk av alkohol och alkoholberoende

För att få en klarare förståelse av vad missbruk och beroende, och skillnaden mellan dessa är kommer flera källor att vara en utgångspunkt. Enligt Nilsson (2009) är definitionen på missbruk när en person upprepade gånger låter en drog få skadlig

inverkan på dennes livssituation. I det här fallet är drogen alkohol. Vid ett missbruk utsätter personen både sig själv och andra för fara ex. rattfylleri. Genom att en person som har ett missbruk blir medveten om dess negativa följder, kan denne oftast bryta missbruket.

Ett missbruk behöver inte vara konstant, utan kan variera när det gäller bl.a. intensitet. Ett missbruk eller skadligt bruk av alkohol kan även vara situationsutlöst, vilket betyder att missbruket uppkommer vid svåra livssituationer som ex. skilsmässa. Orsakerna till att ett missbruk uppkommer kan vara väldigt olika, men det är sällan endast en orsak bakom. Sociala och psykologiska problem eller andra omständigheter kan leda till att en person går in i ett missbruk och dessa faktorer är ofta orsaken till att missbruket upprätthålls. (Johansson & Wirbing, 2008, ss. 24- 25)

Definitioner på missbruk kan vara väldigt olika och varierar beroende av vilken källa som är utgångspunkten. Johansson och Wirbing (2008, ss. 24-28) betonar att det är viktigt att göra en skillnad på begreppen missbruk och beroende, eftersom det kan ha betydelse i eventuella vårdsammanhang. Det är viktigt att ta i beaktande att ett missbruk kan vara väldigt allvarligt och leda till omfattande personskador. En person som har ett missbruk kan bli mycket sjuk av drogen, bli aggressiv, våldsam och på andra sätt hamna i svåra situationer. Ett missbruk påverkar personens fysiska, psykiska och sociala hälsa. Ett missbruk kan övergå i ett beroende om beteendemönstret fortsätter.

Ett beroende är allvarligare än missbruk och dessa betraktas som två helt olika diagnoser. Beroende innebär ett tvångsmässigt behov att konsumera alkohol. Ett beroende är mycket starkt och personen kan inte styra intaget enbart genom den egna viljan. (Johansson & Wirbing, 2008, ss. 25-27)

Nielsen (2009, ss. 35- 36) beskriver i sin bok att det finns tre grader av alkoholproblem. Den första är högkonsumtion, men här råder oenighet om hur definitionen skall formuleras. Enligt Nielsen kan man se på högkonsumtion ur två synvinklar. För det första hur mycket personen dricker och för det andra hur konsumtionen uppträder och vilka konsekvenser den får. Följande grad av alkoholproblem är missbruk eller som med andra ord omnämns som skadlig alkoholkonsumtion. Alkoholberoende är den tredje graden av alkoholproblem och därmed den allvarligaste formen av alkoholproblem.

Ett beroende kan delas in i ett fysiskt och psykiskt beroende. När en person har ett kontinuerligt alkoholbruk, kommer centrala nervsystemet att anpassa sig vid att drogen skall finnas i kroppen. Man kan då säga att människans kropp börjar kräva alkohol, även mot personens vilja. Två viktiga begrepp som kommer upp i samband med fysiskt beroende är tolerans och abstinens. Dessa två begrepp kommer att definieras längre fram. När det gäller det psykiska beroendet är fokuset på personens tankar och känslor. En person med ett psykiskt alkoholberoende låter sina tankar cirkulera kring alkoholen och det i sin tur inverkar på hela den personens vardagsliv och funktionsförmåga. Mycket tid kommer att gå åt till planering för att hela tiden ha tillgång till alkohol. Fysiskt och psykiskt beroende följs ofta åt men en person kan ha ett psykiskt beroende utan att vara fysiskt beroende. (Johansson & Wirbing, 2008, s. 268)

4.5. Alkoholens verkningar på hjärnan och beteendet

Alkoholens lockelse är att den får människan att må bra. Problemet är att resultatet av alkoholkonsumtionen kan vara ett högt pris att betala. Redan vid ett glas påverkas hjärnan och om hjärnan inte får tillräckligt med tid att återhämta sig är den onda spiralen igång. Att använda stora mängder vid enstaka tillfällen är inte riskfritt som det framkommit tidigare, utan också det kan få många konsekvenser. I det här kapitlet kommer alkoholens verkningar på hjärnan och människans beteende kort att behandlas. Eftersom alkohol är ett mycket komplext och brett ämne var det inte möjligt att lika grundligt ta upp alla aspekter.

Alkohol och hjärnan

Det organ som påverkas mest av alkohol är hjärnan. När vi dricker alkohol är det hjärnan som åstadkommer berusning och det är också hjärnan som är känslig för skada. Många andra organ är naturligtvis även känsliga för alkoholens verkningar. Vid ett alkoholmissbruk och även vid ett beroende kan hjärnan inte längre kontrollera alkoholmängden. Vilken effekt alkoholen får på olika personer varierar från individ till

individ. Den forskning som är gjord undersöker oftast vuxna, men det är viktigt att komma ihåg att ungdomars hjärna kan påverkas och få skador som kan vara livslånga. Ungdomar är extra känsliga eftersom deras hjärna fortfarande växer. (Kiianmaa, Hyytiä & Partonen, 2007)

Vår hjärna består av ungefär hundra miljarder nervceller. Det sker konstant en kommunikation mellan nervcellerna med hjälp av kroppens egna signalsubstanser. Kommunikationen sker i nervcellens synapser, som kan ses som omkopplingsstationer där meddelanden överförs från cell till cell med hjälp av signalsubstanser. Signalsubstanser är kemiska budbärare som finns mellan hjärncellerna. Vid alkoholintag kommer det nya kemikalier i kroppen, som i sin tur påverkar däribland hjärnan. Det här stör den normala överföringen av meddelanden mellan hjärnans nervceller. Ju högre halt av alkohol som intas, desto större blir också de förändringar som människan upplever. Alkoholen påverkar många av kroppens och hjärnans celler. Dessa förändringar kan vara fysiska, psykiska och sociala, eftersom hjärnan styr väldigt många funktioner i kroppen. Många tror att alkoholen stimulerar hjärnan och nervsystemet, men sanningen är den motsatta. Alkoholen gör i första hand att nervsystemet blir bedövat. (Agerberg, 2010, s. 26; Andersson, Bendtsen & Spak, 2010, s. 262)

Mosander och Ulwan (1992, ss. 30- 31) beskriver på ett enkelt sätt det som händer i kroppen vid alkoholintag med orden: "När du dricker alkohol går snapsen till synapsen". Eftersom hjärnan inte kan skydda sig mot alkoholen, kommer alkoholen att nå hjärnan på några sekunder via blodomloppet. Det här ger en direkt påverkan på kroppen.

Det är viktigt att komma ihåg att alkoholen är ett gift. Jästsvampar gör att alkoholprocenten blir högre än 15-18 %. Dessa procenttal visar tydligt alkoholens toxicitet. De alkoholtyper som har högre alkoholhalt än denna kan inte åstadkommas på naturlig väg. Den starksprit som säljs i affärer är ett resultat av destillering. (Dahlgren m.fl, 1995, ss. 8-10)

Alkoholen kan kännas stimulerande i små doser och ge känslor av välbefinnande och upprymdhet. Dessa känslor övergår dock snart till det motsatta. Orsaken bakom det här är att alkoholen till en början aktiverar nervcellerna, men övergår sedan till att bedöva dem. Den individuella variationen är stor när det gäller påverkan av alkohol.

En del människor får mycket belöning vid konsumtion av alkohol, medan andra blir trötta nästan omedelbart. Alkohol i små doser påverkar dopaminsystemet som har hand om känslor av välbefinnande. Vid större doser påverkas andra receptorer (GABA) som gör att vi känner oss trötta. För en del människor aktiveras GABA-receptorerna nästan direkt, vilket leder till att de känner sig trötta mycket snabbare. Andra faktorer, som förväntningar, spelar också en stor roll i hur effekterna av alkohol upplevs. (Johansson & Wirbing, 2008)

Enkelt uttryckt betyder sensibilisering att hjärnan vänjer sig vid alkohol och att kroppen klarar större och större mängder. Kroppen blir mindre känslig för alkoholens berusningseffekter, vilket gör att även om en person konsumerat stora mängder alkohol behöver det inte synas på personen. Det behövs större och större doser av alkohol för att personen skall uppnå de effekter han önskar. (Johansson & Wirbing, 2008)

Alkohol och våldsamhet

Det finns ett klart samband mellan alkoholkonsumtion och våldsbrott. Många av de våldsbrott som rapporteras har skett under påverkan av alkohol hos förövaren, men även i många fall hos offret. I områden där alkoholkonsumtionen är större sker också fler våldsbrott. Sambandet ses starkast i länder med mycket berusningsdrickande. Enligt statistik i Sverige, när det gäller våldsbrott som blivit anmälda till polis, är 70 % av gärningsmännen påverkade av alkohol, men det är även 40 % av offren. Även om statistiken visar på ett tydligt samband innebär det här inte att alla blir aggressiva och våldsamma av alkohol. Hos majoriteten av alkoholkonsumenterna har alkoholen en dämpande effekt, de flesta blir inte våldsamma. Det finns dock en mindre grupp av människor som reagerar genom att bli våldsamma. Dessa, oftast män, löper även en högre risk för att bli alkoholberoende. (Agerberg, 2004, s. 116)

Resultatet från en opinionsundersökning visade att en stor majoritet ansåg att alkoholen var den viktigaste faktorn bakom våldet i samhället. Intressant nog ansåg ingen av de tillfrågade att de själva bidrog till det här fenomenet. De flesta ansåg att alkoholen gjorde dem gladare och mer avslappnade, ingen sade sig bli aggressiv av

alkohol. Den enda nackdelen med alkohol i deras liv var att den kunde göra dem tröttare. (Agerberg, 2004, s. 116)

Alkohol och ungdomar

Alkohol och ungdomar är ofta en farlig kombination. Det finns många forskningsrön som visar faran med alkoholkonsumtion i unga år och en tidig alkoholdebut. Alkoholbruk under ungdomstiden anses ofta leda till folkhälsoproblem och har visat sig ha nära samband mellan hög tonårsdödlighet i bl.a. USA. Det finns många studier som belyser sambandet mellan en tidig alkoholdebut och beteendemässiga problem i vuxen ålder. En studie som gjordes på ungdomar i nedre tonåren och den uppföljning som sedan gjordes visar hur allvarligt resultatet kan bli vid alkoholkonsumtion i unga år. Ungdomar som vid 13 års ålder dricker alkohol är oftare kriminella, hamnar lättare i våldssituationer, visar upp större problem i arbetslivet och skola, använder mer illegala droger och är alkoholberoende i högre grad efter 10 år än ungdomar som inte dricker alls eller bara dricker enstaka gånger. Bland unga alkoholdrickare förekommer dessutom tidiga graviditeter och föräldraskap dubbelt så ofta. Ett utvecklande av alkoholberoende var två gånger vanligare hos de som drack i jämförelse med de som inte drack alkohol. De negativa långtidseffekterna av en tidig alkoholdebut och alkoholkonsumtion i unga år är ett faktum och många studier styrker det. Ett förebyggande av en tidig alkoholdebut bland unga är viktigt i folkhälsoarbetet med tanke på de följder som alkoholen kan föra med sig. (Sarman, 2003)

5 Tidigare forskning

För att få en bättre inblick i arbetet sökte respondenten artiklar och andra vårdforskningar i databaserna EBSCO, Cinahl och Swemed (åren 1985-2012) men även tidskrifterna *Nordisk Alkohol- och Narkotikatidskrift*, *Läkartidningen* och *Vård i Norden* har använts för att söka efter information. Eftersom denna studie redogör för ungdomars attityder och kunskap till alkohol, som därmed är ett brett område har litteratur- och databassökningarna varit väldigt omfattande. Sökorden blev även mycket omfattande. Sökord som användes var alcohol, alcohol misuse, adolescents, adolescent, ungdomar, behaviour, alkohol, attitude, knowledge, fact, myth, alcohol impact, minors, binge drinking, alcohol and driving, violence, alcohol abuse, alcohol and sex, sexual violence, placebo effect, young adults, Finland, alcohol use, underaged, legal-aged, drug, baksmälla, minderårigas alkoholanvändning, trakasserier, våldsamhet, berusning, gruppsyck, vänners påverkan, friends, Sverige, högskola, studerande, college students, impact from friends, gender difference, tv and commercial, family och familj. Nästan alla sökningar innehöll ordet alkohol eller alcohol, och genom att kombinera de ovanstående orden på olika sätt hittade respondenten de olika artiklarna som användes i studien. Sökträffarna på Swemed var som mest 1119 vid sökning på alkohol/alcohol, men minskade sedan vid ytterligare tillägg av sökkriterier och sökord. Sökningarna på EBSCO och Cinahl gav som mest ca 10 000 sökträffar och beroende på kombinationen av sökorden gav de flesta andra sökningar allt från ett tiotal till flera tusen sökträffar. Av dessa valde respondenten 50 stycken artiklar för närmare genomgång. Av dessa 50 valdes senare 7 stycken som användes i den tidigare forskningen i det här arbetet. Dessa 7 artiklar är från åren 2005 och framåt, undantaget en artikel som är från år 1996.

En studie gjordes under våren 2007 bland alla gymnasieelever i Sundsvalls kommun i Sverige (Nilses, Blom, Heimer & Danielsson, 2011). Syftet med denna studie var att redovisa ett samband mellan riskbruk av alkohol och utsatthet för våld. En annan aspekt som undersöktes var alkohol- och/eller drogpåverkan hos den utsatte i samband med utsatthet för fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Dessa hälsoaspekter har även WHO uppmärksammat i flera rapporter. Utifrån resultatet i studien bedömdes det att cirka 40 % av både pojkar och flickor i den gymnasieskola som undersöktes har en riskkonsumtion av alkohol. Av de ungdomar som deltog i

undersökningen var andelen som varit utsatta för olika typer av våld stor. Studien visade på ett starkt samband mellan utsatthet för olika typer av våld och ett riskbruk av alkohol. Resultatet visade också att det fanns starkast samband hos pojkar gällande fysiskt våld och hos flickor gällande sexuellt våld. En av förklaringarna till resultatet är att ungdomar som vill dricka sig berusade ofta hamnar i situationer eller omgivningar där risken för våld är vanlig. Vid tillfrågan visade det sig att hälften av pojkarna och en tredjedel av flickorna varit alkoholpåverkade vid det senaste tillfället när de blev utsatta för fysiskt våld. Skribenterna betonar vikten av att vårdpersonal och andra som möter dessa ungdomar gör ungdomarna medvetna om de risker som berusningsdrickandet för med sig. Det här är särskilt viktigt med tanke på att andelen unga som intensivkonsumerar alkohol en gång i månaden eller oftare har ökat. Trenden är tydlig. Enligt Socialstyrelsens Folkhälsorapport 2009 bedömdes 25 % av kvinnorna och 34 % av männen i åldern 16-29 ha ett riskbruk. Berusningsdrickandet har även visat sig vara en dominerande trend bland ungdomar i Europa.

Törrönen (2006) gjorde en undersökning i Finland som gällde alkohol och unga. Syftet med denna undersökning är att studera alkohol- och dryckesvanorna hos unga vuxna i Finland, med speciellt fokus på berusning. Syftet var att studera det här fenomenet genom att analysera krog- och dryckesdagböcker.

Utgående från dagböcker kunde fem olika dryckesvanor och traditioner identifieras: den heroiska berusningen, den sociala partyberusningen, den individuella partyberusningen, småsmuttandet och måltidsdrickandet. Hur de unga vuxna kontrollerar drickandet är rent socialt eller strukturellt. Reglerandet har dels att göra med gruppens dynamik, dels med följande dags eller veckas arbetsuppgifter. Att någon skulle vara motiverad att reglera sitt drickande p.g.a. hälsomässiga skäl framkom inte i dagböckerna. Det här är intressant eftersom i en tredjedel av fallen överstiger de unga de rekommendationer på sex standardglas som definieras av hälsovårdsmyndigheter. Att den offentliga sektorn fokuserar sina krafter på att visa hälso- och riskaspekter är i det här fallet ett slöseri med resurser. Om målet är att påverka de ungas dryckesvanor, bör det istället fokuseras på drickandets betydelse i sociala sammanhang och hur denna socialitet skapas, vidmakthålls och intensifieras.

Tigerstedt, Markkula m.fl. (2008) ville inkludera både finskspråkiga och svenskspråkiga ungdomar i sin studie. Syftet med undersökningen var att ta reda på hur de svenskspråkiga och finskspråkiga ungdomarnas dryckesvanor utvecklats under de senaste åren och om de skiljer sig från varandra när det gäller de områden som undersöks (Österbotten och huvudstadsregionen). Syftet är också att undersöka om det finns särdrag i de svenskspråkiga ungdomarnas dryckesvanor. Svenskspråkiga i Finland är en sällan undersökt grupp och förhoppningarna med denna studie var att även se om det finns orsak att jämföra den svenskspråkiga befolkningen med den finska majoritetsbefolkningen.

Resultatet av studien visar att det har setts en minskning under de senaste åren av alkoholkonsumtionen, berusningsdrickandet och dryckesfrekvensen hos finländska ungdomar. Även antalet nyktra har ökat. Studien visar dock att det inte har varit de svenskspråkiga ungdomarnas förtjänst. Den positiva utvecklingen har varit mycket långsammare bland svenskspråkiga ungdomar. Jämförelsen mellan svenskspråkiga i Österbotten och svenskspråkiga i huvudstadsregionen visar att de svenskspråkiga i Österbotten drack mindre, mer sällan och inte lika berusningsfokuserat. När svenskspråkiga flickor och pojkar i huvudstadsområdet undersöktes visade det sig att dessa var särskilt aktiva alkoholbrukare. Skillnaden gentemot de finskspråkiga motsvarigheterna i samma region var mycket stora.

Ingle & Furnham (1996) gjorde en undersökning bland universitetsstuderande gällande alkohol. Syftet med denna studie var att undersöka attityderna gentemot alkohol, kunskaperna om alkohol, föräldrars dryckesmönster, orsaker till drickandet och tv-tittandets påverkan på det aktuella dryckesmönstret. Syftet var att se om det finns samband mellan de studerandes olika grader av alkoholkonsumtion och de ovanstående faktorerna.

Resultatet avslöjade konsumtionsnivåerna av alkohol. Totalt 9 % drack inte alkohol, 22 % hade en låg konsumtion (mindre än 4 enheter under en utekväll), 38 % hade en medelhög konsumtion (mindre än 10 enheter under en utekväll) och 31 % hade hög alkoholkonsumtion (mera än 10 enheter på en utekväll). Resultatet visade bl.a. att de studerande som hade den högsta alkoholkonsumtionen även hade den största kunskapen om alkohol. Orsakerna till drickandet och attityderna skilde sig inte mellan

de olika konsumtionsgrupperna. Studien hittade inga indikationer på att tv-tittande i sig självt skulle påverka kunskapen, attityderna och alkoholvanorna.

Studien visade att kunskaperna om alkohol skiljer sig beroende på konsumtionsnivån hos de studerande. Resultatet blev dock inte som väntat. Resultatet visade att de studerande som hade hög alkoholkonsumtion även hade mycket högre kunskap i jämförelse med de studerande som inte drack alkohol eller bara drack i små mängder. De hade även högsta kunskapen om alkoholrekommendationer för män och kvinnor. Hypotesen att personer med större kunskap om alkohol och dess effekter dricker mindre än personer med lite kunskap får inget stöd i denna studie.

Undersökningen visade också att det finns ett starkt samband mellan föräldrarnas dryckesvanor och barnens. Ungdomar vars föräldrar har hög alkoholkonsumtion har också högre risk att själva få en hög alkoholkonsumtion. Det står inte klart om orsaken är genetisk eller om det handlar om miljön som ungdomarna växer upp i.

En annan hypotes i denna studie var att personer med hög alkoholkonsumtion dricker alkohol av andra orsaker än personer med låg konsumtion och har även andra attityder gentemot alkohol. Resultatet visade tre olika orsaker bakom drickandet: socialt (ex. andra dricker, för att fira, för att vara artig), psykologiskt (för att känna glädje, självförtroende eller njutning) eller för att de tyckte om känslan. Personer med hög konsumtion höll med i dessa orsaker i högre grad än personer med låg konsumtion. Det fanns en högre acceptans av alla orsaker bland högkonsumenterna. Personer med medelhög och hög konsumtion förväntade i högre grad att få njutsamma konsekvenser av drickandet ex. avslappning, social njutning, psykologisk njutning.

Resultatet stöder även hypotesen att studerande tenderar att bedöma sin egen konsumtion som medelhög och samma som kompisarnas, även om den är markant högre. Av de studerande med hög alkoholkonsumtion som deltog i denna undersökning ansåg 43 % att de drack samma mängd och 32 % att de drack mindre än andra. Det här kan påvisa att personer med hög alkoholkonsumtion ofta umgås med varandra, men det är mer troligt att det visar på det fakta att personerna gärna vill vara som sina kompisar. Denna studie belyser även problemet med att personer som har en riskkonsumtion ofta inte är medvetna om det själva.

Brown m.fl. (2009) tog upp ämnet minderåriga och alkohol i sin studie. Syftet med studien är att undersöka myndiga elevers utköp och tillhandahållning av alkohol till minderåriga studerande, samt hur sådan alkoholdistribuering kan förhindras.

Största delen av deltagarna i denna undersökning rapporterade att det är väldigt lätt att få tag i alkohol. De flesta nekade moraliskt ansvar för de eventuella konsekvenser det kan bli av att de ger alkohol åt minderåriga. En liten del, främst kvinnor, uppgav att de skulle minska utköpen efter att ha blivit informerade om de sexuella riskerna för minderåriga kvinnor. En stor del skulle också ge minderåriga mindre alkohol om de vid uppköp riskerade svåra juridiska och disciplinära påföljder samt stränga straff. Att köpa ut och ge alkohol åt minderåriga hör till dryckeskulturen och många känner att de är i tacksamhetsskuld mot de som tidigare köpte ut åt dem. Eftersom grupptricket kan vara starkt, skulle det vara svårt att neka en minderårig eftersom risken då är att personerna skulle bli stämplade som ex. tråkiga. Det finns underliggande förväntningar på att de äldre skall köpa ut, speciellt om dessa ex. råkar vara äldst i en grupp. I sociala sammanhang är alkoholen en viktig faktor och om yngre inte får alkohol kan de inte delta i dessa menar en del av deltagarna. Några få av deltagarna sade att de inte ger alkohol åt minderåriga, men dessa var i minoritet. Det krävs inte stora ansträngningar för minderåriga att få tag i alkohol och många lyckas gå runt ålderskravet på olika sätt. Minderåriga får ofta alkohol av vänner men även av föräldrar, syskon, kusiner eller främmande. Enligt de studerande i studien är det svårt att förhindra alkoholköp åt minderåriga. Det som de gemensamt anser kan påverka är strängare straff och att det exempelvis i skolan ger hårda konsekvenser. Ingen skulle äventyra sin egen framtid för att ge en minderårig alkohol.

En studie som gjordes i Nederländerna (Van Der Vorst m.fl., 2007) behandlade temat ungas alkoholbruk i relation till föräldrars uppsatta regler kring alkohol. Syftet med studien var att undersöka sambandet mellan att sätta upp specifika regler kring alkohol och ungdomars alkoholanvändning. Även personligheter hos informanterna undersöktes för att se om dessa påverkade ett eventuellt samband. Resultatet av studien visar att om föräldrarna har klara och bestämda regler kring alkohol och

alkolanvändning kan de minska risken för att deras barn börjar dricka alkohol för tidigt, oavsett om ungdomen är 13 eller 15. Föräldrar kan alltså förebygga alkoholkonsumtion hos sina minderåriga barn genom att ha fasta regler om intag av alkohol. När ungdomarna redan har utvecklat ett visst dryckesmönster, minskar eller försvinner påverkan av föräldrarnas regler. Det är därför viktigt att föräldrarna ställer upp reglerna innan barnen har börjat dricka alkohol. Studien visar även att ungdomarnas personlighet inte påverkade sambandet mellan föräldrarnas regler och ungdomarnas inblandning i alkohol. Om föräldrarna däremot inte är konsekventa i sina regler och ungdomarna får olika signaler i det dagliga livet är sannolikheten större att ungdomarna dricker alkohol med eller utan föräldrarnas vetskap. Skribenterna påpekar att denna insikt är viktig i det förebyggande arbetet. Föräldrarna har en viktig roll och de kan förebygga alkoholbruk hos ungdomar om de lägger upp regler innan barnet har börjat konsumera alkohol.

Alkoholmissbruk bland ungdomar är ett växande orosmoment i vårt samhälle, även om alkoholkonsumtionen minskat bland ungdomar under de senaste åren. En studie, som resulterat i en artikel gjord av Davies (2012) beskriver problemet med missbruk bland ungdomar samt sjuksköterskans roll inom förebyggande och behandling. Artikeln skall hjälpa sjukskötare och vårdare att bättre förstå bl.a. orsakerna bakom ungdomars alkoholmissbruk. Resultatet visar bl.a. att det mest rekommendabla sättet att närma sig alkoholproblemet är ett holistiskt perspektiv. Det innebär att försöka se helheten, se föräldrarnas och familjens inverkan på ungdomen samt fokusera på ungdomens motivation att förändra beteendet.

Sammanfattning:

Den tidigare forskningen behandlade olika vinklar av fenomenet unga och alkohol. Alla artiklar är studier som gjorts i Finland, Sverige och övriga Europa. Två av forskningarna behandlade finska och finlandssvenska ungdomars berusningar och dryckesmönster. Även dryckeskulturen och orsakerna bakom drickandet har berörts. En svensk studie berörde sambandet mellan våld och alkoholanvändning bland unga gymnasieelever. Denna artikel visade bl.a. att risken att bli utsatt för fysiskt, psykiskt

eller socialt våld är högre om alkoholen är inblandad. Två av forskningarna fokuserade speciellt på minderåriga, utköp till minderåriga och vilken roll föräldrarna kan ha i preventionen av ungas alkoholbruk. Resultaten i dessa två forskningar visade att det kan vara svårt att förhindra minderårigas alkoholbruk och utköp åt minderåriga. Speciellt strängare lagar och straff skulle enligt en studie kunna minska utköpen åt minderåriga, eftersom det direkt skulle påverka de myndiga personer som står för utköpen. Föräldrarna skulle genom att ha konsekventa regler kring alkoholbruket kunna minska risken att unga börjar konsumera alkohol i alltför tidig ålder. Dessa regler bör dock komma upp innan ungdomen inlett sin alkoholkonsumtion och skaffat sig ett dryckesmönster. I den tidigare forskningen redogjordes också för en artikel som berör attityder, kunskap och dryckesvanor hos universitetsstudenter i England. I artikeln visades det samband som finns mellan bl.a. attityder och kunskap till alkohol och själva alkoholkonsumtionen.

6 Undersökningens genomförande

Det här examensarbetet har varit en enkätstudie med kvantitativ ansats (se bilaga 3). Kvantitativ metod går ut på att samla in data från många olika personer för att senare kunna generalisera och dra slutsatser utifrån de resultat som framkommer. Analysen sker med statistiska hjälpmedel. Att använda kvantitativ metod innebär att man strävar efter att mäta olika företeelser och omvandla resultatet till siffror. (Denscombe, 2010, ss. 320-324)

Som datainsamlingsmetod har en enkätstudie använts. Svaren har analyserats med deskriptiv statistik och därefter presenterats med deskriptiv design. Resultatet har gjorts åskådligt för läsaren med hjälp av cirkeldiagram. I det här kapitlet har dessa olika delar beskrivits mer ingående.

De etiska ställningstagandena som gjorts i denna studie har även redovisats, likaså valet av informanter och hur undersökningen genomförts i praktiken.

6.1 Val av informanter

Respondenten har valt att vända sig till en yrkeshögskola i Österbotten. Studien riktade sig till äldre ungdomar, vilket var orsaken till valet att vända sig till yrkeshögskolestuderanden. Informanterna deltog frivilligt, genom att välja om de skulle svara på enkäten eller inte. Enkäten har skickats ut till samtliga studerande vid två enheter vid denna yrkeshögskola. Enkäten skickades ut till alla elever utan mer ingående urval.

6.2 Etiska ställningstaganden

Vid utförande av en undersökning är det viktigt att ta etiken i beaktande. I en studie är det viktigt att respektera deltagarna och se till att ingen deltagare kommer till skada av att vara med i undersökningen. Det finns några viktiga principer som bör nämnas i det här sammanhanget. För det första så är det viktigt att prioritera deltagarnas intressen, deltagarna skall inte ta skada på något sätt under undersökningen. Forskaren måste vara noga med att allt behandlas konfidentiellt. Samma principer gäller även för undersökningar via internet, likt denna. Deltagarna skall vara informerade om forskningens syfte och vad ett deltagande innebär. Den informationen ges i följebrevet till enkäten. Det är viktigt att all data behandlas konfidentiellt så att deltagarna kan känna sig trygga att besvara frågorna på ett ärligt sätt, men det är också viktigt att inte garantera något som forskaren inte kan hålla. (Denscombe, 2010, 193-205)

6.3 Enkät som datainsamlingsmetod

En enkät är en intervjuundersökning som innebär att de intervjuade besvarar frågor i ett formulär skriftligt eller via internet. Vid en enkätundersökning är målet att få ett stickprov, dvs. ett statistiskt urval av en grupp människor som man vill undersöka

närmare. Målet är ofta att undersöka en viss grupps åsikter eller inställning till ett visst fenomen ex. inställningen till alkohol. (Nationalencyklopedin, 2012)

Det finns en stor variation av frågeformulär som skiljer sig när det gäller syfte, omfattning och utseende. Ett frågeformulär skall bestå av nedtecknade frågor, där samlade av data kan ske genom att fråga människor direkt samt vara utformad så att informationen sedan kan användas som data för analys. Frågeformulär kan också göras elektroniskt eller skickas via e-post. Genom enkäter fås svar direkt av målgruppen och det kan tillhandage information om de undersökta frågeställningarna. Frågeformulär är mycket användbara när det efterfrågade är okomplicerad information och antalet respondenter är stort. Enkät är ett av de instrument som bra kan användas vid kvantitativa studier. Dessa enkäter utgörs ofta av fasta frågor med fasta svarsalternativ, dvs. inga möjligheter för respondenterna att själva utforma sina svar. (Denscombe, 2010, ss. 207- 208)

Ett enkelt och effektivt sätt att genomföra en enkätundersökning är att använda sig av ett frågeformulär i nätbaserad form. Det kan genomföras bl.a. genom ett frågeformulär som skickas via e-post eller som en webbenkät. Fördelen med den här formen av frågeformulär är att de är enkla att konstruera och lätta att besvara. (Eliasson, 2006, s. 28; Denscombe, 2010, ss. 27, 215).

6.4 Deskriptiv statistik som dataanalysmetod

Deskriptiv statistik eller beskrivande statistik syftar på ett av de möjliga sätt att analysera resultat i en studie med kvantitativ forskningsmetod som utgångspunkt. Genom analyserande av statistiskt material kan olika summeringar av data vara möjliga. Deskriptiv statistik gör att det enkelt går att organisera och sammanfatta de data som framkommit samt att beskriva fynden på ett klart och överskådligt sätt. Målet är att göra resultatet begripligt så att innebörden kan fångas in. Genom denna form av analysmetod kan även jämförelser mellan olika variabler göras. Ett sätt att presentera data i grafisk form är att använda cirkeldiagram. (Jakobsson, 2011, s. 37; Denscombe, 2010, s. 327)

För att läsaren på ett enkelt sätt skall kunna ta del av en studie, behöver materialet göras överskådligt. Möjligheterna att redovisa resultat i form av statistik är många, vilket citerades ovan. Deskriptiv design är att genom statistiska metoder enbart beskriva variabler, alltså svaren som tillhandahålls genom enkäten. I praktiken innebär det användning av ex. cirkeldiagram och stapeldiagram. Användning av diagram är ett effektivt sätt att göra resultatet förståeligt för läsaren. (Jakobsson, 2011, s. 37)

När data åskådliggörs i form av tabeller och diagram är det viktigt att även kommentera resultatet. Då kan även läsaren se vad som är intressant och vad som är betydande i sammanhanget. När det endast är enskilda variabler som skall redovisas, passar diagram i samband med löpande text utmärkt. (Eliasson, 2006, s. 149)

Valet av diagram väljs utifrån ändamålet och det som skall presenteras. Cirkeldiagram är mycket visuellt och kraftfullt att använda vid presentation av data. Cirkeldiagram ger en bra överblick av proportionerna genom att presentera data som segment av cirkeln ex. de olika svarsalternativ som kan bli ett resultat. Möjligheter finns också att lyfta upp vissa segment så att dessa tydligare märks i jämförelse med de andra segmenten. Denna diagramtyp kan endast användas om det gäller en uppsättning data, inte vid jämförelser eller om flera variabler skall presenteras. (Denscombe, 2010, ss. 358- 359)

6.5 Undersökningens praktiska genomförande

Mycket tid lades på tidigare bakgrund och tidigare forskning för att få en så bred kunskapsbas som möjligt att bygga arbetet på. Utformningen av enkäten växte fram under arbetsprocessen. Utformningen av enkätfrågorna planerades noggrant så att de skulle motsvara syftet i studien.

Böcker, artiklar och aktuella rekommendationer söktes till den teoretiska bakgrunden. Information söktes från ca 20 olika böcker och ett stort antal internetsidor för att på ett bra sätt kunna täcka in ämnet. Artikelsökningen inleddes i ett tidigt skede av

arbetsprocessen. Artikelsökningen gjordes i databaserna EBSCO och Cinahl samt i *Läkartidningen*, *Vård i norden* och *Nordisk alkohol- och narkotikatidskrift*. Bland flera tusen olika sökträffar valdes ca 50 artiklar ut som därefter undersöktes närmare. Det stora antalet sökträffar fick respondenten genom att kombinera olika ord som hörde till ämnet alkohol. Av dessa artiklar valdes sedan 7 stycken artiklar ut som användes i den tidigare forskningen.

För att öka svarsprocenten i enkätundersökningen togs beslutet att göra en gemensam enkät för alla respondenter vars arbeten berörde alkohol och missbruk. I praktiken innebar det att alla var för sig utformade de frågor som rörde sina delområden och sedan sammanställdes alla enkäter till en stor gemensam enkät. Uppgifterna delades upp mellan de olika grupperna. Följebrevet och påminnelsebrevet utformades och även en ansökan för att få genomföra studien skickades till enhetschefen. Enkäten utformades för att kunna användas elektroniskt och prövades även av respondenten själv för att försäkra att den uppfyllde sitt syfte.

Enkäten skickades sedan ut till samtliga studerande vid en yrkeshögskola. Ett massmejl, innehållande ett följebrev och en länk till en internetsida skickades ut till alla studeranden. Efter en vecka skickades ännu ett massmejl ut innehållande ett påminnelsebrev. Det här gjordes för att ytterligare öka antalet informanter och i och med det validiteten i undersökningen.

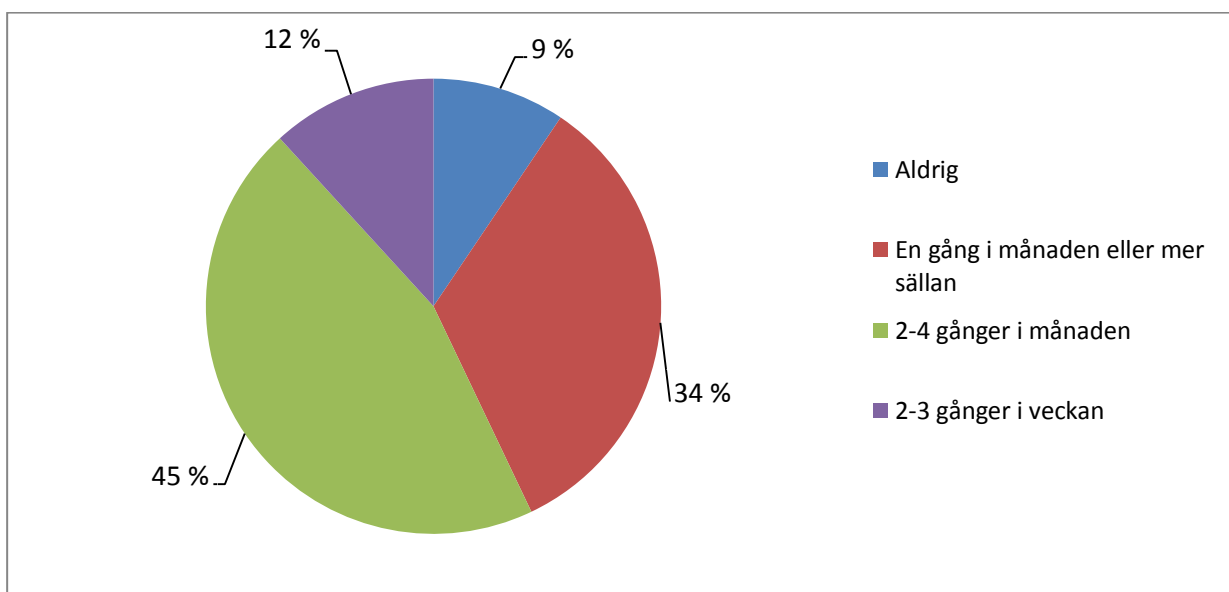
Efter att möjligheten getts att svara på enkäten i två veckor, började analysen av resultatet. Frågorna och svarsalternativen fördes över till ett statistiskt dataprogram för att möjliggöra sammanställningen av resultatet. Resultatredovisningen gjordes med hjälp av programmen SPSS och Excel. I dessa program sammanfördes resultatet och omformades därefter till diagram som på ett mer överskådligt sätt kunde visa svaren på de olika frågorna.

7 Resultatredovisning

I resultatredovisningen har resultatet av enkätundersökningen redovisats i cirkeldiagram. Cirkeldiagrammen har förklarats för läsaren i både ord och med hjälp av diagram. Kön fördelningen bland informanterna redovisades inte. En del av svarsalternativen slogs ihop p.g.a. den låga svarsprocenten eller andra faktorer. Svarsprocenten på frågorna var olika. Resultatredovisningen har indelats i tre delar: bakgrundsfrågor, attityder och kunskaper. Eftersom det inte var obligatoriskt att besvara alla frågor i enkäten kan svarsfrekvensen på de olika frågorna variera.

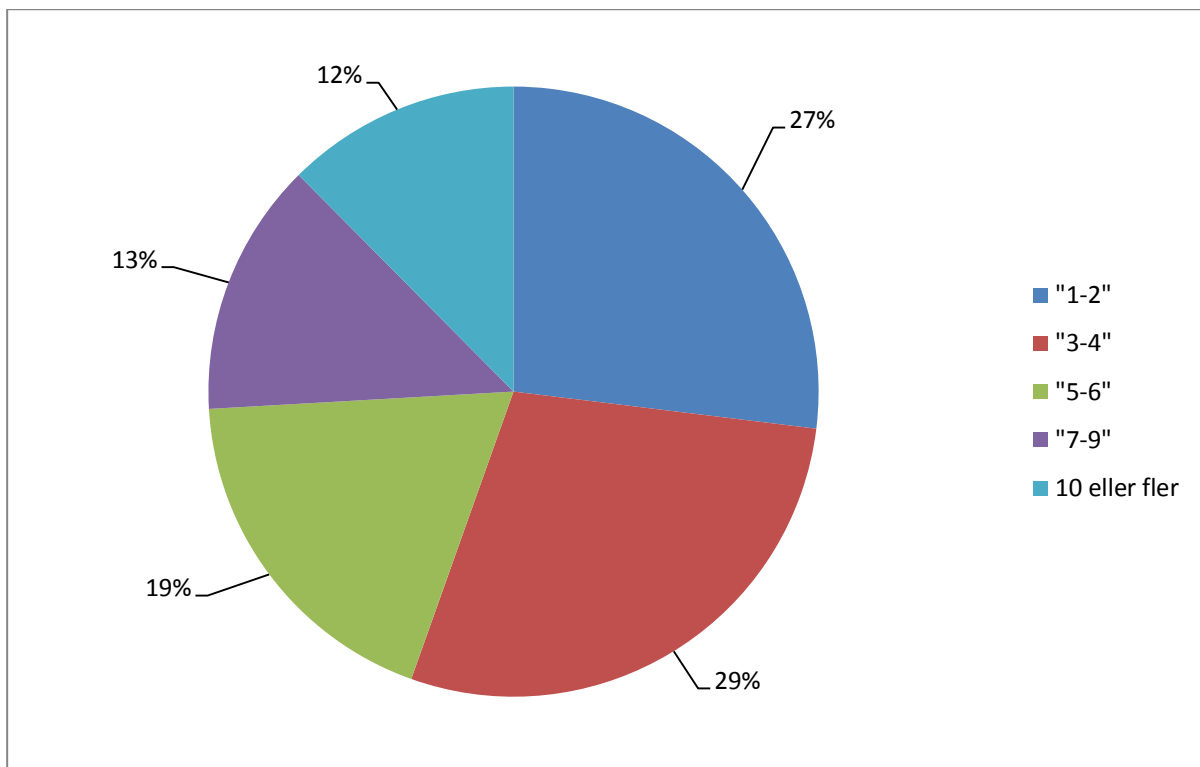
7.1 Bakgrundsfrågor

Frågan om hur ofta personen druckit alkohol under det senaste året besvarades av 213 studerande. Av dessa uppgav 9 % att de aldrig druckit alkohol under det senaste året, 34 % uppgav att de druckit alkohol en gång i månaden eller mer sällan, medan 45 % drack alkohol 2-4 gånger i månaden. Denna sistnämnda alkoholvana var därmed det mest förekommande i denna undersökningsgrupp. Hela 12 % av de tillfrågade uppgav att de drack alkohol 2-3 gånger i veckan. Svarsalternativet "4 gånger i veckan eller mer" valdes endast av en person och dennes trovärdighet ifrågasattes. Av dessa två orsaker valde respondenten att inte ta med det här svarsalternativet i redovisningen.

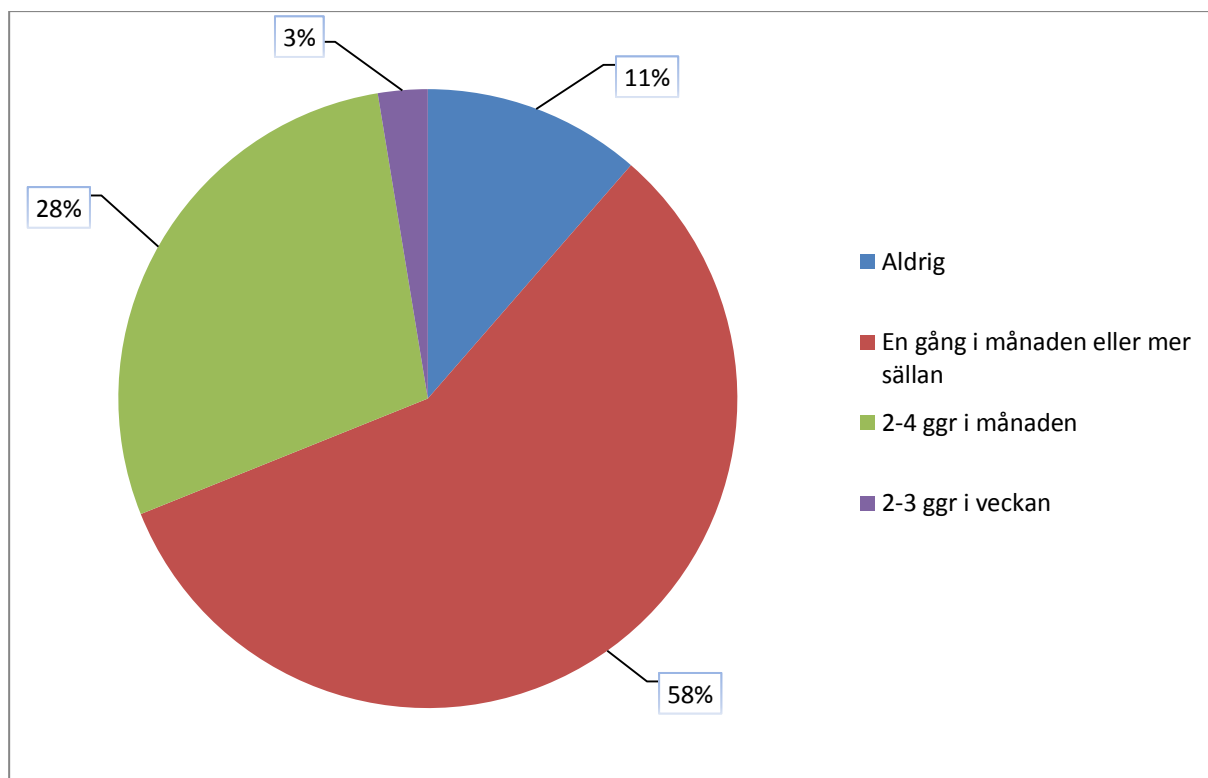
Figur 1. Hur ofta har du druckit alkohol under det senaste året? N= 212

Den andra frågan om hur många glas de studerande dricker en typisk dag då de dricker alkohol besvarades av 193 personer. Med ett glas menas 50 cl mellanöl, 33 cl starköl, 1 glas rött/vitt vin, 1 litet glas starkvin eller 4 cl starksprit t.ex. whiskey. I procent var det 27 % av informanterna som drack 1-2 portioner, 29 % drack 3-4 portioner, 19 % drack 5-6 portioner, 13 % drack 7-9 portioner och 12 % drack 10 portioner eller fler. Denna fråga besvarades inte av de som på frågan innan valde att de inte druckit alkohol under det senaste året.

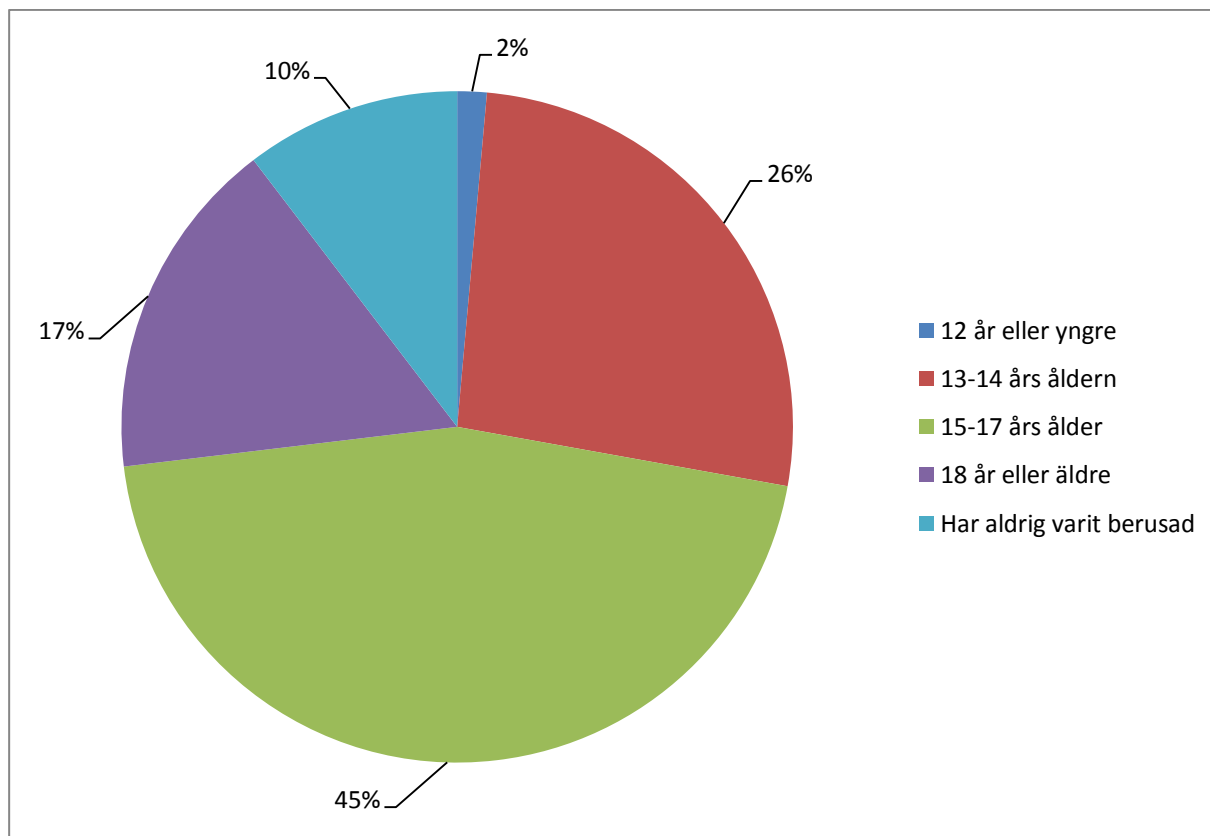
Figur 2. Hur många glas dricker du en typisk dag då du dricker alkohol? Med ett glas menas 50 cl mellanöl, 33 cl starköl, 1 glas rött/vitt vin, 1 litet glas starkvin eller 4 cl starksprit t.ex. whiskey. N=193

Frågan om hur ofta de tillfrågade dricker sig berusade besvarades av 229 studerande. Endast 11 % av de tillfrågade dricker sig aldrig berusade. 58 % dricker sig berusade en gång i månaden eller mer sällan, 28 % av de studerande dricker sig berusade 2-4 ggr i månaden och 3 % dricker sig berusade 2-3 ggr i veckan. Svartalernativet "4 ggr i veckan eller mer" togs inte med i redovisningen eftersom endast 1 person valde det alternativet.

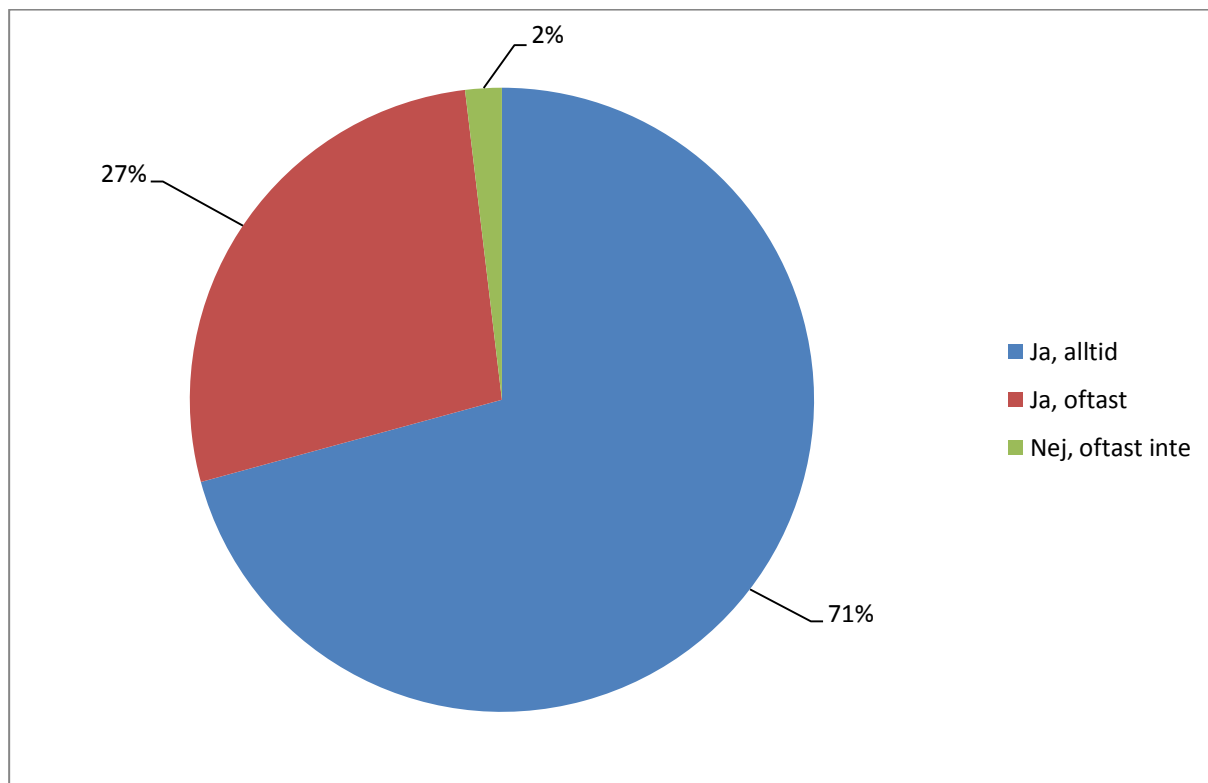
Figur 3. Hur ofta dricker du dig berusad? N= 228

Frågan om i vilken ålder personerna drack sig berusade första gången besvarades av 213 studerande. Av informanterna hade 2 % druckit sig berusade när de var 12 år eller yngre och 26 % när de var i 13-14 års ålder, medan 17 % drack sig berusade första gången när de var 18 år eller äldre. De flesta, 45 %, drack sig berusade i 15-17 års ålder. Endast 10 % av de tillfrågade hade aldrig varit berusade.

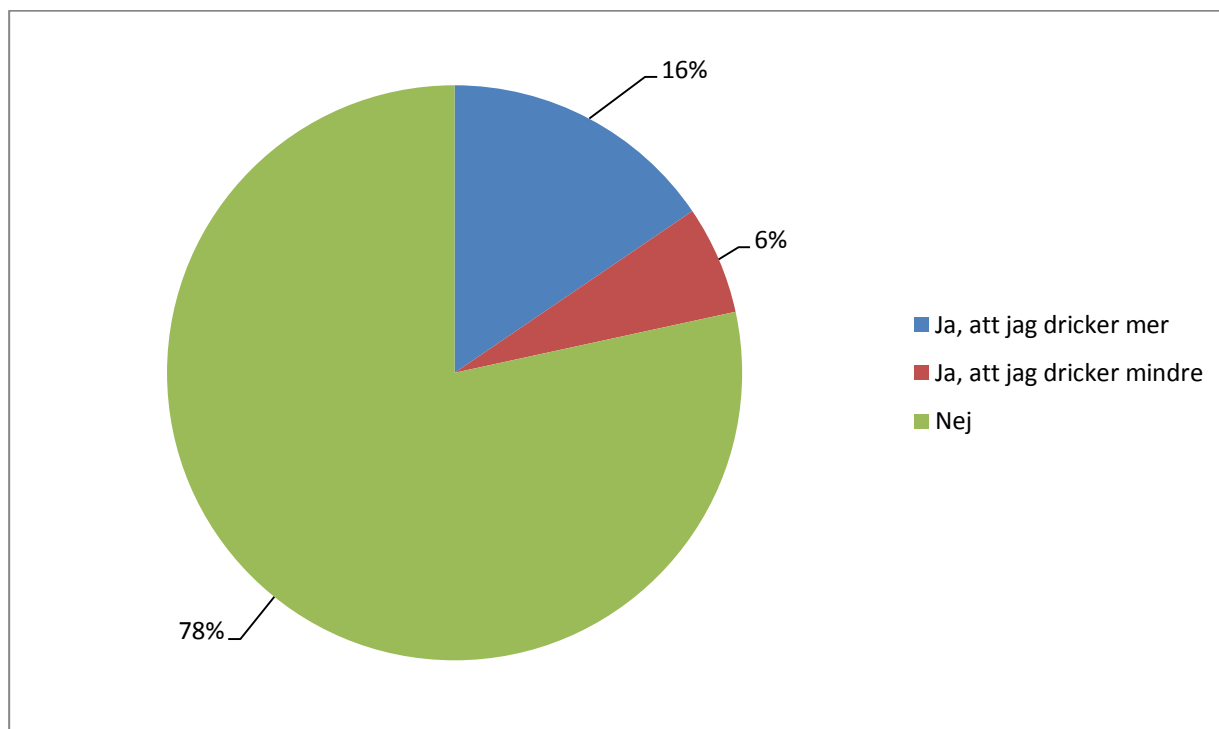
Figur 4. I vilken ålder drack du dig berusad första gången? N=213

Frågan gällande om de studerande upplever att de har kontroll över sin egen alkoholkonsumtion besvarades av 213 stycken, där 71 % upplever att de alltid har kontroll över sin alkoholkonsumtion, 27 % upplever att de oftast har kontroll över sin konsumtion, medan 2 % av de studerande upplever att de oftast inte har kontroll.

Figur 5. Upplever du att du har kontroll över din egen alkoholkonsumtion? N=213

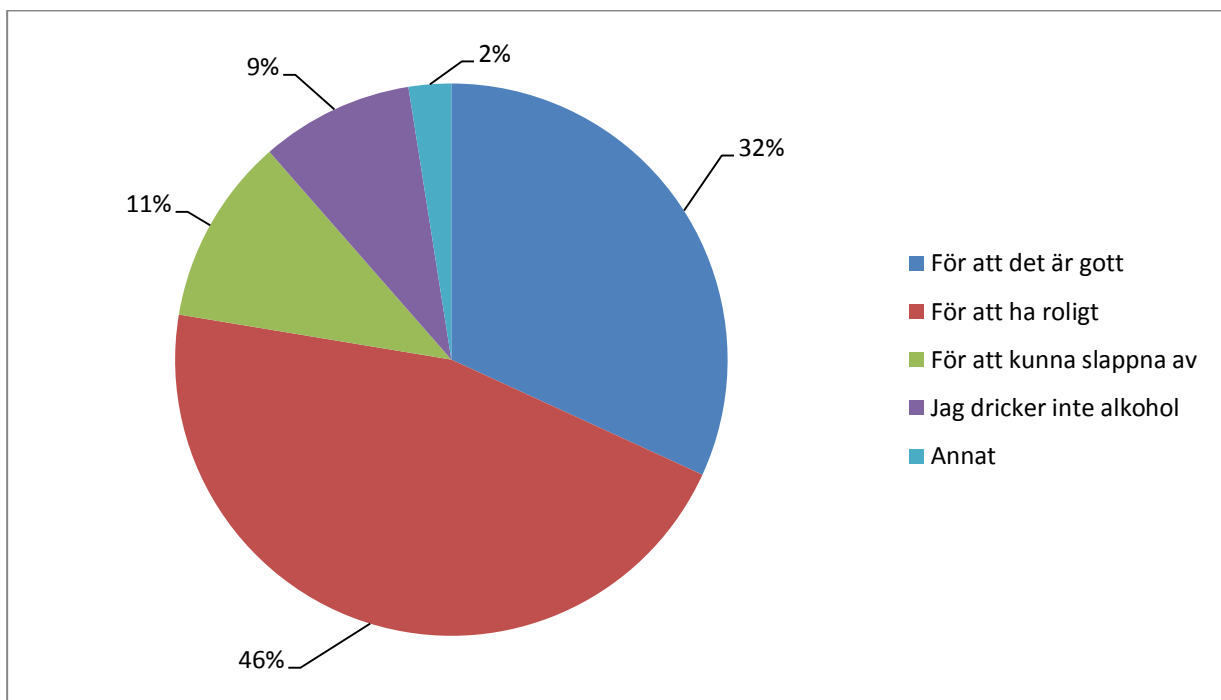
Frågan gällande om deras vänner påverkat deras alkoholkonsumtion besvarades av 213 stycken, där 78 % svarade att vännerna inte påverkat deras alkoholkonsumtion, 16 % svarade att vännerna gjorde att de drack mer och 6 % ansåg att vännerna påverkade dem så att de drack mindre.

Figur 6. Har dina vänner påverkat din alkoholkonsumtion? N=213

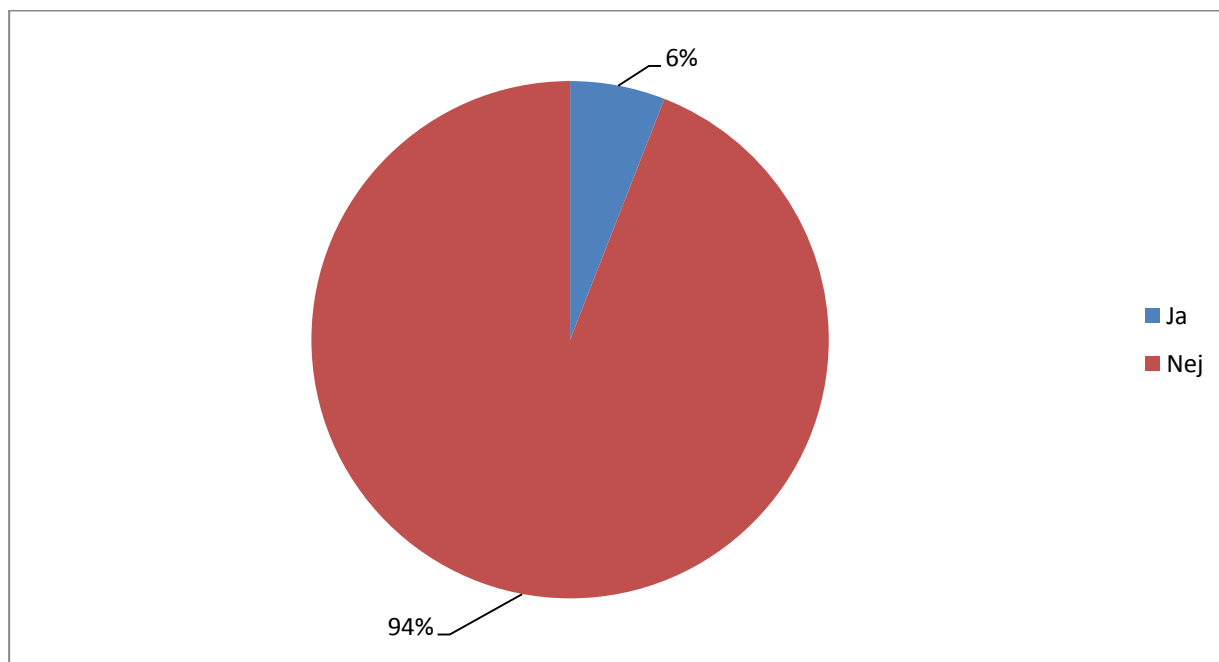
7.2 Ungdomars attityder till alkohol

Ur figuren kan man läsa att 32 % anser att den största orsaken till att de dricker alkohol är för att det är gott, 46 % för att ha roligt och 11 % för att kunna slappna av, medan 9 % av de som besvarade frågan svarade att de inte dricker alkohol. Svarsalternativen "För att glömma något jobbigt", "För att våga mera", "p.g.a. grupstrycket" och "Spänningen" slogs i resultatredovisningen ihop till alternativet "Annat". Orsaken till det här valet var den låga svarsprocenten på dessa alternativ. Denna fråga besvarades av 201 personer.

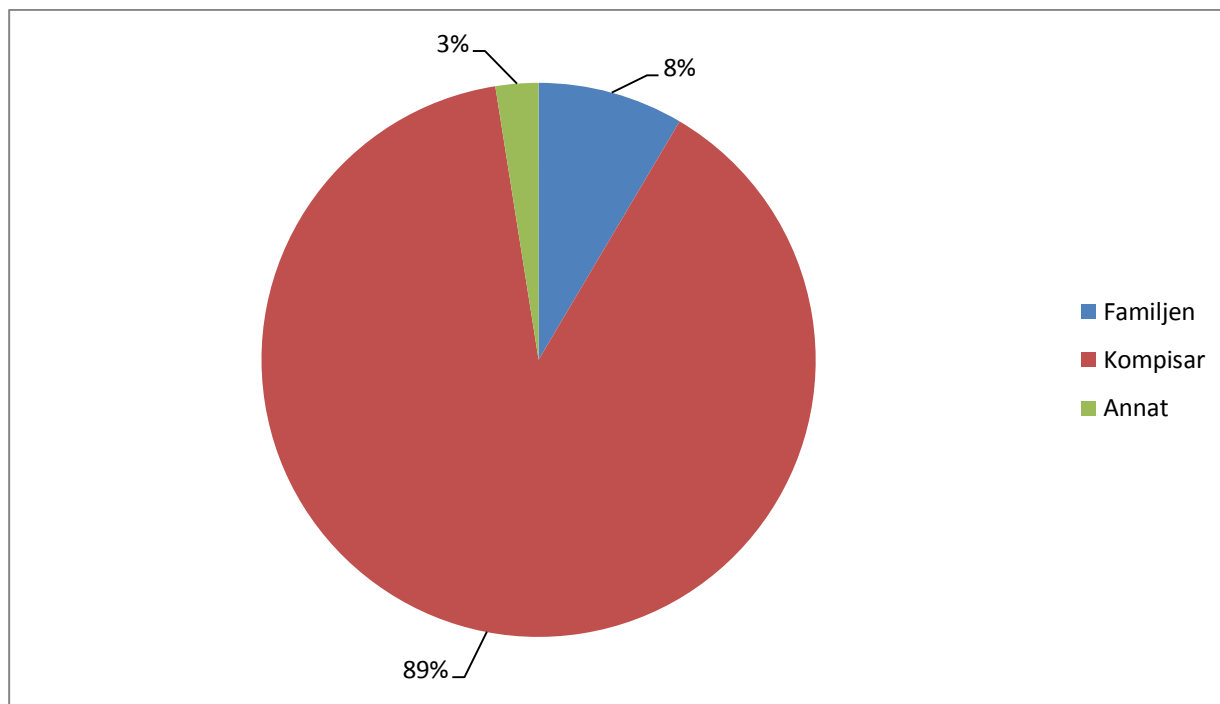
Figur 7. Vilken är den största orsaken till att du dricker alkohol? N=201

När man läser följande figur kan man se att majoriteten av informanterna, dvs. 94 %, anser att man inte måste vara berusad för att ha riktigt kul. De resterande 6 % anser att man måste vara det.

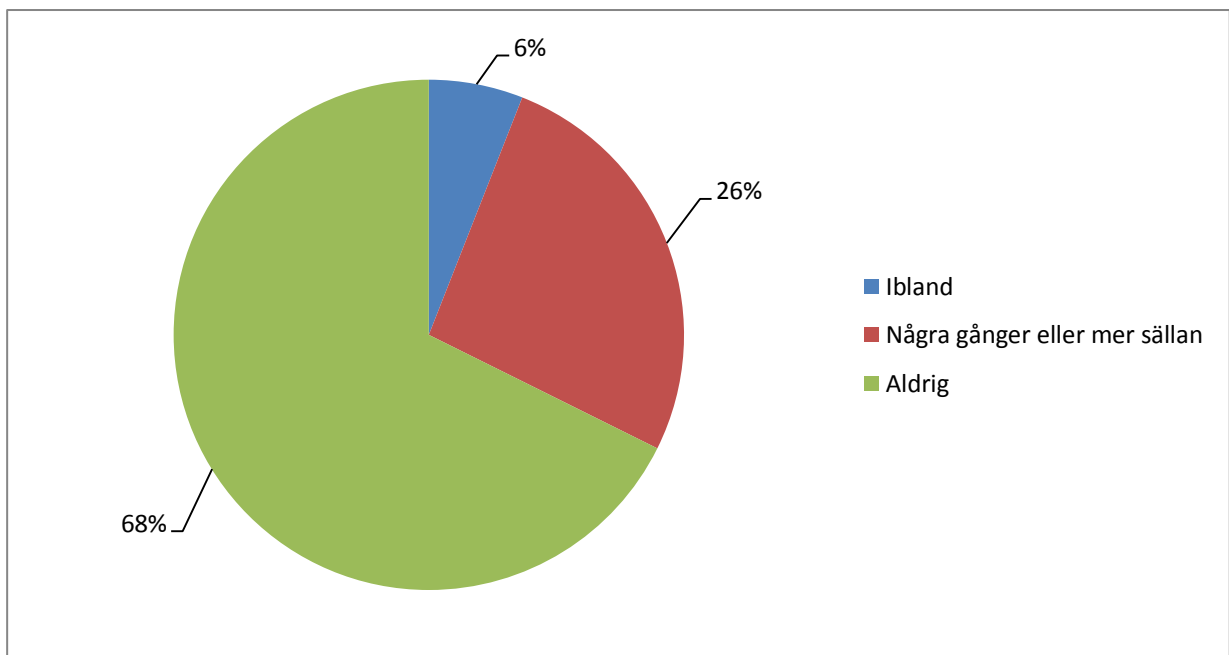
Figur 8. Anser du att man måste vara berusad för att ha riktigt kul? N=202

Ur nedanstående figur kan man se att 89 % av informanterna anser att kompisarna är det som mest påverkar ungdomars attityd till alkohol, medan 8 % tror att det är familjen som påverkar mest. Kategorin "Annat" innefattar svarsalternativen "Skolan" och "Tv och film". Dessa alternativ slogs ihop eftersom det endast var 5 personer totalt som valt dessa alternativ.

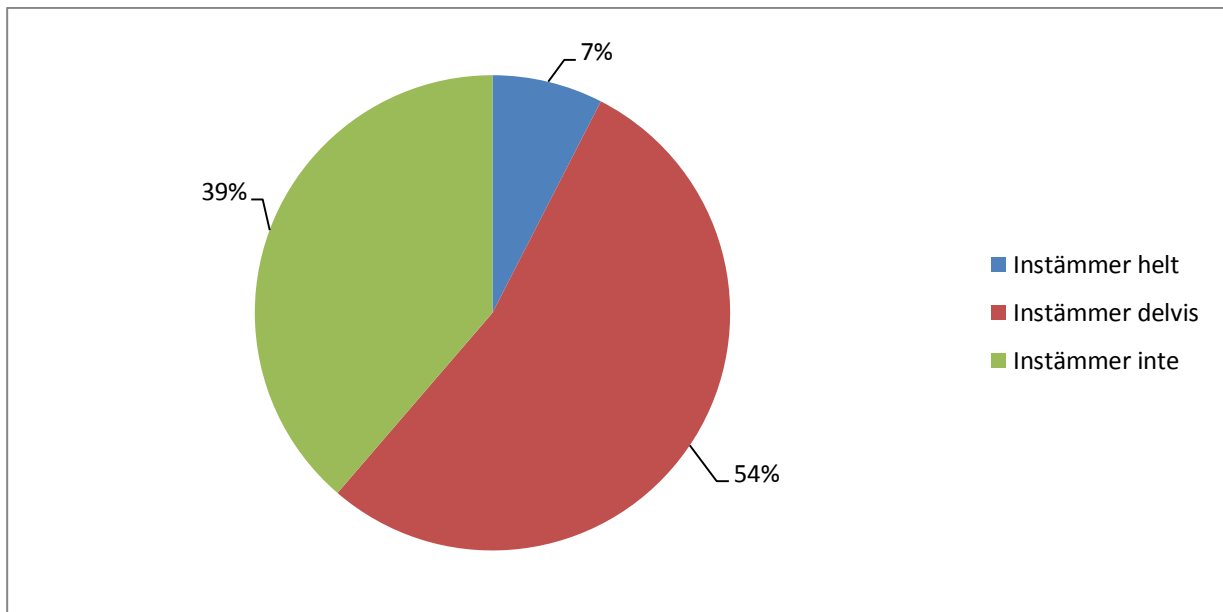
Figur 9. Vilken av nedanstående faktorer tror du mest påverkar ungdomars attityd till alkohol? N=200

Ur nedanstående figur kan man se att 68 % aldrig använt alkohol för att komma ifrån sina problem, 26 % av informanterna använder eller har använt alkohol för att komma ifrån sina problem "några gånger eller mer sällan", medan 6 % använder eller har använt alkohol för att komma ifrån sina problem. Alternativet "ofta" togs bort ur redovisningen eftersom det endast var 1 person som valt det alternativet samt eftersom den här personens trovärdighet ifrågasattes.

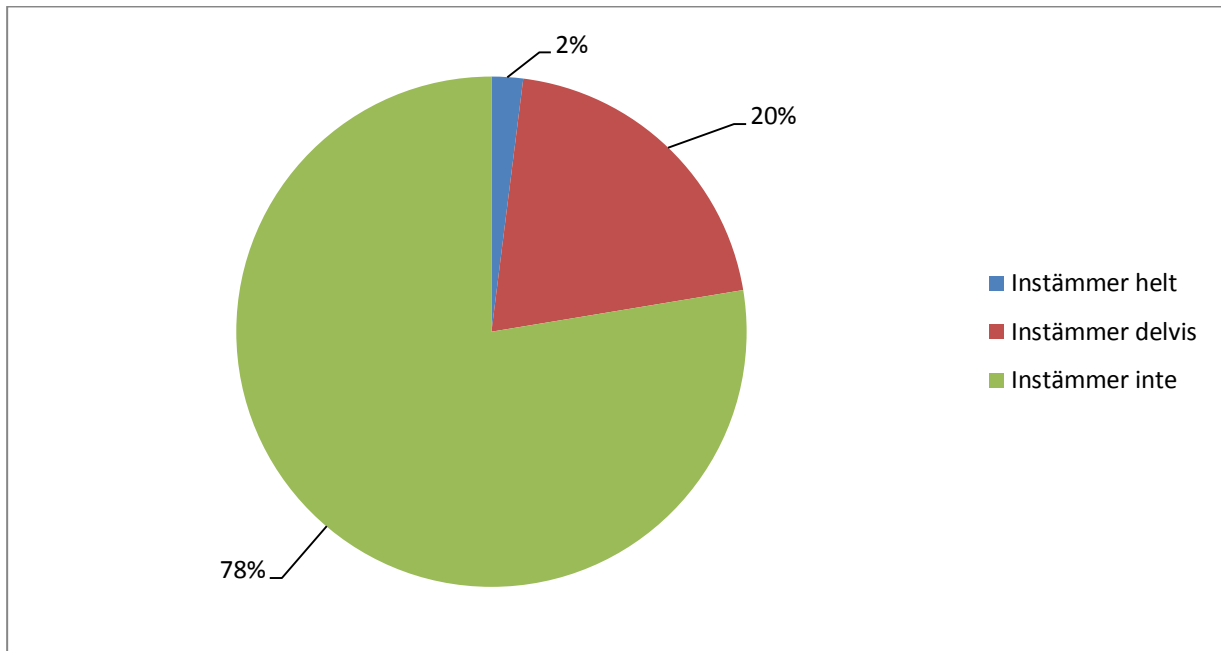
*Figur 10. Använder du eller har du använt alkohol för att komma ifrån dina problem?
N=201*

Gällande följande attitydfråga kan man ur figuren se att 7 % instämmer helt i påståendet som ses under figuren, 54 % instämmer delvis i att tonåringar som blir bjudna på alkohol hemma lär sig hantera alkohol bättre än andra tonåringar och 39 % av informanterna instämmer inte i det här påståendet. Frågan besvarades av 199 personer.

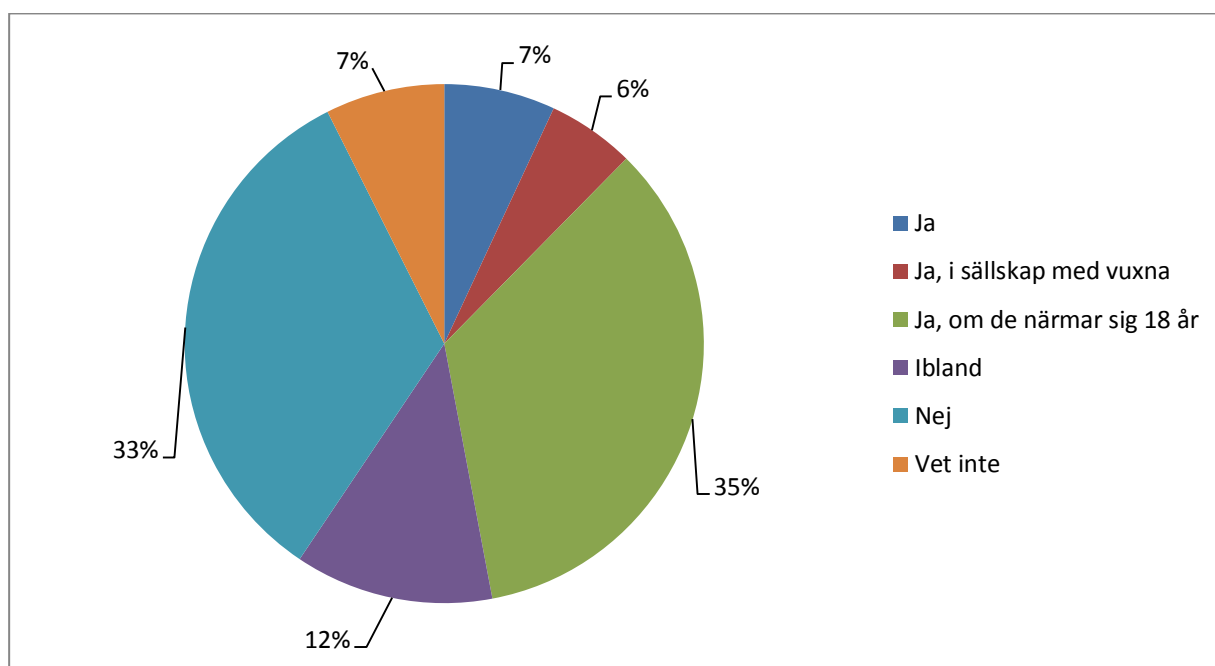
Figur 11. Tonåringar som blir bjudna på öl och vin hemma lär sig hantera alkohol bättre än andra tonåringar. N=199

Ur figuren kan man läsa att majoriteten, dvs. 78 %, inte instämmer i påståendet att personer som inte dricker alkohol är tråkiga, 2 % av informanterna är av motsatt åsikt och 20 % instämmer delvis i påståendet. Denna fråga besvarades av 201 personer.

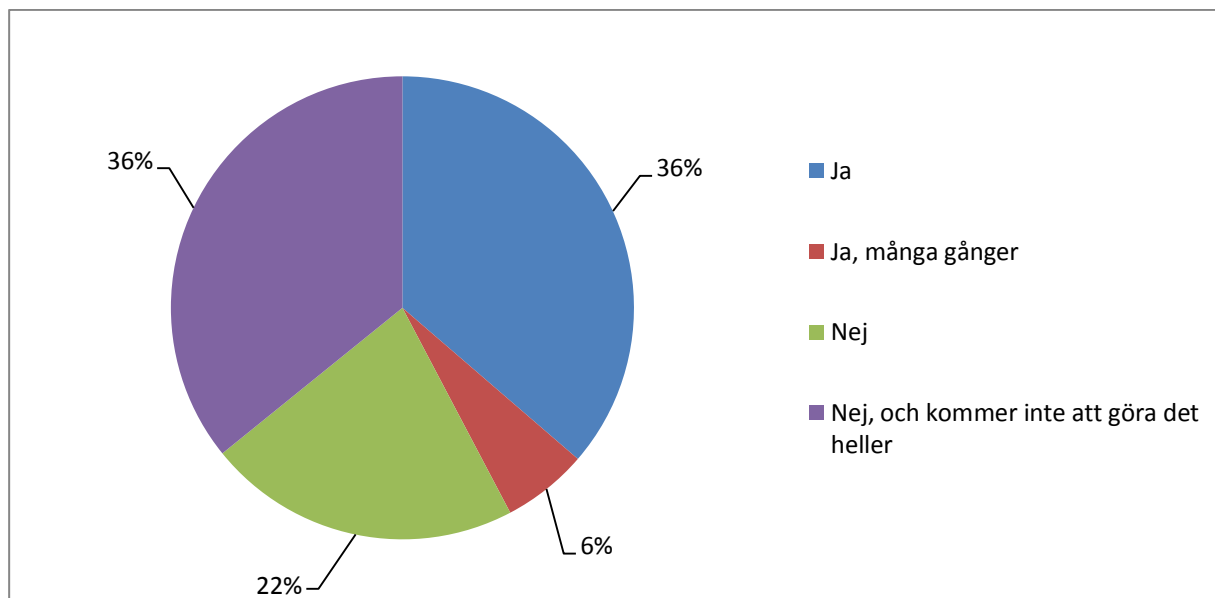
Figur 12. Anser du att personer som inte dricker alkohol är tråkiga? N=201

I följande figur redovisas svaren på attitydfrågan "Anser du att det är okej att minderåriga dricker alkohol?" Åsikterna är delade, då 7 % av informanterna svarade ja på den frågan, 6 % svarade ja och att det här i så fall är okej i sällskap med vuxna, 35 % ansåg att det är okej att minderåriga dricker om de närmar sig 18 år, 12 % anser att det ibland är okej att minderåriga dricker, medan 33 % anser att det inte är okej att minderåriga dricker. Figuren visar att de som anser att det under olika omständigheter är okej att minderåriga dricker är i klar majoritet. Av informanterna är det 7 % som inte tar ställning i frågan. Frågan besvarades av 202 personer.

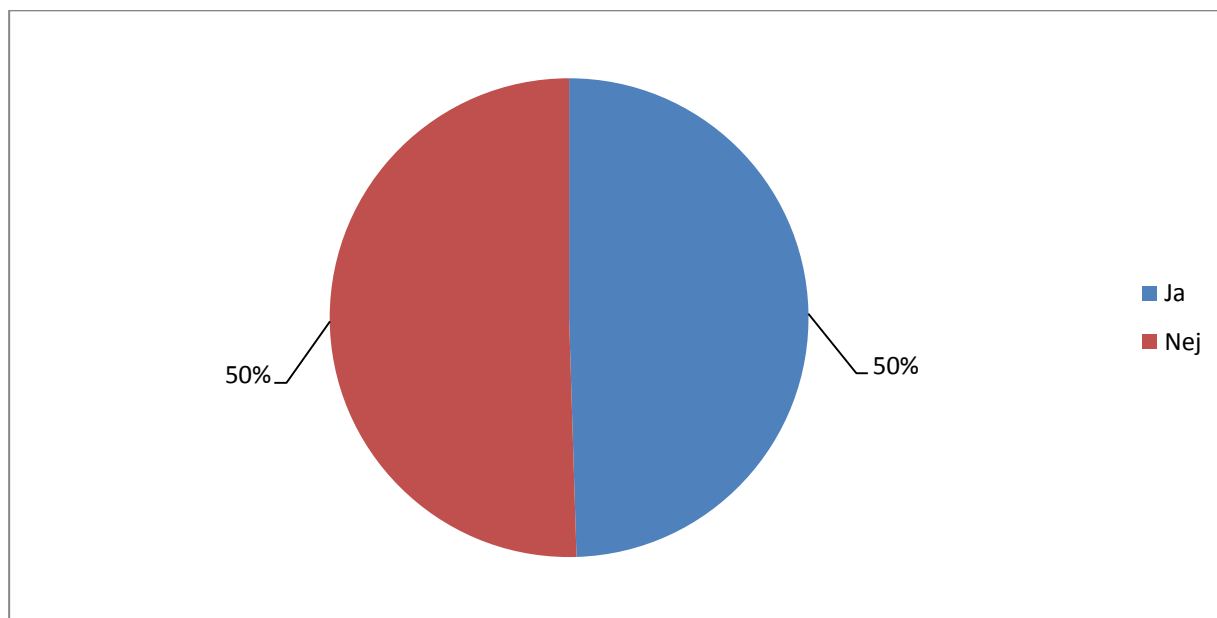
Figur 13. Anser du att det är okej att minderåriga dricker alkohol? N=202

Ur följande figur kan man se att 36 % av informanterna svarade ja på frågan om de någon gång köpt ut eller på annat sätt gett alkohol till en minderårig, 6 % svarade att de gjort det många gånger, 22 % av informanterna har inte köpt ut eller gett alkohol åt minderåriga och de slutliga 36 % har inte gjort det och kommer inte att göra det heller.

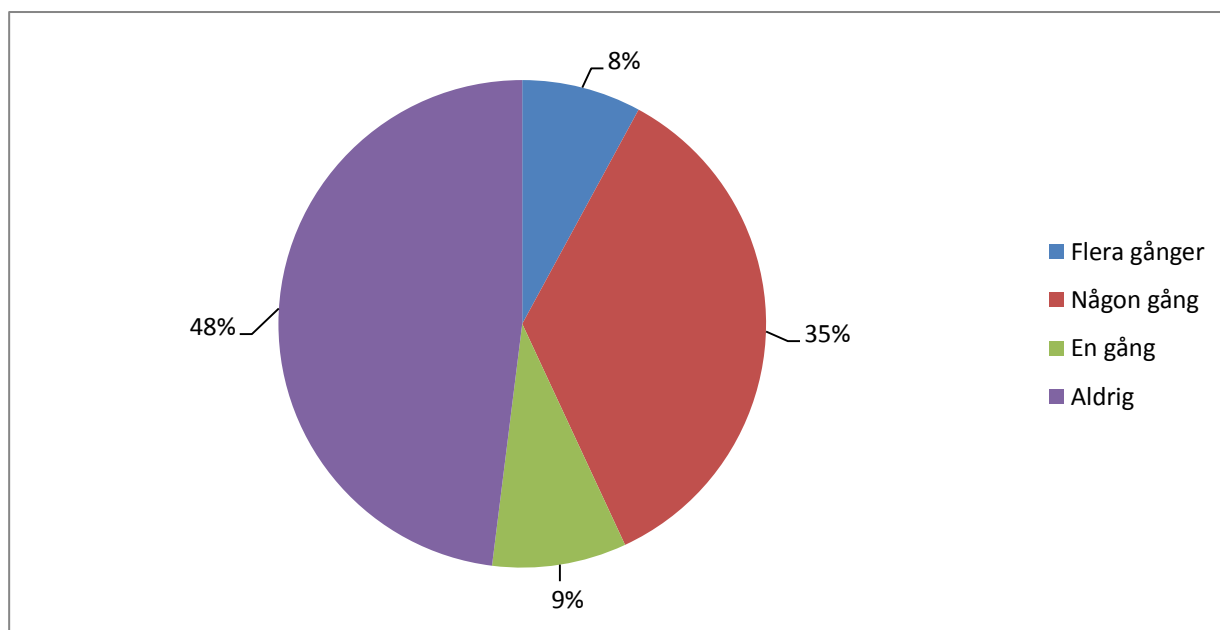
Figur 14. Har du någon gång köpt ut eller på annat sätt gett alkohol till en minderårig? N=201

Ur figur 15 kan man se att åsikterna i följande fråga är väldigt delade, då 50 % av de tillfrågade tycker att det är okej att köra bil efter ett glas vin eller en öl, medan de resterande 50 % är av motsatt åsikt. Denna fråga besvarades av 202 personer.

Figur 15. Tycker du att det är okej att köra bil efter ett glas vin eller en öl? N= 202

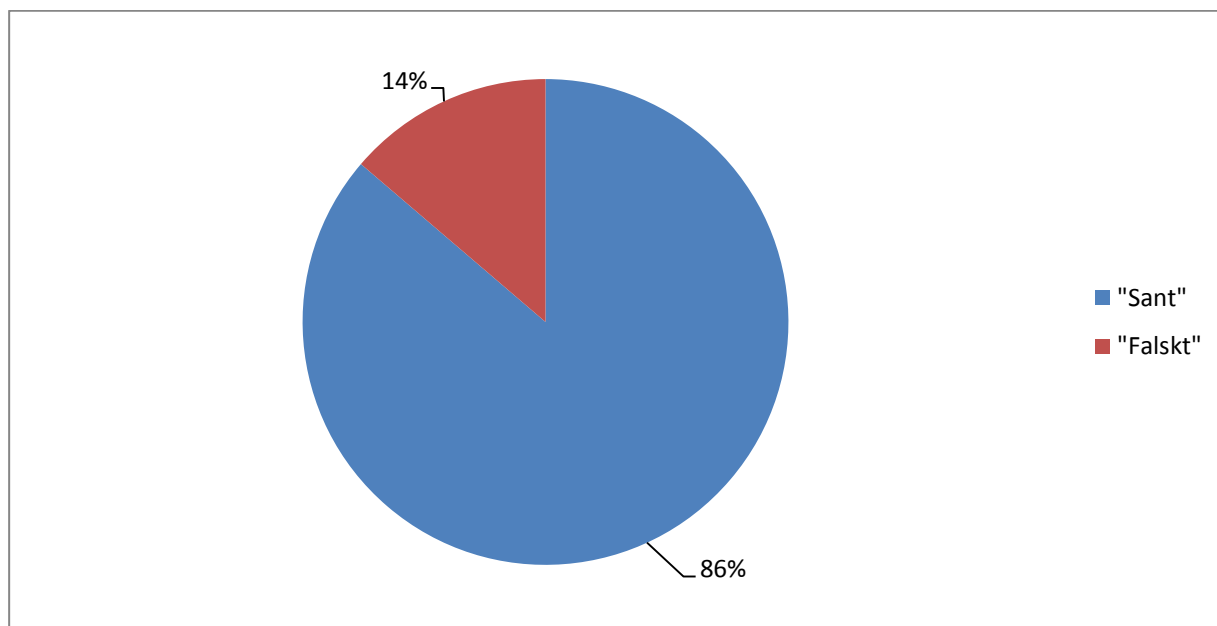
Ur nästa figur kan man se att 8 % av informanterna flera gånger utsatts för någon form av våld eller trakasserier av en alkoholpåverkad person, 35 % har någon gång blivit utsatt och 9 % av informanterna har blivit utsatta en gång. Enligt resultatet har 48 % av informanterna aldrig blivit utsatta för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld/trakasserier av en alkoholpåverkad person. Frågan besvarades av 202 personer.

Figur 16. Har du någon gång blivit utsatt för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld/trakasserier av en alkoholpåverkad person? N=202

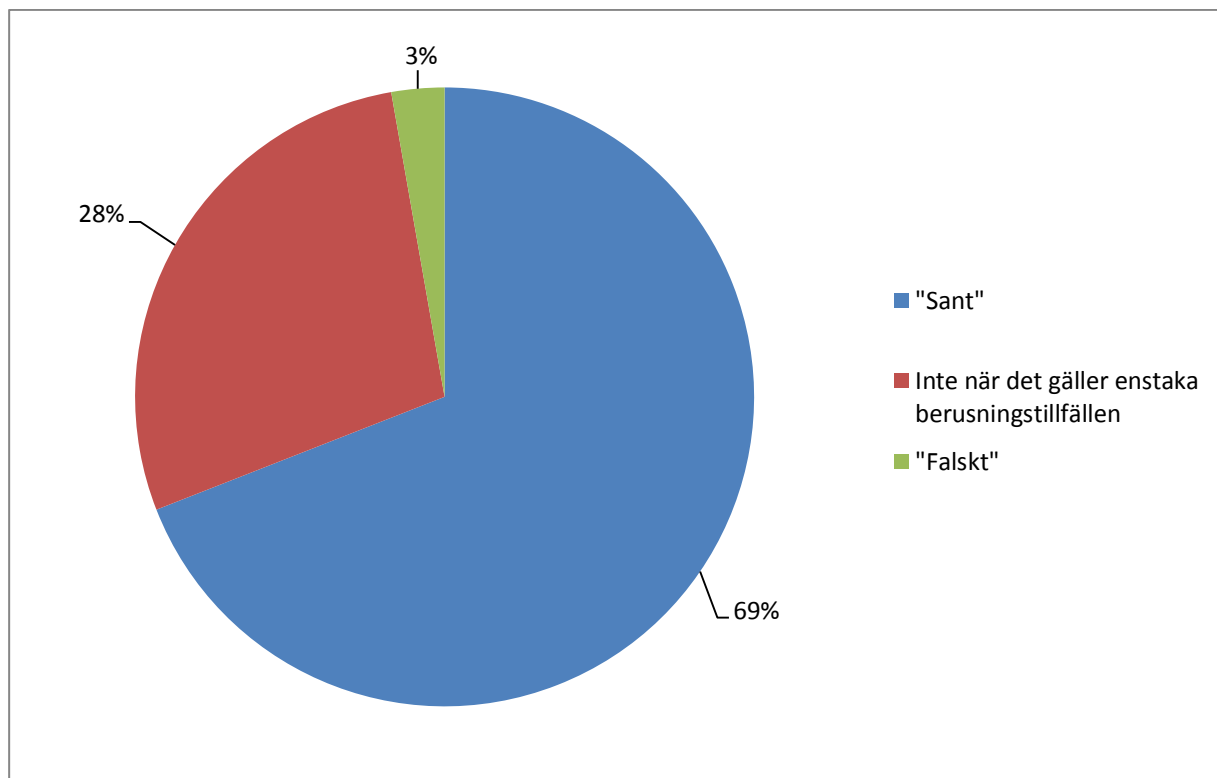
7.3 Ungdomars kunskaper om alkohol

Utgående från figur 17 kan man se hur informanterna förhållit sig till påståendet att alkohol stimulerar hjärnan och nervsystemet, där 86 % anser att det här påståendet är sant, medan 14 % anser att påståendet är falskt.

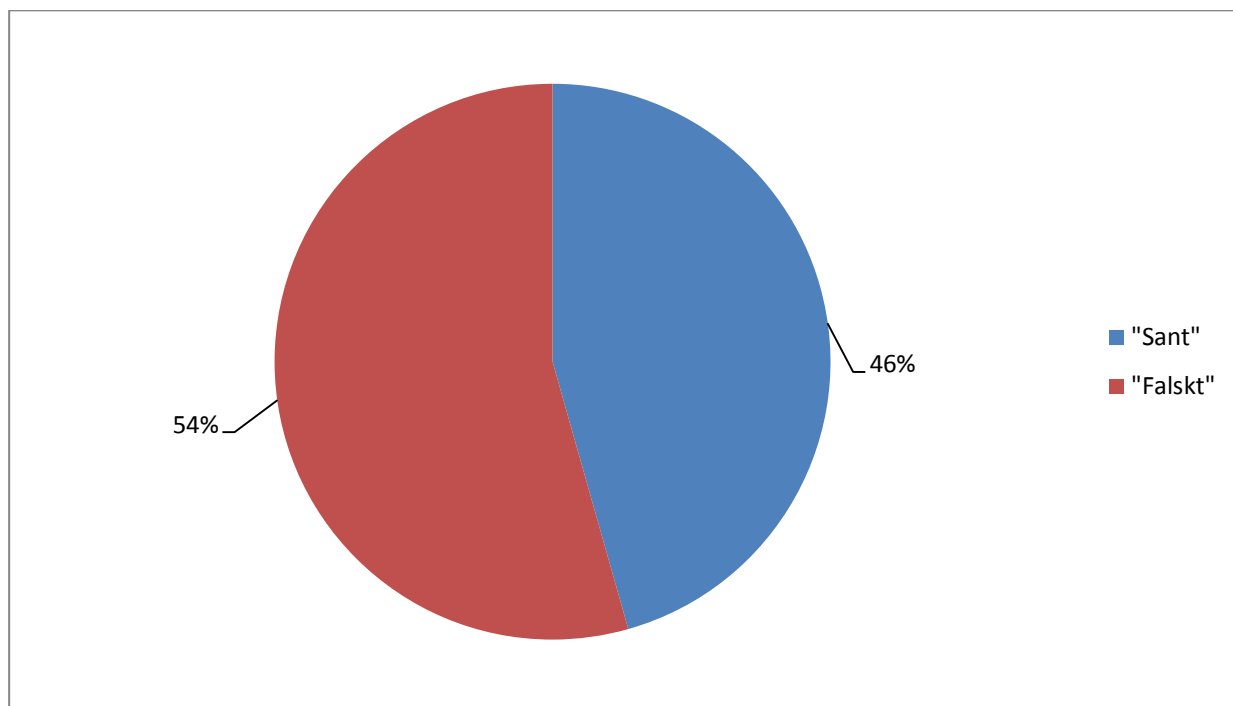
Figur 17. Alkohol stimulerar hjärnan och nervsystemet. N=182

Ur följande figur kan man se att 69 % av informanterna anser att berusningsdrickande är en riskkonsumtion av alkohol, 28 % anser att det här inte stämmer om det endast gäller enstaka berusningstillfällen och 3 % av informanterna anser att berusningsdrickande inte är en riskkonsumtion. Denna fråga besvarades av 181 personer.

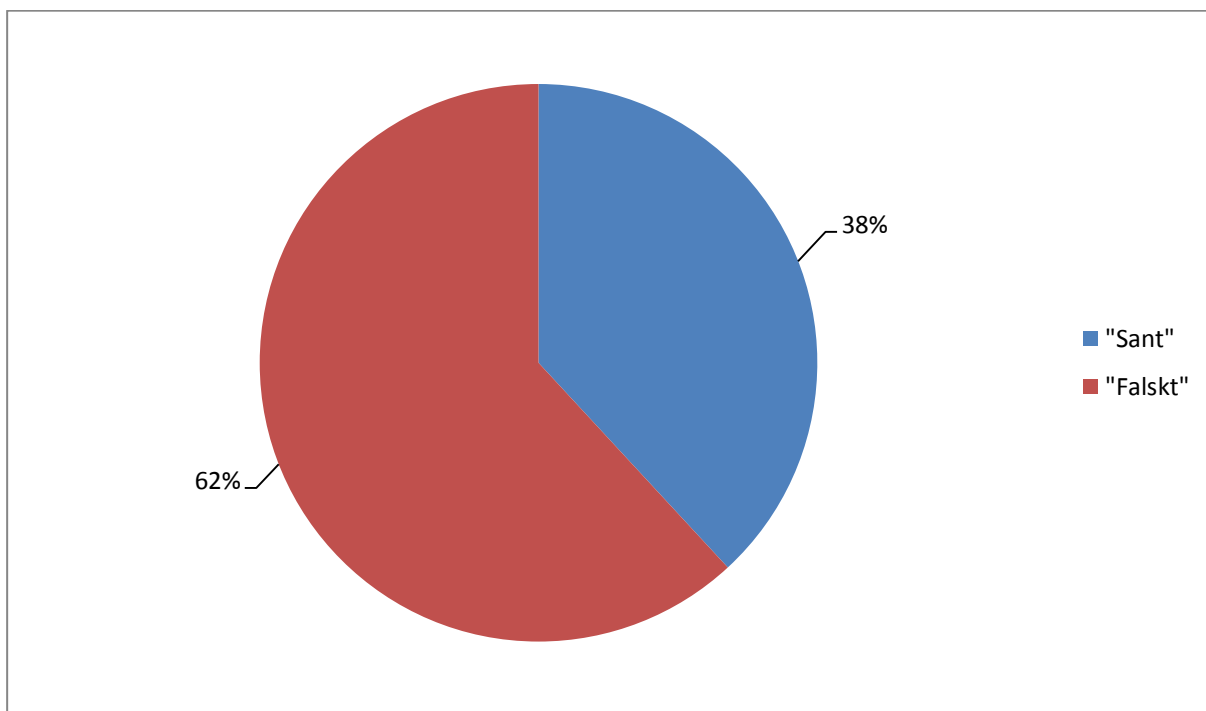
Figur 18. Berusningsdrickande är en riskkonsumtion av alkohol. N=181

Ur nedanstående figur kan man se att 46 % av informanterna tror att påståendet gällande om alkohol är den vanligaste dödsorsaken i Finland är sant, medan 54 % anser att påståendet är falskt. Denna fråga besvarades av 182 personer.

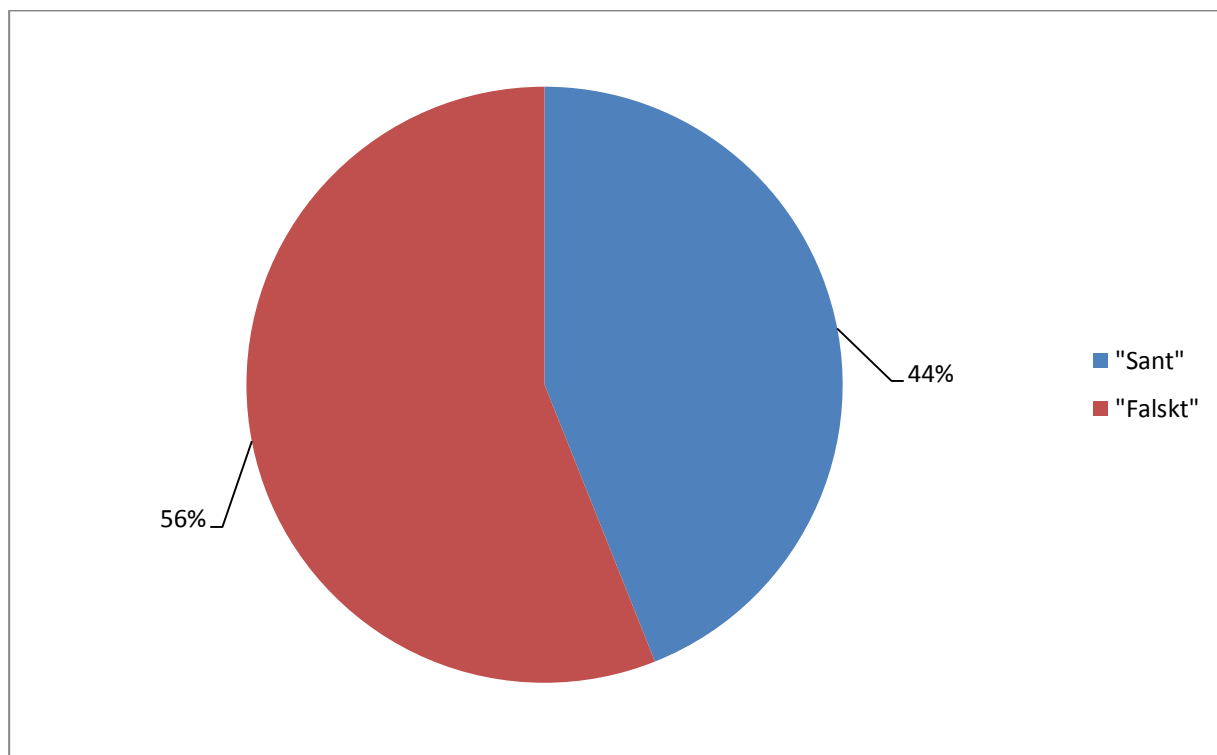
Figur 19. Alkohol är den vanligaste dödsorsaken i Finland. N=182

Ur följande figur kan man se vilken ställning informanterna har till nedanstående påstående. Påståendet "Att alkoholen är förbränd betyder att man är nykter" anser 38 % är sant, medan 62 % anser att påståendet är falskt. Denna fråga besvarades av 181 personer.

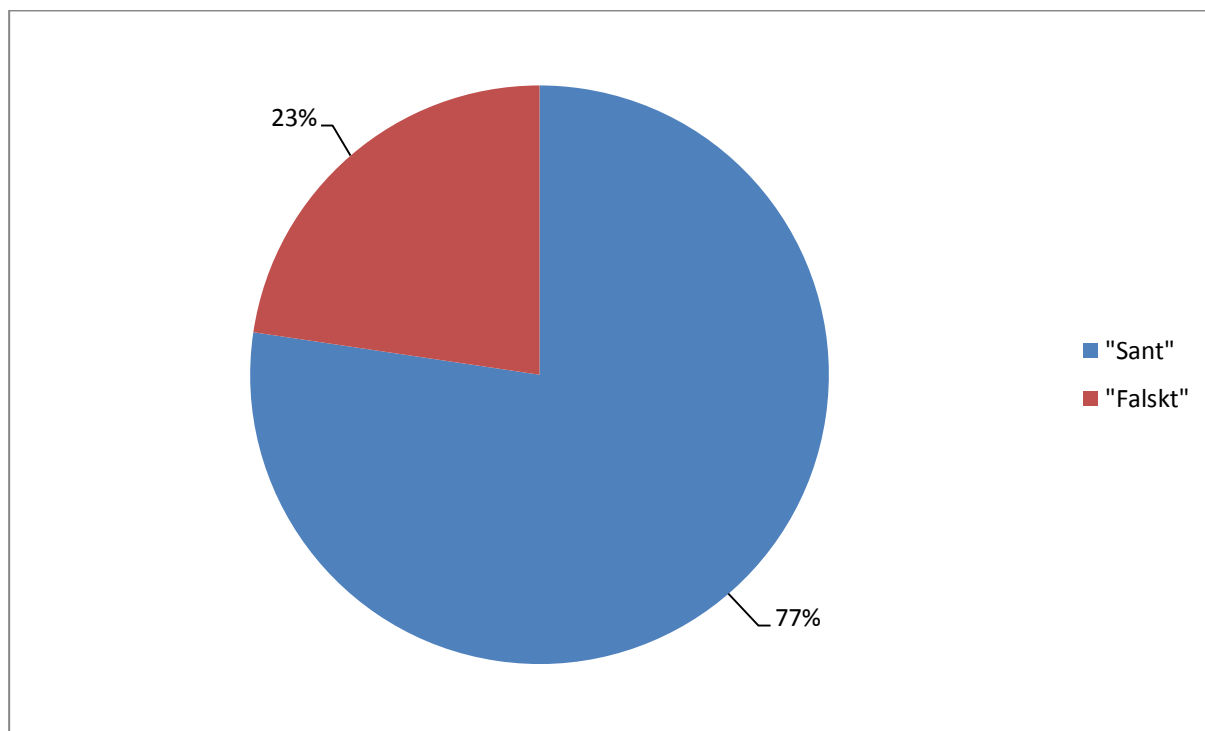
Figur 20. Att alkoholen är förbränd betyder att man är nykter. N=181

Ur figur 21 kan man se hur informanterna förhåller sig till nedanstående påstående, där 44 % anser att påståendet är sant och 56 % anser att påståendet är falskt. Denna fråga besvarades av 182 personer.

Figur 21. Baksmälla är ett abstinenssymtom. N=182

Följande figur visar hur informanterna förhåller sig till påståendet att alkohol är en drog, där 77 % anser att påståendet är sant, medan 23 % anser att det är falskt. Denna fråga besvarades av 181 personer.

Figur 22. Alkohol är en drog. N=181

8 Tolkning

Tolkningen av resultaten har respondenten gjort mot de teoretiska utgångspunkterna och tidigare forskning och har i mån av möjlighet speglat mot teoretisk bakgrund. Attityderna, kunskapen och bakgrundsfaktorerna berörde alla varandra men respondenten har ändå valt att dela in dem i olika kategorier.

Tolkning mot teoretisk bakgrund

Denna studie har behandlat ungdomars attityder och kunskaper till alkohol. Ungdomars alkoholbruk i Finland är nuförtiden i många fall ett hot mot deras hälsa idag men även i framtiden. Att spegla denna studie till Antonovskys syn på hälsa är därför passande. Personer med tillräckligt stark KASAM borde således kunna hantera de olika situationer som dessa möter och därmed även kunna stå emot frestelsen att dricka för mycket. Sociala roller, barndomen, tidigare erfarenheter och tidigare upplevelser som en ung person samlat på sig under barndomen och ungdomstiden påverkar alla hur denne i vuxenlivet skall kunna leva sitt dagliga liv och hantera problem som vuxen. Utgående från Antonovsky (2011, ss. 147-148; 1991, ss. 41-43) var hälsan viktig för människan och han tog upp dessa faktorer som även är viktiga för ungdomars attityder och kunskaper om alkohol.

Eftersom ungdomen ligger till grund för hur en individ fungerar i vuxenlivet är det viktigt att försöka optimera en människas förutsättningar. De attityder och kunskaper till alkohol och alkoholbruk som ungdomar hade i denna studie visade vilka problem som kan behöva åtgärdas. Resultatet i denna studie visade att en stor del av ungdomarna i denna undersökning både nu och tidigare haft en alkoholkonsumtion som är i riskzonen. Många drack alkohol i mycket ung ålder och det ökar risken för bl.a. kriminalitet, våld, tonårsgraviditeter och utsatthet för brott. De erfarenheter och upplevelser som ungdomar med alltför hög alkoholkonsumtion eller som dricker i mycket ung ålder kan få uppleva skulle kunna påverka hälsan hos denne negativt. Genom ökad kunskap om ungdomarnas situation är det lättare att kunna förebygga

alkoholproblem bland unga och på det sättet öka deras känsla av sammanhang och därmed deras hälsa. Det här stöds av Antonovsky (2011, ss. 140-148).

De omställningar som sker i individens liv under ungdomstiden gör att känslan av sammanhang, dvs. KASAM, ofta inte är i balans. Om däremot grunden är god i ungdomen, gynnar det individen även i vuxenlivet. Barndomens och ungdomens händelser, erfarenheter och upplevelser kan antingen försvaga eller förstärka den känsla av sammanhang som den vuxne känner och därmed även dennes hälsa och förmåga att hantera kommande livssituationer

I denna studie undersöktes ungdomars attityder och kunskaper till alkohol. Alkohol är ett stimuli som på olika sätt påverkar ungdomar i dagens samhälle. Eftersom komponenten begriplighet bl.a. innebär hur en person kan hantera stimuli och visar något om en persons hälsa, undersöktes även det här i studien. Hela 71 % av de tillfrågade upplever att de har kontroll över sin alkoholkonsumtion, 27 % upplever att de oftast har kontroll och 2 % att de oftast inte har det. Utgående från dessa svar verkade majoriteten av ungdomarna ha hög begriplighet i hur de hanterar alkoholen. Huruvida dessa siffror stämmer överens med verkligheten och de alkoholproblem som många ungdomar har förblir osagt. Studier visar att personer ofta värderar sin egen alkoholkonsumtion i underkant. Det här kan jämföras med Antonovskys (2011) definition av begriplighet.

Vänner är en resurs som kan stå till förfogande när ungdomar möter olika stimuli. Ett av de krav som ofta ställs på ungdomar är att dricka sig berusad eller på annat sätt ha en ohälsosam alkoholkonsumtion. Vänner kan naturligtvis hjälpa ungdomen att möta dessa krav på ett sunt sätt, men en del ungdomars vänner har även fått dem att göra det motsatta. I studien undersöktes om ungdomarnas vänner påverkar deras alkoholkonsumtion, där 78 % ansåg att vännerna inte påverkat dem, 16 % svarade att deras vänner gjorde att de drack mer och 6 % ansåg att vännerna gjorde att de drack mindre. Utgående från teorin bakom begreppet hanterlighet kunde man förstå att bl.a. de 16 % som ansåg att deras vänner gör att de dricker mer inte känner att vännerna är en resurs inom alkoholkonsumtion. Deras känsla av hanterlighet var därför inte lika hög i jämförelse med de andra på den här punkten.

Informanterna i denna studie ansåg även att ungdomars attityd i allmänhet främst påverkas av kompisar (89 %), följt av familjen. Ett litet antal ansåg att skola eller tv

var det som påverkade mest. Om ungdomar känner att dessa faktorer är resurser som hjälper dem att hantera ex. Alkohol, kommer de att ha en högre hanterlighet. Det här har tolkats till Antonovskys (1991, ss. 36-41) definition av hanterbarhet.

Tolkning mot tidigare forskning och den teoretiska bakgrunden

För att bättre kunna tolka resultatet gjordes en indelning utifrån de teman som redovisades i resultatredovisningen: bakgrundsfrågor, attityder och kunskaper.

Bakgrundsfrågor:

Bakgrundsfrågorna i resultatredovisningen berörde ungdomarnas alkoholkonsumtion och alkoholvanor. Även berusningarnas natur och inverkan på dessa undersöktes. Resultatet visade att 9 % av personerna aldrig hade druckit alkohol under det senaste året, 34 % hade druckit en gång per månad eller mer sällan, 45 % drack alkohol 2-4 ggr i månaden och de sista 12 procenten drack 2-3 ggr i veckan.

Även andra studier har berört ungdomars alkoholvanor och visar på trenden bland ungdomarna i Finland samt i Europa (Nilses, Blom, Heimer & Danielsson, 2011; Tigerstedt, Markkula, Karlsson, Jokela & Pietikäinen, 2008).

En stor del av deltagarna i undersökningen hade en riskkonsumtion av alkohol enligt finska rekommendationer och en ännu större del var i riskzonen för att få ett missbruk. Av informanterna var det bl.a. 19 % som drack 5-6 portioner alkohol på en typisk dag då de dricker alkohol, 13 % drack 7-9 portioner och 12 % drack 10 portioner eller fler. Det här kan jämföras med de finska rekommendationerna för alkoholbruk. Enligt Alko är de finska rekommendationerna bl.a. att konsumtionen inte skall överstiga 25 enheter för män och 16 enheter för en kvinna på en vecka. Enheterna per konsumtionstillfälle bör inte överstiga fem för kvinnor och sju för män (Bothas, 2008)

Enligt Bothas (2008) är berusning en riskkonsumtion av alkohol. Måttlighet gällande alkoholvanorna innebär att konsumtionen inte påverkar hälsan, omgivningen eller människan negativt. En person som har en måttlig alkoholkonsumtion dricker sig inte berusad. Utgående från denna faktor har endast 11 % av informanterna en måttlig

alkoholkonsumtion, eftersom dessa aldrig dricker sig berusade. Det finns därför all orsak att uppmärksamheten läggs på ungdomars alkoholvanor.

Eftersom en stor procent av informanterna drack sig berusade mer eller mindre sällan kan också deras drickande få konsekvenser. Risken att bl.a. råka ut för olyckor, ha oskyddat sex och köra rattfull är större om personen är berusad. Vartenda berusningstillfälle är en risk, både för direkta och senare konsekvenser. Endast 10 % av de som svarade på enkäten har aldrig varit berusade. Denna siffra visade på den tydliga alkoholkultur som finns i Finland där berusningarna har en betydande del. Det här bestyrks av Agerbergs (2010) beskrivning av berusningens natur och dess roll i ungdomskulturen.

I studien framkom att majoriteten av ungdomarna drack sig berusade första gången när de var under 18 år, en del så tidigt som i 12-13 års ålder. Så många som 26 % drack sig berusade första gången i 13-14 års ålder. Även i Finland är det ett problem med att allt yngre dricker alkohol och dricker sig berusade och det var även denna undersökningsgrupp ett bevis på. Enligt Kiianmaa m.fl. (2007) är ungdomar och barn extra känsliga för alkoholens verkningar, eftersom deras hjärna fortfarande växer. Skadorna som kan komma på unga människor kan vara livslånga. Barn och unga som inleder sin alkoholkonsumtion tidigt har också större risk att bli alkoholberoende.

Ungdomars attityder till alkohol:

I denna studie har några av de vanliga attityderna till alkohol undersökts för att närmare se ungdomars syn på alkohol. Eftersom det är svårt att påverka attityder hos människan är det viktigt att i första hand veta vilka attityder som finns. Attityden som en människa har blir en mall för hur individen uppfattar situationer. Många av attityderna som informanterna hade kan tolkas till tidigare bakgrund och forskning. Några av attitydfrågorna har behandlats nedan. Det här kan tolkas till Rosèns (2009) definition av en attityd.

Det gick att urskilja likheter i orsakerna till alkoholkonsumtion bland de yrkeshögskolestuderande som deltog i denna undersökning och andra undersökningar av studerande i ungefär samma åldersgrupp. (Ingle & Furnham,

1996). Majoriteten av informanterna, dvs. 46 % svarade att största orsaken till att de dricker var för att ha roligt. Det här tolkades mot den tidigare studiens påvisande av det sociala drickandets betydelse. Endast 11 % av informanterna drack främst alkohol för att slappna, vilket då visar på ett psykologiskt drickande. Den största delen av informanterna i denna studie strävade efter att få njutsamma psykologiska eller sociala konsekvenser av drickandet och det är det som blir sporren i många fall. Av informanterna svarade 32 % att de drack alkohol för att det var gott.

En annan attitydfråga som har behandlades i denna studie var om tonåringar bättre lär sig hantera alkohol om de blir bjudna på öl och vin hemma. Det här påståendet delade upp informanternas åsikter en aning, då 7 % ansåg att påståendet är helt korrekt, medan 39 % anser att så inte är fallet. I sin tur anser 54 % att det delvis stämmer. Det är vanligt att minderåriga får tillgång till alkohol av bl.a. föräldrar. En stor del av informanterna i denna studie anser också att det kan finnas fördelar med att föräldrar ger tonåringar alkohol.

När denna ovanstående attityd speglades till tidigare studier och fakta, sågs ett allvarligt problem. Eftersom hela 46 % av informanterna delvis eller helt instämmer i att tonåringar bättre lär sig hantera alkohol genom att bli bjudna hemma, innebär det att denna attityd troligen lever kvar när de själva blir vuxna och får barn. De kan då föra vidare dessa attityder till sina barn och kanske även själva bjuda alkohol till sina barn. (Rosén, 2009) Med tanke på nedanstående studier kan denna attityd som innehas hos en del av informanterna tolkas vara en bidragande orsak till att alkoholkonsumtionen smyger allt längre ner i åldrarna. Konsekvenserna av alkoholkonsumtion i ung ålder och hur föräldrar har en viktig roll i förebyggandet har tagits upp i flera studier och det kan visa sig vara en del av en eventuell framtida lösning (Sarman, 2003; Van Der Vorst, Engels, Decovic, Meeus & Vermulst, 2007).

En annan attityd som undersöktes i denna studie är hur ungdomar, i det här fallet på en yrkeshögskola, personligen förhåller sig till att ge och köpa ut alkohol till en minderårig. Även huruvida de ansåg att det är okej att minderåriga dricker alkohol undersöktes. Ungdomarna i denna studie var inte själva minderåriga idag, men attityderna i dessa frågor gav ändå en bild av vilken syn ungdomar hade på ämnet. Enligt resultatet ansåg största delen av ungdomarna, dvs. 74 % av informanterna, att

det är okej att minderåriga dricker. En del av dessa 74 % ansåg att det var okej endast om de närmar sig 18 eller är i sällskap med föräldrar. Endast 7 % ansåg att minderåriga inte skall dricka alkohol. Resultatet visade och bekräftade den lediga inställning många unga har till minderårigas alkoholanvändning i dagens samhälle. Utgående från den litteratur och forskning som återgetts i denna studie är det här ingen ofarlig attityd. Att minderåriga dricker är ett folkhälsoproblem som medför många faror för unga personer (Sarman, 2003). De många studier som gjorts på finländska ungdomar och deras alkoholbeteende har visat hur aktuellt det är att undersöka denna grupp för att kunna förebygga alkoholproblem nu och i framtiden (Tigerstedt, Markkula, Karlsson, Jokela & Pietikäinen, 2008)

Av informanterna svarade 36 % av informanterna att de någon gång köpt ut eller på annat sätt gett alkohol till en minderårig, 6 % svarade att de gjort det många gånger, 22 % har inte köpt ut alkohol till en minderårig och 36 % kommer inte att göra det heller. De som inte köpt ut alkohol till en minderårig var därför i liten majoritet. Det här visade om man jämför med föregående stycke att även om majoriteten ansåg att det var okej att minderåriga dricker, var det fortfarande inte lika stor del som själva bidrog genom att köpa ut. Dock var det fortfarande en ganska stor procent som hade gett alkohol åt en minderårig och även som gett många gånger. Denna attityd som innebär ett accepterande av minderårigas alkoholdrickande, är oroande eftersom konsumtionsmönstret i allmänhet bland ungdomar är att dricka sig berusade, det här gäller även minderåriga.

En tolkning gjordes till en studie som gällde minderåriga och alkohol. (Brown, Matousek & Radue, 2009). Studien visade att det är lätt att få tag på alkohol som minderårig. Alkohol kan ges av föräldrar, vänner, syskon, skolkompisar eller okända som är myndiga. Orsakerna till att många köper ut är att det hör till dryckeskulturen, för att de känner tacksamhetsskuld men även p.g.a. grupptricket. Enligt några av de universitetsstuderande som deltog i denna studie skulle det vara svårt att neka utköp, eftersom det finns underliggande förväntningar på att de skall köpa ut. Grupptricket kan bli väldigt starkt eftersom många evenemang och fester cirkulerar kring alkohol och om det är kompisar som frågar kan det vara svårt att säga nej (Brown, Matousek, & Radue, 2009). På samma sätt var det antagligen med informanterna i denna studie. Orsakerna bakom varför så många någon gång eller flera gånger

köper ut alkohol till minderåriga är individuella, men grupptricket, pressen, den rådande ungdomskulturen samt tacksamhetseskuld påverkar starkt. Resultatet kan bli att många köper ut enbart p.g.a. grupptrick.

Att minska minderårigas tillgång till alkohol är mycket svårt, men skulle vara viktigt. De lösningar som skulle ha störst verkan är att det blir större konsekvenser och straff för de myndiga personer över 18 som köper ut och ger alkohol till minderåriga. Ökad kunskap och utbildning skulle troligen endast ha en liten påverkan, men vissa studier visar att kvinnor skulle minska sina utköp efter att ha blivit informerade om de sexuella risker som finns för minderåriga kvinnor (Brown, Matousek & Radue, 2009).

Denna studie visade även att våld och trakasserier i olika former är vanliga i samband med alkohol och många gånger utövas våldet av en alkoholpåverkad person. Av informanterna hade 8 % flera gånger blivit utsatta för någon form av våld/trakasserier av en alkoholpåverkad person, 35 % hade någon gång blivit utsatta och 9 % hade blivit utsatta en gång. I studien undersöktes inte huruvida informanterna själva var påverkade av alkohol vid dessa händelser. Även om informanterna inte själva var berusade, finns det all orsak att ta fram denna risk. Det här kan jämföras med studier och annan fakta som finns inom ämnet.

Alkoholkonsumtion och berusningsdrickande bland ungdomar ökar risken för bl.a. fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Många av de våldsbrott som rapporteras har skett under påverkan hos förövaren men även hos offret. Enligt svensk statistik är 70 % av gärningsmännen påverkade, men även 40 % av offren. Det starkaste sambandet kan ses i länder med mycket berusningsdrickande (Agerberg, 2010, s. 116) Enligt en undersökning som gjordes i Sverige finns det ett starkt samband mellan olika typer av våld och ett riskbruk av alkohol. Det starkaste sambandet fanns hos pojkar gällande fysiskt våld och hos flickor gällande sexuellt våld. Orsaken bakom det här kan vara att ungdomar som vill dricka sig berusade ofta hamnar i situationer eller omgivningar där risken för våld är större. Det är viktigt att vårdpersonal gör ungdomar medvetna om de risker som berusningsdrickandet för med sig, speciellt eftersom andelen unga som dricker sig berusade av alkohol en gång i månaden eller mer har ökat (Nilses, Blom, Heimer & Danielsson, 2011)

Ungdomars kunskaper:

I denna studie har ungdomars kunskaper kring alkohol undersökts. Faktafrågorna var naturligtvis begränsade till antalet med hänsyn till arbetets begränsade omfattning. Den kunskap som är vetenskapligt bevisad kring alkohol överensstämde inte alltid med ungdomarnas uppfattning kring de olika delarna. Orsaken var att alla inte har vetenskapligt grundad kunskap kring alla delar av ämnet, utan i vissa fall endast en uppfattning om ämnet. Denna studie gav en bild av vilken kunskap denna grupp av ungdomar hade om alkohol och alkoholbruk. Utifrån vad informanterna svarade visade det sig att en stor del av informanterna har goda kunskaper kring alkohol, men okunskapen är fortfarande stor speciellt inom en del aspekter. Definitionen på kunskap kan här härledas till Nationalencyklopedins definition (Prawitz, [u.å.]).

Majoriteten, 69 %, hade kunskap om att berusningsdrickande är en riskkonsumtion av alkohol. Endast 3 % hade motsatt åsikt, 28 % ansåg däremot att det här inte stämde när det bara gäller enstaka berusningstillfällen. Informanternas kunskap har tolkats mot de finländska rekommendationerna för alkoholkonsumtion. Gränserna för riskdrickande per konsumtionstillfälle är fem enheter alkohol för kvinnor och sju enheter för män enligt finska rekommendationer. Berusningsdrickande är en riskkonsumtion av alkohol även om det bara sker vid enstaka tillfällen (Bothas, 2008).

En annan kunskapsfråga som undersöktes var om informanterna ansåg att alkohol är en drog. Majoriteten av informanterna, 77 %, ansåg att påståendet var riktigt medan 23 % däremot ansåg att alkohol inte är en drog. En av de grundläggande byggstenarna i kunskapen om alkohol är att den klassas som en drog. Fysiologiskt sett är alkoholen en drog. Den påverkar belöningscentret i hjärnan och kan leda till ett beroende och annan skada. (Vad är alkohol? [u.å.]

Denna studie jämförde inte ungdomarnas svar sinsemellan för att se antalet rätta svar på kunskapsfrågor och hur stor alkoholkonsumtion de har, men att enbart undersöka ungdomars kunskaper ger ingen bild av ungdomarnas konsumtionsmönster. För att minska på ungdomars alkoholkonsumtion behövs mera än bara ökad kunskap, det viktiga är att ta sig an attityderna och orsakerna till att ungdomar dricker. Med det här i åtanke var det tydligt att hypotesen om att personer

med större kunskap om alkohol och dess effekter dricker mindre inte nödvändigtvis är korrekt. Dessa slutsatser stämde bra överens med nedanstående undersökning. Resultatet visade bl.a. att de studerande som hade den högsta alkoholkonsumtionen även förvånande hade den största kunskapen om alkohol. (Ingle & Furnham, 1996).

Att den offentliga sektorn inom hälso- och sjukvården lägger mest krafter på att visa hälso- och riskaspekter är i det här fallet slöseri med resurser. Ungdomars konsumtionsnivå kommer inte att minska på grund av det. För att kunna påverka dryckesvanorna bör målet i stället vara att fokusera på drickandets betydelse i sociala sammanhang och hur denna socialitet skapas, vidmakthålls och intensifieras (Törrönen, 2006).

9 Kritisk granskning

Enligt Eliasson (2006, s. 28) är kvantitativ metod en metod som omfattar olika matematiska tillvägagångssätt för att kunna analysera siffror och uppgifter som kan betecknas som siffror. Kvantitativa metoder betecknar också olika sätt att samla in kvantitativa data, då vanligast genom ex. en enkätundersökning. Respondenten har i den kritiska granskningen av den här undersökningen använt sig av ovanstående litteratur.

Vid kvantitativa undersökningar är det viktigt att kunna sätta siffror på undersökningsmaterialet. Det är viktigt att förbereda undersökningen väl och att göra ett bra frågeformulär. För att kunna göra ett bra frågeformulär behövs en tydlig struktur och det är viktigt att täcka in ämnet systematiskt (Eliasson, 2006, s. 30). För att göra frågeformuläret i denna undersökning överskådligt, har respondenten indelat frågeformuläret i olika delar. Genom att respondenten gjorde på det här sättet blev frågeformuläret mera logiskt och det gick lättare att se var de olika ämnena börjar. Genom att enbart använda slutna frågor underlättades bearbetningen av svaren. Eftersom ämnet i denna undersökning var väldigt brett, har det varit omöjligt att helt och hållet täcka in ämnet. Respondenten försökte välja frågor som var bärande för ämnet och som kunde ge en bra bild av verkligheten men som även verkade logiskt

för deltagarna i studien. Respondenten försökte göra en logisk följd på frågorna.

I den första delen av enkäten undersöktes olika bakgrundsfaktorer för att bygga en grund. I den andra delen undersöktes attityderna. Respondenten försökte att inte använda en alltför stor variation inom svarsalternativen men eftersom frågorna ibland var väldigt olika varandra varierade även svarsalternativen. I den sista delen användes främst svarsalternativen Sant/Falskt. På en del av dessa frågor fanns inga alternativa svarsalternativ ex. "vet inte" eftersom det var påståenden som de skulle ta ställning till och deras ställningstaganden i sin tur skulle visa deras kunskaper. Respondenten försökte utforma svarsalternativen så att något alternativ passade alla. Om personen inte kunde svara eller om svaret var annat än det som föreslagits fanns alternativ som även passade dessa. På en fråga fanns alternativet "annat", men eftersom tidsresursen inte räckte till gjordes det här svarsalternativet inte till en öppen fråga även om en öppen fråga hade gett det mest tillförlitliga svaret. Alla frågor besvarades av personerna elektroniskt genom att trycka på det valda svarsalternativet.

9.1. Resultat

Vid redovisning av resultat med kvantitativ metod använder man sig av diagram och tabeller. Diagram, som visar bl.a. fördelningar av en viss åsikt passar bra i anslutning till text. När man väljer att redovisa med hjälp av tabeller eller diagram måste läsaren kunna förstå innebörden. Därför måste man även kommentera med text (Eliasson, 2006, s. 149). Respondenten valde att använda sig av cirkeldiagram i hela resultatredovisningen, eftersom målet var att göra det överskådligt för läsaren. Cirkeldiagram var passande för varje fråga. Under varje diagram förklarades diagrammet i text, vilket gjordes för att läsaren inte skulle misstolka resultatet. Oavsett om läsaren ser på diagrammet eller på texten skall denne kunna se samma resultat. I resultatredovisningen gjordes samma kategorier och indelning som i enkäten för att göra resultatredovisningen så överskådlig och logisk som möjligt för läsaren.

Skribenten skulle gärna ha tagit med öppna frågor, samt undersökt ännu fler attityder och kunskaper men det här var inte möjligt med de resurser som fanns till hands. I

tolkningen skulle skribenten även gärna ha behandlat varje attityd och kunskap, men skribenten valde att endast nämna bestämda delar eftersom arbetet annars hade blivit alltför omfattande.

Antalet som har svarat på de olika frågorna varierar på grund av olika både kända och okända orsaker. Några av informanterna hade inte förstått upplägget av den elektroniska enkäten trots anvisningar, vilket ledde till att några endast svarade på en eller två av de tre delarna i enkäten. Skribenten anser ändå inte att det här nämnvärt påverkar resultatet eftersom antalet informanter på dessa frågor ändå var tillräckligt stort.

9.2. Reliabilitet

Reliabilitet handlar i huvudsak om ifall undersökningen är pålitlig, så att den skulle gå att upprepa och få samma resultat. Om det inte går att kontrollera data kan undersökningens trovärdighet och slutsatser ifrågasättas. Om det görs en kvantitativ undersökning är det viktigt att försäkra sig om att mätningarna genomförts på exakt samma sätt. (Eliasson, 2006, s. 15) För att göra undersökningen pålitlig har skribenten noggrant kontrollerat frågorna. Eftersom enkäten gjordes elektroniskt har alla informanter haft tillgång till enkäten på samma sätt. Skribenten fyllde själv i enkäten flera gånger för att kontrollera att det fungerade och att grundförutsättningarna var goda. Resultatet av enkäten har kontrollerats flera gånger så att data inte skall bli missvisande. Frågorna och svarsalternativen har lagts upp så att de skall vara lättförståeliga och så att informanterna inte skall missförstå dem.

Ju fler individer som svarar, desto tillförlitligare resultat. Man bör därför vara misstänksam mot beräkningar som endast bygger på ett fåtal individer (Eliasson, 2006, s. 157). Skribenten försökte satsa på att få så många svar som möjligt, eftersom resultatet då är mindre missvisande. Därför användes inga öppna frågor, utan i stället skickades enkäten ut till två enheter av en yrkeshögskola för att få så stor svarsprocent som möjligt.

9.3 Validitet

Validitet betyder giltig, vilket handlar om att undersökningen verkligen mäter det som var meningen. I det här sammanhanget kan man fråga: Kan vi räkna med att

undersökningen är giltig, att den verkligen mäter det vi vill att den skall mäta? Svaret på den frågan visar om validiteten är hög. För att uppnå hög validitet är det viktigt att man lyckas reda ut sina frågeställningar (Eliasson, 2006, ss. 16-17). Skribenten har kontrollerat enkätsvaren så de överensstämmer med frågeställningarna som är uppsatta. I resultatet finns endast enkätsvaren som material.

Skribenten anser att undersökningen har betydelse och kan användas som grund för eventuell vidare forskning. Studien kan användas för att få en uppfattning om ungdomars alkoholvanor samt deras attityder och kunskaper om alkohol. I och med det ökar läsarnas kunskap inom området.

10 Diskussion

Syftet med denna studie var att kartlägga ungdomars attityder och kunskaper till alkohol. Studien var en del i ett större projekt om alkohol. Undersökningen gjordes för att få en bredare bild över vilka attityder ungdomar i yrkeshögskoleåldern har till alkohol och alkoholbruk, samt undersöka vilken kunskap de har om vanliga fakta om alkohol. Även ungdomarnas konsumtionsmönster undersöktes. Jag hoppades att kunna göra en undersökning som motsvarade syftet.

Resultatet i enkäten motsvarade mina förväntningar. De attityder och kunskaper som ungdomarna visade sig ha motsvarade även den forskning som tidigare gjorts inom samma område. Även om en minoritet av deltagarna i studien inte kan räknas som ungdomar, anser jag att resultatet ändå ger en bra bild av ungdomar nuförtiden. För att kunna åtgärda förändringar i samhällets hälsa behövs kunskap om ungdomars beteende. Jag anser att min kunskap har ökat i och med denna undersökning.

Min erfarenhet av kvantitativa undersökningar med hjälp av elektroniska medel har varit liten innan denna studie. Genom att genomföra en elektronisk enkät insåg jag det praktiska i att göra en undersökning via nätet. Min kunskap ökade mycket om hur en enkät byggs upp och hur svaren analyseras. Hela forskningsprocessen och att se resultatet växa fram var lärorikt.

Jag vill även ta upp det faktum att ett mindre antal elever valde att fylla i enkäten på ett ofullständigt sätt, välja det mest avvikande svarsalternativet på alla frågor eller fylla i meningslösa svar på de öppna frågorna. Av intresse undersökte jag dessa enkäter lite noggrannare och insåg att det var samma personer som i alla frågorna svarat på ett sätt som tydligt inte stämde med verkligheten. Därför valde jag att inte ta med resultatet från deras svar i enkäten eftersom det enbart skulle förvränga resultatet. När jag såg det här uppkommer oundvikligen frågor som: Vad betyder det här? Vad får människor att med flit fylla i en enkät på ett helt förvrängt sätt? Var det känsliga frågor? Att ämnet alkohol påverkar och berör är tydligt, men det kan uppenbarligen även få människor att vilja göra sig lustiga även om de kanske sitter hemma och fyller i enkäten för sig själva. Sedan kan det förstås vara så att personerna i fråga har varit en grupp som med stöd av varandra bestämt att göra en

”rolig” sak av det hela eller var det så att enkäten väckte starka känslor och att det här var ett sätt att hantera dessa känslor? Svaret får man aldrig veta, men att näst intill vuxna människor, även om det är ett fåtal, valde att göra så väcker ändå tankar om vilket motiv som kan ligga bakom och visar enligt mig på en omogenhet att i det här fallet hantera ett ämne som är av allra största vikt i vårt samhälle.

I resultatet från bakgrundsfrågorna kom det fram en del förväntade resultat men även siffror som förvånade. Alkohol har blivit en viktig del av vårt samhälle och det märks av på de svar som kom fram i studien. Att det endast var 10 % av ungdomarna som aldrig varit berusade är en ganska förvånande siffra. Även att väldigt många druckit sig berusade i mycket ung ålder och att berusningsdrickandet var ett regelbundet återkommande mönster i många ungdomars liv är oroande. Det europeiska dryckesmönstret sågs också bland denna begränsade population. Enligt statistik kan man se en positiv trend när det gäller ungdomars alkoholkonsumtion, men det här är definitivt ett område där det förebyggande arbetet måste fortsätta. Majoriteten ansåg dock att de har kontroll över sin konsumtion, vilket är positivt.

Kunskapen om alkohol var nöjaktig. Det finns fortfarande en del som inte har kunskap om grundläggande fakta kring alkohol. Ett exempel på det här var att 86 % tror att alkohol stimulerar hjärnan och nervsystemet. Sanningen är dock den motsatta, men med tanke på den tidigare forskningen som undersöktes, har kunskap om alkohol en mycket liten inverkan på konsumtionen i sig. Utifrån den litteraturen var det snarare högkonsumenterna som hade störst kunskap. Det var något som jag inte hade tänkt på tidigare. Med den aspekten i bakhuvudet anser jag att det är onödigt att lägga en massa resurser på att öka kunskapsströmningen till ungdomar. Om några förändringar behöver göras, är det viktigaste att försöka påverka attityderna.

Att undersöka hurdana attityder som finns gav många nya tankar. En intressant aspekt som undersöktes var attityden men även myten att tonåringar som blir bjudna på öl eller vin hemma lär sig att hantera alkohol bättre. Att en stor del av ungdomarna helt eller delvis höll med om det här påståendet var inte förvånande eftersom denna attityd är vanlig, men med tanke på tidigare forskning som gjorts anser jag att denna attityd kan vara en bidragande orsak till den allmänna acceptansen av alkoholkonsumtion hos minderåriga.

Ännu vill jag nämna om kunskaperna bland ungdomarna. På de flesta av frågorna var det ungefär hälften som svarade rätt. En av frågorna gällde om berusningsdrickande är en riskkonsumtion. Enligt mig var det en väldigt stor del som ansåg att påståendet inte var sant eller att det här inte gällde vid enstaka berusningstillfällen. Efter att ha läst böcker, forskningar och riktlinjer om alkohol finns det inget tvivel om att berusningsdrickande oavsett antal gånger är en riskkonsumtion. När en person, och då särskilt unga, dricker sig berusad innebär det en risk. Jag kan förstå hur de som inte ansåg att enstaka tillfällen var en risk tänker, eftersom det här beteendet eventuellt inte gör de beroende av alkohol, men berusning ökar toleransgränsen samt ökar risken för ex. olyckor och därför är ett måttligt alkoholbruk det rekommenderade.

Frågor som uppkom under denna studie gäller bl.a. hur det i praktiken skall vara möjligt att kunna förebygga olika former av alkoholproblem. Att förändra attityder är mycket svårt. Det gäller även att kunna se var problemet egentligen sitter och att på det sättet kunna göra effektiva ansträngningar för en bättre hälsa bland barn, ungdomar och vuxna när det gäller alkohol. Eftersom denna studies syfte endast var att kartlägga vilka attityder och kunskaper som finns, har resultatet inte gett några klara lösningar. Denna studie kan ses som en grund i det preventiva arbetet gällande alkohol och unga i Finland. När det nu står klart vilka attityder ungdomar har i olika frågor, går det att vidareutveckla de olika delarna och på det sättet komma fram till eventuella konkreta handlingsplaner. I denna undersökning kan man även se vilka attitydproblem som finns samt vilka kunskapsluckor som kan behöva fyllas. Det finns som sagt många möjligheter till vidareforskning inom det här ämnet.

Litteratur

- Agerberg, M. (2004). *Kidnappad hjärna - en bok om missbruk och beroende*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Agerberg, M. (2010). *Kidnappad hjärna*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Andersson, A. M., Bendtsen, P. & Spak, F. (2010). Riskbruk av alkohol. *Läkartidningen*, vol (107) ss. 1304-1306.
- Antonovsky, A. (1991). *Hälsans mysterium*. Köping: Natur och Kultur.
- Antonovsky, A. (2011). *Hälsans mysterium*. Falkenberg: Natur och Kultur.
- Bothas, H. (2008). *Mätta i allt - lär dig handskas med alkohol*. Finland: F.G. Lönnberg/2008.
- Brown, R. L., Matousek, T. A. & Radue, M. B. (2009). Legal-Age Students' provision of alcohol to College Students: An Exploratory. *Journal of American College health*, s. 611-618.
- Coleman, L. & Cater, S. (2005). Underage 'binge' drinking: A qualitative study into motivations and outcomes. *Drugs: education, prevention and policy*, ss. 125-136.
- Dahlgren, L., Gustavsson, R., Holmberg, B., Johansson, B. Löfgren, B., & Rydberg, U. (1995). *Vid era sinnens fulla bruk*. Köping: Systembolaget.
- Davies, N. (2012). Alcohol misuse in adolescents. *Nursing Standard*, vol 26 (42), ss. 43-47.
- Denscombe, M. (2010). *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Eliasson, A. (2006). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur AB, Lund.
- Fakta, tips och myter om alkohol och hälsa* (u.å.) Systembolaget. [Online] <http://www.systembolaget.se/Alkohol-och-halsa/Fakta-tips-och-myter-om-alkohol/> (hämtat 8.3.2012).
- Fylledrickandet börjar ofta i sjuan. *Vasabladet* (den 20 april 2009), [Online] (Hämtat 8.3.2012).
- Handbok för studerandehälsovården (2006:13). *Social- och hälsovårdsministeriets publikationer*. Helsingfors: Social- och hälsovårdsministeriet.
- Heinänen, M. (2008). *AUDIT-testet*. Helsingfors, Finland: Helsingfors stads socialverk.
- Ingle, H. & Furnham, A. (1996). Attitudes, knowledge, and use of alcohol in university students. *Counselling Psychology Quarterly*, 9(3) s. 309-323

- Jakobsson, U. (2011). *Forskningens termer & begrepp*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Johansson, K. & Wirbing, P. (2008). *Riskbruk och missbruk* (ss. 24-28, 268, 334). Stockholm: Natur och Kultur.
- Kiianmaa & Hyytiä (2004) *C₂H₅OH – bra att veta om alkohol*. <http://www.alko.fi/sw/9C039215D9F6007BC225757B0027D022?opendocument&src=5,1>
[Online]
- Kiianmaa, Hyytiä & Partonen (2007), *Alkohol och hjärnan*. Folkhälsoinstitutet, Mental hälsa och rusmedel
- Lundberg, H. (2005). *Tolv steg tillbaka till livet - Om familjesjukdomen alkoholism*. Mölnlycke: Elanders Infologistics Väst AB.
- Mosander , I. & Ulwan, O. (1992). *Absolut alkohol- sanningar och konsekvenser*. Borås: Natur och Kultur.
- Nationalencyklopedin (2012). *Enkät*. [Online] www.ne.se/enkät/162881. (hämtat 8.5.2012).
- Nielsen, A. S. (2009). *Behandling av alkoholproblem- verktyg för psykosocial behandling vid missbruk eller beroende av alkohol*. Stockholm: Gothia Förlag.
- Nilses, C., Blom, H., Heimer, G. & Danielsson, I. (2011). 40 procent av gymnasieelever riskbrukar alkohol. *Läkartidningen*, 108(34) ss. 1556-1559.
- Nilsson, C. (2009). *Beroende och missbruk*. [Online] www.vardguiden.se. (Hämtat 16 januari 2012)
- Prawitz, D. (u.å.). *Kunskapsteori*. Nationalencyklopedin. [Online] <http://www.ne.se/lang/kunskapsteori> (Hämtat 3 maj 2012)
- Rosén, A.-S.(2009). *Nationalencyklopedin-attityder*. [Online] <http://www.ne.se/lang/attityd>. (Hämtat 3.5.2012)
- Rydberg, U. (1995). Testaren. Är du i riskzonen? Ingår i L. Dahlgren, R. Gustavsson, B. Holmberg, B. Johansson, B. Löfgren & U. Rydberg, *Vid dina sinnens fulla bruk* (ss. 74-77). Köping: Christer Persson Förlag AB.
- Rydberg, U. (2008). Sammanfattning av Testaren. Ingår i K. Johansson, & P. Wirbing, *Riskbruk och missbruk* (s. 334). Stockholm: Natur och kultur.
- Sarman, I. (2003). *Ten-year prospective study of public health problems associated with early drinking*. *Pediatrics*, ss. 949-66.
- Tidigt missbruk följer med upp i medelåldern. *Vasabladet*, (9 februari 2011). [Online] (Hämtat 8.3.2012)
- Tigerstedt, C., Markkula, J., Karlsson, T. Jokela, J., & Pietikäinen, M. (2008) Finlands svenskspråkiga ungdomars dryckesvanor i Österbotten och i huvudstadsregionen- en jämförelse med finskspråkiga ungdomar. *Nordisk Alkohol- & Narkotikatidskrift*, 25 ss. 5-21.

Törrönen, J. (2006). Unga vuxnas berusningar- analys av dryckesvanornas dynamik i krog- och dryckesdagböcker. *Nordisk Alkohol- och Narkotikatidskrift*, 23 ss. 17-45.

Vad är alkohol?, (u.å.). [Online] www.iq.se: <http://www.iq.se/content/om-alkohol/vad-ar-alkohol.aspx> (hämtad 29.6. 2012).

Van Der Vorst, H., Engels, R., Decovic, M., Meeus, W. & Vermulst, A. (2007). Alcohol-specific rules, personality and adolescents' alcohol use: a longitudinal person-environment study. *The Authors, addiction*, ss. 1064-1075.

Österberg E. (2009) Ungdomar och alkohol, s. 20. Tryckeri: Erweko /2009

Audit- test

1. Hur ofta dricker du öl, vin, sprit eller annan alkohol? Räkna också de gånger då du bara dricker små mängder alkohol, till exempel en flaska mellanöl eller ett litet glas svagvin (12cl).

0 aldrig

1 en gång i månaden eller mindre

2 2 – 4 gånger i månaden

3 2 – 3 gånger i veckan

4 4 gånger i veckan eller mer

2. Hur många glas eller motsvarande enheter har du konsumerat under en typisk dag då du druckit alkohol?

0 1 – 2 glas

1 3 – 4 glas

2 5 – 6 glas

3 7 – 9 glas

4 10 glas eller fler

3. Hur ofta dricker du sex glas eller mer vid samma tillfälle?

0 aldrig

1 mer sällan än en gång i månaden

2 varje månad

3 varje vecka

4 dagligen eller nästan varje dag

4. Har det hänt under det senaste året att du inte kunnat sluta dricka sedan du börjat?

0 aldrig

1 mer sällan än en gång i månaden

2 varje månad

2(3)

3 varje vecka

4 dagligen eller nästan varje dag

5. Hur ofta under det senaste året har du låtit bli att göra det som du borde därför att du drack?

0 aldrig

1 mer sällan än en gång i månaden

2 varje månad

3 varje vecka

4 dagligen eller nästan varje dag

6. Hur ofta under det senaste året har du behövt "en återställare", ett glas på morgonen efter mycket drickande dagen före?

0 aldrig

1 mer sällan än en gång i månaden

2 varje månad

3 varje vecka

4 dagligen eller nästan varje dag

7. Hur ofta under det senaste året har du haft skuld känslor eller samvetsförebåelser på grund av ditt drickande?

0 aldrig

1 mer sällan än en gång i månaden

2 varje månad

3 varje vecka

4 dagligen eller nästan varje dag

8. Hur ofta under det senaste året har du druckit så att du dagen efter inte kommit ihåg vad du sagt eller gjort?

0 aldrig

1 mer sällan än en gång i månaden

3(3)

2 varje månad

3 varje vecka

4 dagligen eller nästan varje dag

9. Har du själv eller någon annan blivit skadad på grund av ditt drickande?

0 nej

2 ja, men inte det senaste året

4 ja, under det senaste året

10. Har en släkting eller vän, en läkare eller någon annan inom sjukvården oroat sig över ditt drickande eller antytt att du borde minska på det?

0 nej

2 ja, men inte det senaste året

4 ja, under det senaste året

Räkna ihop poängen för de svarsalternativ du ringat in.

Så här tolkar du resultatet:

0 – 7 poäng låg risk

8 – 10 poäng riskabla alkoholvanor

11 – 14 poäng skadliga alkoholvanor

15 – 19 poäng missbruk

20 – 40 poäng tungt missbruk

Audit är ett internationellt test där 8 poäng anses vara ett tecken på hög konsumtion.

ADSUME (Verktyg för utredning av missbruk hos ungdomar)**VERKTYG FÖR UTREDNING AV MISSBRUK HOS UNGDOMAR inom studerandehälsovården**

Syftet med det här frågeformuläret inom studerandehälsovården är att bedöma din eventuella användning av tobak, alkohol och droger. Hälsovårdaren pratar i förtroende med dig om resultaten av missbruksmätaren i samband med hälsoundersökningen. Att ni pratar i förtroende betyder att hälsovårdsmyndigheterna (hälsovårdare, läkare osv.) har tystnadsplikt i sitt yrke.

Ringa in de alternativ som beskriver din användning av tobak, alkohol och droger under de senaste åren.

1. Röker eller snusar du?

0. Nej

1. Jag röker (snusar) då och då

2. Jag röker (snusar) dagligen

Hur gammal var du när du började röka? _____

2. Har du prövat på eller använt berusningsmedel under det senaste året?

0. Nej

1. Alkohol

4. Mediciner, för att 'bli yr i huvudet'

4. Lösningssmedel (sniffning)

4. Narkotika, vad _____

4. Något annat berusningsmedel, vad _____

5. Alkohol och något av ämnena ovan samtidigt (blandbruk)

Hur gammal var du när du prövade första gången? _____

Om du svarade "Nej" på föregående fråga kan du gå vidare till fråga 14.

3. Hur ofta har du prövat på eller använt berusningsmedel (andra än tobak) under det senaste året?

1. 1–3 gånger
2. 4–6 gånger
3. Ungefär en gång i månaden
4. Ett par gånger i månaden
5. En gång i veckan eller oftare

När använde du senast och vad _____

4. Hur många portioner alkohol brukar du dricka de dagar som du dricker alkohol?

0. Jag dricker inte alkohol
1. 1–2 portioner
2. 3–4 portioner
3. 5–6 portioner
4. 7 eller flera portioner, hur många _____

5. Har du kommit för sent till skolan, gått hem mitt under dagen eller stannat hemma på grund av att du använt berusningsmedel?

0. Aldrig
1. En gång
3. 2–3 gånger
4. 4 gånger eller oftare

6. *Har du gjort något av följande när du varit berusad? (Du kan ringa in flera alternativ)*

d. Jag har skadat mig

d. Jag har skadat någon annan

d. Jag har åkt med i en bil som kördes av en berusad

d. Jag har själv kört ett fordon när jag var berusad

d. Jag har skadat egendom eller stulit

d. Jag har haft sex och ångrat det efteråt

a. Jag har inte råkat illa ut. Om du inte har råkat illa ut kan du gå vidare till

fråga 8.

7. *Hur ofta har du gjort på det ovannämnda sättet?*

1. En gång

2. Två gånger

4. Oftare

8. *Hur ofta har det hänt att du varit berusad och inte kommer ihåg efteråt vad du gjorde eller vad som hände? ("Tappade du minnet?")*

0. Aldrig

1. En gång

3. Oftare

9. *Har du "slocknat"?*

0. Aldrig

1. En gång

4. Oftare

10. *Varför använder du berusningsmedel?*

- a. För sällskapet skull med kompisarna
 - a. För att ha roligt
 - d. För att koppla av
 - d. För att jag mår dåligt och det lättar att använda berusningsmedel
 - d. För att bli full eller "yr i huvudet"
 - d. Av någon annan orsak, vilken
-
-

11. *Hur skulle du bedöma din användning av berusningsmedel?*

12. *Har någon av dina vänner eller närstående varit bekymrad för din användning av berusningsmedel eller föreslagit att du skulle dra ner på användningen?*

- a. Nej
- b. Vi har pratat en gång
- d. Vi har pratat flera gånger

13. *Vet dina föräldrar hur mycket berusningsmedel du använder?*

- a. Ja
- b. Nej

14. *Har någon av dina närmaste vänner provat på narkotika?*

- a. Nej
- b. En person
- c. 2–5 personer
- d. Fler än 5 personer

15. Vad anser du överlag om unga vuxnas användning av berusningsmedel?

För tolkning av resultat, se Handbok för studerandehälsovård

Mina enkätfrågor

1. Hur ofta har du druckit alkohol under det senaste året?

1) Aldrig Om "Aldrig": Gå till fråga 3!

2) en gång i månaden eller mer sällan

3) 2-4 gånger i månaden

4) 2-3 gånger i veckan

5) 4 gånger i veckan eller mer

2. Hur många "glas" dricker du en typisk dag då du dricker alkohol?

Med ett "glas" menas 50 cl mellanöl, 33 cl starköl, 1 glas rött eller vitt vin,

1 litet glas starkvin eller 4 cl starksprit (t ex whisky)

1) 1-2 glas

2) 3-4glas

3) 5-6 glas

4) 7-9 glas

5) 10 glas eller fler

3. Hur ofta dricker du dig berusad?

1) Aldrig

2) en gång i månaden eller mer sällan

3) 2-4 gånger i månaden

- 4) 2-3 gånger i veckan
- 5) 4 gånger i veckan eller mer
- 6) Mer än 1-2 ggr i veckan

4. I vilken ålder drack du dig första gången berusad?

- 1) 12 år eller yngre
- 2) 13-14 års ålder
- 3) 15-17 års ålder
- 4) 18 år eller äldre
- 5) Vet inte
- 6) Har aldrig varit berusad

5. Upplever du att du har kontroll över din egen alkoholkonsumtion?

- 1) Ja, alltid
- 2) Ja, oftast
- 3) Nej, oftast inte
- 4) Nej, aldrig

6. Har dina vänner påverkat din alkoholkonsumtion?

- 1) Ja, att jag dricker mer
- 2) Ja, att jag dricker mindre
- 3) Nej

Dina attityder till alkohol och alkoholbruk

5. Vilken är den största orsaken till att du dricker alkohol?

- 1) För att ha roligt
- 2) Spänningen
- 3) För att det är gott
- 4) För att kunna slappna av
- 5) För att våga mer
- 6) P.g.a. grupstryck
- 7) För att glömma något jobbigt
- 8) Jag dricker inte alkohol

6. Anser du att man måste vara berusad för att ha riktigt kul?

Ja/Nej

7. Vilka av nedanstående faktorer tror du mest påverkar ungdomars attityd till alkohol?

- 1) Kompisar
- 2) Familjen
- 3) Reklam
- 4) Tv och film
- 5) Skolan

8. Använder du eller har du använt alkohol för att komma ifrån dina problem?

- 1) Aldrig
- 2) Några gånger eller mer sällan
- 3) Ibland
- 4) Ofta
- 5) Alltid

9. Tonåringar som blir bjudna på öl och vin hemma lär sig hantera alkohol bättre än andra tonåringar

- 1) Instämmer helt
- 2) Instämmer delvis
- 3) Instämmer inte

10. Anser du att personer som inte dricker alkohol är tråkiga?

- 1) Instämmer helt
- 2) Instämmer delvis
- 3) Instämmer inte

11. Anser du att det är okej att minderåriga dricker alkohol?

- 1) Ja
- 2) Ja, i sällskap med vuxna
- 3) Ja, om de närmar sig 18
- 4) Ibland
- 5) Nej
- 6) Vet inte

12. Har du någon gång köpt ut eller på annat sätt gett alkohol till en minderårig?

- 1) Ja
- 2) Ja, många gånger
- 3) Nej
- 4) Nej, och kommer inte att göra det heller

13. Tycker du att det är okej att köra bil efter ett glas vin eller en öl?

Ja/ Nej

14. Har du någon gång blivit utsatt för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld/trakasserier av en alkoholpåverkad person?

1) Flera gånger

2) Någon gång

3) En gång

4) Aldrig

Vad känner du till om alkohol?

15. Alkoholen stimulerar hjärnan och nervsystemet

Sant/ Falskt

16. Berusningsdrinkande räknas som riskkonsumtion

Sant/Inte när det gäller enstaka berusningstillfällen/ Falskt

17. Alkohol är den vanligaste dödsorsaken i Finland

Sant/ Falskt

18. Att alkoholen är förbränd betyder att man är nykter

Sant/ Falskt

19. Baksmälla är ett abstinenssymptom

Sant/ Falskt

20. Alkohol är en drog

Sant/ Falskt

Minderårigas tillgång till alkohol

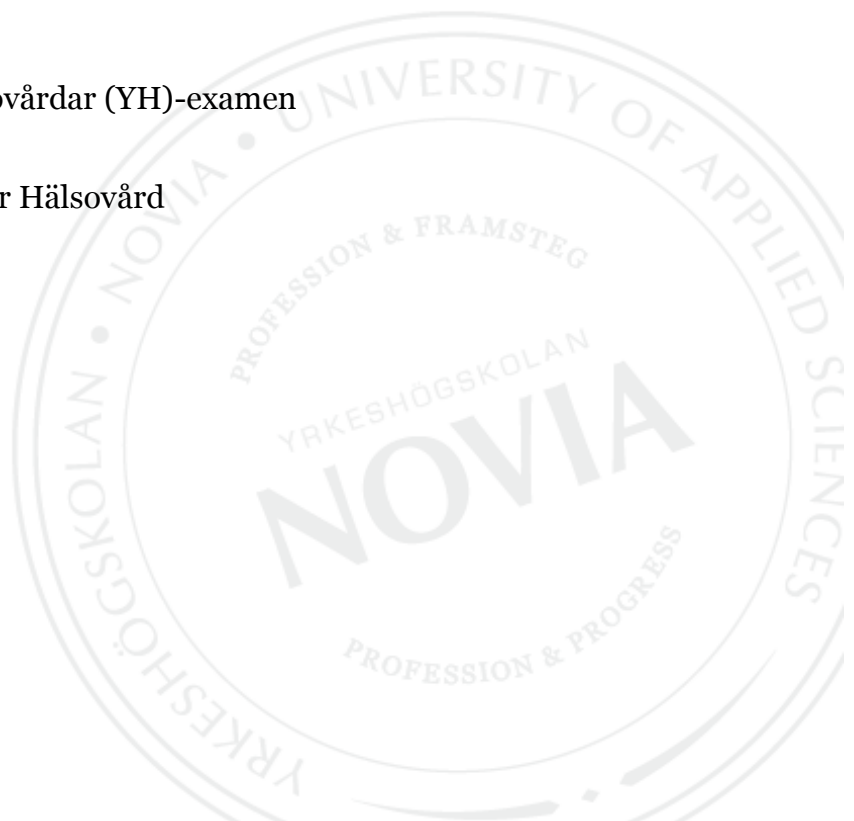
- **En kvalitativ studie med fokus på orsakerna bakom utköpen/förmedlingen av alkohol till minderåriga samt hur langningen av alkohol till minderåriga kan minskas**

Namn: Cecilia Ström

Utvecklingsarbete för hälsovårdar (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för Hälsovård

Vasa 2013

BACHELOR'S THESIS

Author: Cecilia Ström

Degree Programme: Nursing, Vasa

Specialization: Health Care

Supervisors: Marlene Gädda

Title: Underage access to alcohol - a qualitative study on the reasons for supplying alcohol to minors and how it can be reduced

Date 4.4.2013

Numbers of pages 25

Summary

Alcohol consumption and binge drinking among minors is not a new phenomenon, it is found in many countries and cultures. But with this behavior also come risks and dangers. In this development project, the access of minors to alcohol has been further investigated. The aim is to gain a deeper understanding of buying and supplying alcohol to minors. The respondent's thesis dealt with young people's attitudes to and knowledge of alcohol and the results showed that a clear majority today get drunk before they turn 18. Therefore, the respondent thinks it is relevant to look into why some people give alcohol to minors and what we can do to reduce underage access to alcohol. The research questions were about the reasons why some supply minors with alcohol and how we best can influence a decrease in minors' access to alcohol.

The development project is a qualitative study. In the study, articles were used as a basis and a content analysis was done on these. The results were organized into themes and categories to make them easily understandable. The reader also finds information and knowledge in the frame of reference of the project, in order to better take in the results of the study. The result showed that the reasons why some supply alcohol to minors are many, but so are the opportunities to influence. The reasons and the ways to prevent are different depending on whether it is for example parents or friends who supply the alcohol. Young people's friends stand for most of the supplying and some reasons for this include peer pressure, solidarity, and denial of their responsibility. Examples of what can be done to reduce the friends' supplying of alcohol to minors are to increase awareness, implement stricter controls and influence attitudes from early childhood.

The conclusions are that this field is very broad and that changes will not happen overnight. But we all have a shared responsibility when it comes to thinking about children and young people's health. Society can influence the development in a positive direction, but we must all, each one of us, take our own responsibility, even in this matter.

Language: Swedish Key words: alcohol, alcohol use, adolescents, minors, alcohol providing, parents, friends

UTVECKLINGSARBETE

Författare: Cecilia Ström

Utbildningsprogram och ort: Vård, Vasa

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Hälsovård

Handledare: Marlene Gädda

Titel: Minderårigas tillgång till alkohol - En kvalitativ studie med fokus på orsakerna bakom utköpen/förmedlingen av alkohol till minderåriga samt hur langningen av alkohol till minderåriga kan minskas

Datum 4.4.2013

Sidantal 25

Sammanfattning

Alkoholkonsumtionen och berusning av alkohol bland minderåriga är inget nytt fenomen, det finns i många länders kulturer. Men med det här beteendet följer även risker och faror. I det här utvecklingsarbetet har minderårigas tillgång till alkohol närmare undersökts. Syftet är att få en djupare förståelse för utköp och langning av alkohol till minderåriga. Respondentens examensarbete behandlade ungdomars attityder och kunskaper till alkohol och i resultatet framkom bl.a. att en klar majoritet idag dricker sig berusade innan de fyllt 18. Därför anser respondenten att det är aktuellt att närmare undersöka varför en del ger alkohol till minderåriga samt vad vi kan göra för att minska minderårigas tillgång på alkohol.

Frågeställningar var vilka orsakerna är bakom att en del ger/köper ut alkohol till minderåriga samt hur vi alla på bästa sätt kan påverka så att minderårigas tillgång till alkohol minskar.

Utvecklingsarbetet är en kvalitativ studie. I studien användes artiklar som grund och på dessa gjordes en innehållsanalys. Resultatet har framställts i teman och kategorier för att göra resultatet enkelt och förståeligt. Därtill får läsaren ytterligare information och förkunskap i utvecklingsarbetets bakgrund, för att på ett bra sätt kunna ta till sig resultatet i studien. I resultatet framkom att orsakerna till att en del ger/köper ut alkohol är många, likaså är möjligheterna att påverka. Orsakerna och hur man kan förebygga är olika beroende av om det är ex. föräldrar eller vänner som köper ut. Ungdomarnas vänner står för de flesta av utköpen och några orsaker till det här är bl.a. gruppträck, solidaritet och att de förnekar sitt ansvar. Exempel på vad som kan göras för att minska vännernas utköp till minderåriga är att öka kunskapen, genomföra strängare kontroll samt att det bör ske en attitydförändring redan från barnsben.

Slutsatserna är att det här området är mycket omfattande och att förändringar inte kommer att ske över en natt. Men vi har alla ett gemensamt ansvar när det gäller att tänka på barn och ungas hälsa. Samhället kan påverka utvecklingen i en positiv riktning men vi måste alla, var och en, ta vårt eget ansvar även i den här frågan.

Språk: Svenska Nyckelord: alkohol, alkoholbruk, ungdomar, minderåriga, ge/köpa ut alkohol, föräldrar, vänner

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte och problemprecisering.....	2
3. Teoretiska utgångspunkter.....	3
4. Resultatet från examensarbetet.....	3
4.1 Tidigare studier inom ämnet alkohol och ungdomar.....	3
4.2 Resultatet från enkäten	6
5. Metod	8
5.1 Dokumentstudie	9
5.2 Innehållsanalys	9
5.3 Praktisk tillämpning	9
6. Resultat.....	10
6.1. Orsakerna bakom langning till minderåriga	10
6.2. Att minska minderårigas tillgång på alkohol	15
7. Tolkning	19
8. Kritisk granskning.....	21
9. Diskussion.....	22

Litteratur

1. Inledning

Alkohol är en allmänt förekommande och välanvänd drog i vårt samhälle. Extra farligt kan det vara om det är ungdomar som är storkonsumenterna. I mitt examensarbete undersökte jag ungdomars attityder och kunskaper till alkohol. Resultatet visade bl.a. att alkoholkonsumtion bland ungdomar är ett mycket vanligt fenomen och att det även förekommer alkoholkonsumtion och berusning i mycket unga år.

I Finland är det enligt lag inte straffbart för minderåriga att dricka alkohol. Lägsta åldern för utköp i Finland är 18 år. Gällande utköp av starksprit är åldersgränsen 20. Åldersgränserna för att inneha alkohol är densamma som för att köpa ut. I många länder finns det dessutom värderingar, normer, attityder och uppfattningar som påverkar uppfattningen om hur gamla ungdomar skall vara innan de får använda och köpa ut alkohol (Österberg 2009, s.6)

Får ungdomar tag i alkohol på sätt som till en del är lagstridiga? Det är enligt finländsk lag förbjudet att sälja alkohol till minderåriga i detaljhandeln eller på utskänkningsställen. Också personer som langar alkohol till minderåriga bryter mot lagen, även om langningen skulle ske utan ersättning. Det betyder att föräldrar eller äldre syskon som köper ut alkohol till ungdomar under 18 år gör sig skyldiga till lagbrott också när det gäller mellanöl, cider eller longdrinks som säljs i dagligvarubutiker. Däremot är det inte olagligt att servera alkohol till barn och unga i hemmet. (Österberg 2009, s. 24-26).

I mitt tidigare examensarbete framkom att så mycket som 73 % drack sig berusade innan de fyllt 18 och 26 % när de var 14 år eller yngre. Det här visar behovet av att en förändring behöver ske gällande ungas alkoholkonsumtion. Ett sätt att begränsa ungdomars alkoholkonsumtion är att de inte får tillgång till alkohol. För att en minderårig person skall kunna konsumera alkohol, behövs myndiga personer som förser dem med alkohol. I min studie framkom att 33 % ansåg att det inte alls var okej att minderåriga drack alkohol, medan majoriteten av deltagarna ansåg att det var okej om de närmar sig 18. Av

dessa hade 42 % köpt ut eller gett alkohol åt minderårig, en del hade gjort det många gånger.

Med det här resultatet som grund anser jag att det är viktigt att noggrannare undersöka faktorer kring utköp av alkohol åt minderåriga samt hur det här kan minskas. Jag har därför valt att i det här utvecklingsarbetet fokusera särskilt på den tillåtande attityden till att minderåriga dricker alkohol samt att konkret köpa ut och ge alkohol till minderåriga vilket framkom i mitt examensarbete. En ökad kunskap och insyn i ämnet är viktigt för det förebyggande arbetet. Det här utvecklingsarbetet kommer noggrannare undersöka vad som ligger bakom att en del köper ut eller ger alkohol åt minderåriga, samt hur samhällets alla parter på bästa sätt skulle kunna minska minderårigas tillgång till alkohol.

2. Syfte

Syftet med det här utvecklingsarbetet är att få en djupare förståelse av utköp och langning av alkohol till minderåriga. Respondentens examensarbete behandlade ungdomars attityder och kunskaper till alkohol och i resultatet framkom bl.a. att en klar majoritet idag dricker sig berusade innan de fyllt 18. Därför anser respondenten att det är aktuellt att närmare undersöka varför en del ger alkohol till minderåriga samt vad vi kan göra för att minska minderårigas tillgång på alkohol. Får ungdomar inte lika lätt tag i alkohol, minskar även deras alkoholkonsumtion.

Frågeställningar:

1. Vilka är orsakerna till att en del ger/köper ut alkohol till minderåriga?
2. Hur kan vi på bästa sätt påverka så att minderårigas tillgång på alkohol minskar?

3. Teoretiska utgångspunkter

I den teoretiska bakgrunden har Antonovsky (1991, 2011) använts. Respondenten utgick även i sitt examensarbete från Antonovskys (1991, 2011) synpunkter, och där finns den teoretiska bakgrunden utförligt redogjord. Respondenten har därför inte i detta kapitel beskrivit den teoretiska bakgrunden noggrannare.

4. Resultatet från examensarbetet

Respondenten har i bakgrunden tagit upp, fakta och tidigare kunskap som finns inom det här området och som kan härledas till utvecklingsarbetets tema. En del av bakgrunden har använts även i det tidigare examensarbetet men används nu för att förtydliga en annan frågeställning. I bakgrunden kommer även det resultat som respondenten själv kommit fram till i sitt examensarbete att användas.

4.1. Tidigare studier inom ämnet alkohol och ungdomar

Under rubriken tidigare studier har ämnet alkohol och ungdomar att behandlats. Här togs även upp vem eller vilka som ger/köper ut alkohol till ungdomar samt en sammanfattning av de nya regler som infördes 2013, som på längre sikt kan visa sig ha inverkan på minderårigas alkoholkonsumtion.

Alkohol och ungdomar

Alkohol och ungdomar är ofta en farlig kombination. Det finns många forskningsrön som visar faran med alkoholkonsumtion i unga år och en tidig alkoholdebut. Alkoholbruk under ungdomstiden anses ofta leda till folkhälsoproblem och har visat sig ha nära samband med hög tonårsdödlighet i bl.a. USA. Det finns många studier som belyser sambandet mellan en tidig alkoholdebut och beteendemässiga problem i vuxen ålder. En studie som gjordes på ungdomar i nedre tonåren och den uppföljning som sedan gjordes visar hur allvarligt resultatet kan bli vid alkoholkonsumtion i unga år. Ungdomar som vid 13 års ålder dricker alkohol är oftare kriminella, hamnar lättare i våldssituationer, visar upp större problem i arbetslivet och skola, använder mer illegala droger och är alkoholberoende i högre grad efter 10 år än ungdomar som inte dricker alls eller bara dricker enstaka gånger. Bland unga alkoholdrickare förekommer dessutom tidiga graviditeter och föräldraskap dubbelt så ofta. Ett utvecklande av alkoholberoende var två gånger vanligare hos de som drack i jämförelse med de som inte drack alkohol. De negativa långtidseffekterna av en tidig alkoholdebut och alkoholkonsumtion i unga år är ett faktum och många studier styrker det. Ett förebyggande av en tidig alkoholdebut bland unga är viktigt i folkhälsoarbetet med tanke på de följder som alkoholen kan föra med sig. (Sarman, 2003)

Enligt många ungdomar, och även enligt deras föräldrar, är det enkelt eller mycket enkelt att skaffa alkohol. En studie gjordes för att undersöka det här och endast en liten del svarade att det var svårt att skaffa alkohol. Ungdomarna ansåg också att de som köper ut alkohol för att sedan ge den till minderåriga löper en mycket liten risk att åka fast. Synen visar således att steget att köpa ut inte är långt borta eftersom ungdomar i allmänhet inte tror att det får konsekvenser för dem själva. Om ungdomar köper själv anser de att risken är störst att åka fast i Alkos affärer samt i restauranger, medan den är minst i kiosker och bensinstationer (Holmila m.fl. 2005, s. 350)

Utköp av alkohol till minderåriga

Ungdomar och minderåriga konsumerar en stor mängd alkohol. En stor del konsumerar dessutom i en mycket ung ålder och de som väntar med att dricka alkohol och dricka sig berusade tills de fyllt 18 år är i minoritet. Men utan tillgång till alkohol kan ungdomar inte använda alkohol. Ungdomar i Finland får tillgång till alkohol genom olika källor, trots att lagen i Finland tydligt påvisar 18-års åldersgräns (Österberg 2009, s.6).

När det gäller att kontrollera ungdomars alkoholkonsumtion har föräldrar samt de personer som säljer och serverar alkohol nyckelrollerna. (Holmila m.fl. 2005, s. 350)

Majoriteten av ungdomarna får tillgång till alkohol genom att den ges till dem. Största delen av ungdomarna skaffar alkohol genom sina kompisar, men även från föräldrar, syskon och okända. Ungdomarna köper även i viss mån själva ut i affärer, barer och kiosker. Ungdomar köper även utomlands, på fartyg eller tar alkohol hemifrån. Det är alltså vanligast att ungdomar får alkohol av andra, men många köper även själva. I Hälsa i skolan-enkäten undersöktes hur minderåriga får tag i den alkohol de senast druckit. I den undersökningen framkom att 68 % skaffat dryckerna via kompisar, 18 % uppgav att föräldrarna inhandlat, 16 % hade fått av syskon och 14 % av en okänd. Ungefär 25 % av ungdomarna under 18 hade köpt den alkohol de senast druckit i affär (18 % i livsmedelsbutik och 8 % i Alkos butik). 13 % hade köpt dryckerna på något fartyg eller utomlands, och 15 % hade tagit drycker hemifrån. (Holmila m.fl. 2005, s. 354)

En undersökning gällande provköp gjordes i Finland år 2004. Undersökningen genomfördes så att ett visst antal personer som såg yngre ut än 18 försökte köpa alkohol på ställen i Tavastehusområdet. Målet var att se hur enkelt ungdomar kan köpa ut utan att behöva styrka sin ålder. Föremål för studien var bensinstationer, livsmedelskiosker, kiosker, Alkos butiker och livsmedelsbutiker. Det gjordes 147 provköp och försäljarna vägrade sälja i ungefär 52 % av fallen. Resultatet visade att man mest vägrade sälja i Alkos affärer och minst på bensinstationerna. Inga liknande studier har gjorts innan

denna i Finland, men resultatet stämmer överens med det resultat som kommit fram i Sverige. (Holmila m.fl. 2005, s. 352,354)

Nya regler för köp av alkohol och tobak

Från och med 2013 har nya regler införts gällande alkoholköp. Dessa förändringar har gjorts för att helt kunna stoppa försäljningen av alkohol- och tobaksprodukter åt minderåriga. Enligt nya direktiv som utfärdats av Finlands dagligvaruhandel skall identitetspappren kontrolleras på alla som ser ut att vara yngre än 30 år. Direktiven gäller alla större affärskedjor i Finland samt alla R-kiosker. Tidigare var direktiven att kontrollera alla under 23. Förändringen har gjorts eftersom det är svårt att bedöma åldern på de som köper alkohol. I och med ändringen hoppas man kunna göra granskningen av id-papper till en vardaglig och självklar rutin för både kunder och personal. Man vill även betona vikten av åldersgränser samt skydda unga från de skadliga verkningar som alkohol och tobak ger. (Åldersgränsguide för kassapersonal, 2012, s. 6)

4.2. Resultatet från enkäten

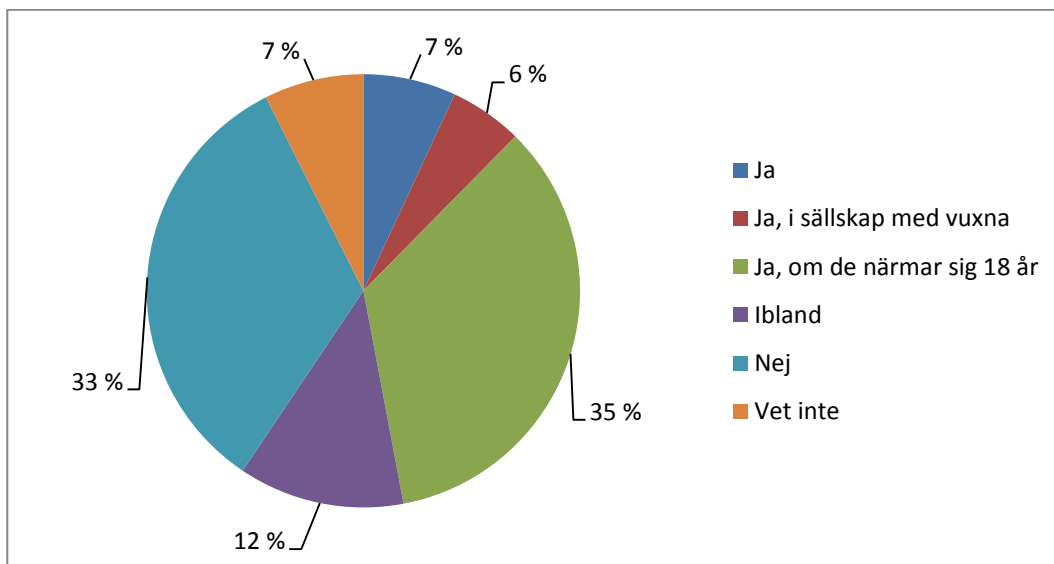
Den ena frågan som ställdes i enkäten var i vilken ålder personerna drack sig berusade första gången. Av informanterna hade 2 % druckit sig berusade när de var 12 år eller yngre och 26 % när de var i 13-14 års ålder, medan 17 % drack sig berusade första gången när de var 18 år eller äldre. De flesta, 45 %, drack sig berusade i 15-17 års ålder. Endast 10 % av de tillfrågade hade aldrig varit berusade. Det finns ett tydligt behov av att påverka minderårigas alkoholkonsumtion med tanke på att 73 % druckit sig berusade innan de fyllt 18 år.

Enligt Kiianmaa m.fl. (2007) är ungdomar och barn extra känsliga för alkoholens verkningar, eftersom deras hjärna fortfarande växer. Skadorna som kan komma på unga människor kan vara livslånga. Barn och unga som

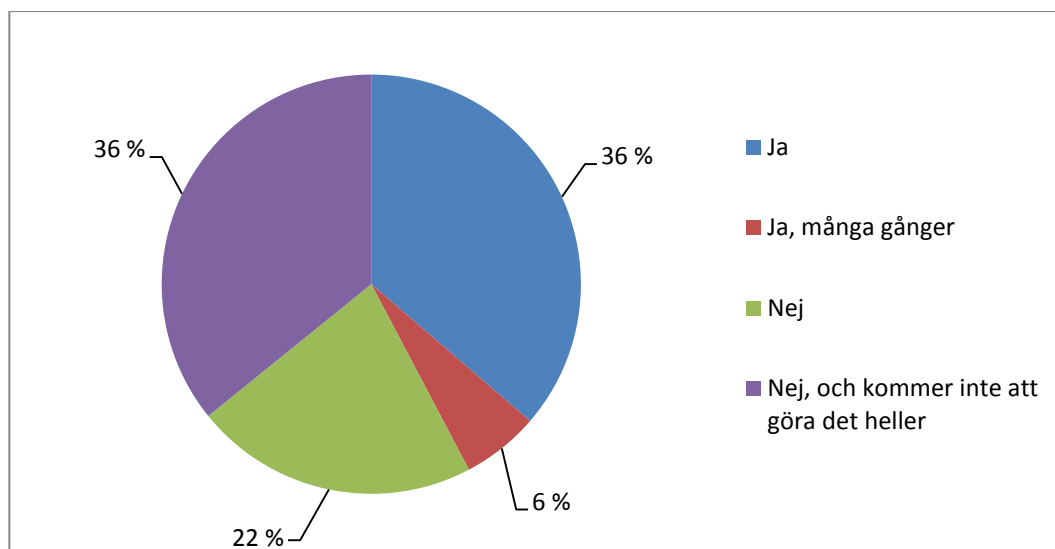
inleder sin alkoholkonsumtion tidigt har också större risk att bli alkoholberoende.

Gällande en attitydfråga som undersöktes genom påståendet "Tonåringar som blir bjudna på öl och vin hemma lär sig hantera alkohol bättre än andra tonåringar" kunde man se att 7 % instämmer helt i påståendet, 54 % instämmer delvis i att tonåringar som blir bjudna på alkohol hemma lär sig hantera alkohol bättre än andra tonåringar och 39 % av informanterna instämmer inte i det här påståendet. Det finns fortfarande en stor del av ungdomarna som tror att det här påståendet är sant eller åtminstone delvis sant. Med tanke på att dessa ungdomar senare kommer att föra vidare sina attityder till egna barn skulle det vara viktigt att den här myten försvinner en gång för alla.

För att ännu påvisa hur ungdomarna i den tidigare enkätundersökningen förhåller sig till minderårigas alkoholkonsumtion och utköp av alkohol till minderåriga har respondenten bifogat två diagram ur den tidigare studien. Diagrammen styrker det här utvecklingsarbetets värde och visar hur viktigt det är att ämnet blir undersökt.

Anser du att det är okej att minderåriga dricker alkohol? N=202

Har du någon gång köpt ut eller på annat sätt gett alkohol till en minderårig? N=201

5. Metod

I processbeskrivningen har respondenten beskrivit de datainsamlingsmetoder och dataanalysmetoder som använts i den här studien. Kvalitativ studie, dokumentstudie samt innehållsanalys har noggrannare förklarats. Den praktiska tillämpningen redogör för hur respondenten sökt artiklar samt byggt upp underlaget för sin studie.

I en kvalitativ studie strävar man efter att åstadkomma en helhets-beskrivning av det ämne man undersöker. Denna studiemetod är ofta mer småskalig och innefattar ex. färre deltagare än kvantitativ metod. I kvalitativ metod är forskaren inte intresserad av siffror och att få och hantera kvantitativa data, utan är mer intresserad av upplevelser och helheten. Den som använder sig av kvalitativ metod söker ofta fånga såväl människors handlingar som handlingarnas ursprung. Kvalitativa metoder och arbetssätt omfattar ofta små populationer och resultatet som fås är inte mätbart i ex. siffror. (Nationalencyklopedin, 2013)

5.1. Dokumentstudie

När en dokumentstudie genomförs är det viktigt att de dokument som utväljs ger en omfattande bild av det man vill undersöka. De dokument som används bör granskas kritiskt så att innehållet är sanningsenligt. För att kunna ge en stark och mångsidig bild av det ämne som man berör är det viktigt att inte låta egna tankar, känslor och värderingar påverka valet av material (Patel & Davidson, 1994, 54-56).

5.2. Innehållsanalys

Vid användning av innehållsanalys är målet att på ett objektivt och systematiskt sätt analysera utvalda dokument. Genom att använda innehållsanalys kan man ordna, beskriva och kvantifiera det man vill undersöka. Innehållsanalys lämpar sig när materialet är ostrukturerat och analysen ger olika begrepp och kategorier som i sin tur beskriver det ämne man valt att undersöka. Innan själva analysen genomförs är det viktigt att noggrant läsa igenom det material som skall vara grunden i analysen och på det sättet fördjupa sig i det tema man valt för studien. Genom innehållsanalys kan forskaren få ordning på material som verkar vara i kaos och göra materialet mer hanterbart. (Kyngäs & Vanhanen, 1999)

5.3. Praktisk tillämpning

Den här litteratustudien utgick från material som innefattade faktalitteratur, vetenskapligt godkända artiklar från tidskrifter, databaser och Internet. Artiklarna som söktes via databaser söktes via EBSCO, Cinahl och Swemed. Sökord som användes var *alcohol*, *adolescent*, *minor*, *alcohol use*, *legal-age*, *provision*, *utköp*, *alkohol*, *minderåriga*, *vänner*, *familj*, *föräldrar* och *Finland*. De artiklar som användes i examensarbetet har i utvecklingsarbetet undersökts utgående från frågeställningarna i utvecklingsarbetet.

Vid sökningen av artiklarna kom hundratals sökträffar, varefter några artiklar valdes ut för noggrannare granskning. Sökorden varierades för att kunna hitta

artiklar som exakt skulle tangera ämnet. Respondenten försökte främst hitta finländska artiklar för att göra studien aktuell och användbar.

Några av artiklarna användes i bakgrunden medan de andra användes i dokumentstudien. När respondenten valt ut de artiklar som skulle användas i dokumentstudien, började en noggrann genomgång av materialet. Innehållsanalys användes som analysmetod, och respondenten delade in materialet i teman och kategorier för att nå fram till ett resultat.

6. Resultat

En innehållsanalys har gjorts på de fem artiklar som respondenten valt att använda och resultatet presenteras utifrån dessa. Resultatet har presenterats som teman och kategorier som bildats utifrån frågeställningarna. Kategorierna har skrivits med fet stil. I bakgrunden och den tidigare studien framkom det att minderåriga får tag på alkohol genom: vänner, föräldrar, syskon, släktingar, okända eller andra i sin näromgivning. En del köper också ut själva på olika sätt eller tar ex. hemifrån. Utköp kan ske bl.a. på matvaruaffärer, restauranger, Alko, bensinmackor och kiosker.

6.1. Orsakerna bakom langning till minderåriga

Det finns naturligtvis många som valt att inte köpa ut eller ge alkohol åt minderåriga barn, vänner, släktingar eller okända. Nedan kommer respondenten att visa det resultat som kommit fram gällande vad som är några av orsakerna till att en del väljer att ge och köpa ut alkohol till minderåriga. Under temat "Orsakerna bakom langning av alkohol till minderåriga" steg följande kategorier fram: **föräldrar, vänner, syskon och släktingar** samt **samhället**.

Föräldrar

Många föräldrar anser att den kontrollerande stilen inte är det rätta sättet att kontrollera sina barns alkoholkonsumtion. En undersökning visade att nästan hälften av föräldrarna var redo att köpa ut alkohol till sitt 15-åriga barn. Föräldrar och andra vuxna präglas ibland av **inkonsekvens** när det gäller att köpa ut alkohol till sina barn. Man anser att åldersgränserna är bra men ändå händer det att man köper ut åt sina barn. Mycket grundar sig även på den **tillåtande attityd** och **nonchalans** som ibland finns mot ungas alkoholkonsumtion och berusningar. En del föräldrar hittar på **ursäkter** för att undvika ansvar. Kulturen och föräldrarnas egen uppväxt och erfarenhet påverkar i stor grad vilka regler de ställer upp för sina barn (Holmila, 2005; Brown m.fl. 2009; Henriksen, 2012)

En orsak till att en del föräldrar köper ut alkohol till sina barn är att de vill lära sina barn ett "civiliserat" drickande (Holmila, 2005;). Många tror att tonåringar som får smaka på alkohol hemma **lärt sig att hantera den** bättre. En del föräldrar känner även en **rädsla** för vilka situationer deras ungdomar kan bli utsatta för om de själva köper alkohol. De tycker därför att det är säkrast att som förälder köpa ut.

Det finns även en **förnekelse** bland många föräldrar. Det finns en uppfattning om att andra unga dricker för mycket alkohol, men få föräldrar anser att det är deras eget barn. En del föräldrar vill helt enkelt inte inse att det kan vara deras eget barn som dricker sig berusat. Ett exempel på det här är en finsk studie som visade att 67 % av föräldrarna som deltog ansåg att deras tonåring aldrig var full, medan det bland ungdomarna endast var 27 % som sade att så var fallet (Henriksen, 2012; Holmila, 2009)

Åsikten att det är enkelt eller i alla fall ganska enkelt och riskfritt att köpa ut åt minderåriga finns även bland föräldrarna. De flesta anser att det är enkelt att köpa ut alkohol till minderåriga och att **risken för rättsliga konsekvenser är liten** när man i en ex. butik köper ut alkohol och ger till minderårig. De lagar och bestämmelser som finns gällande åldersgränser tas många gånger inte

på allvar. Av någon orsak anses den lagen inte vara lika viktig som andra lagar (Holmila, 2009).

Många föräldrar har dessutom **kunskapsbrist**. De tror att det är svårare för ungdomar att skaffa alkohol, än vad ungdomarna själva uppger. I undersökningar som gjorts kring utköp är det få föräldrar och andra myndiga som erkänner att de köper ut och ger alkohol till minderåriga, i jämförelse med det antal ungdomar som säger att de får sin alkohol från vuxna.

Vänner

En viktig orsak till att vänner köper ut alkohol till varandra och som även är en viktig orsak till att ungdomarnas alkoholbruk ökar är det **sociala trycket** (Holmila, 2005; Brown m.fl., 2009). Vänner står för största delen av utköpen och förmedling av alkohol till minderåriga. Många känner därför av grupptrycket, och kan inte stå emot när vänner frågar. De vill inte verka tråkiga och udda, utan väljer i stället att ge sina minderåriga kompisar den alkohol de ber om. Ungdomskulturen cirkulerar mycket kring alkohol, och för att behålla sin sociala ställning ger eller köper därför en del ut alkohol åt minderåriga. Extra hård press kan komma om man är **äldst i sin umgängesgrupp**. Att neka alkohol till minderåriga anses hota den kulturella norm som finns bland många ungdomar (Brown m.fl., 2009; Holmila, 2005)

Det finns även en hel del **oskrivna regler**. Många av de unga vuxna som ger alkohol åt ungdomar anser att det är säkert och ansvarsfullt eftersom vissa regler följs. Många anser det viktigt att inte ge alkohol till personer som skall köra bil. En annan oskriven regel är att inte ge alkohol till någon som inte "kan hantera det". En del är också försiktiga att ge alkohol till personer de inte känner och därmed inte vet hur de hanterar alkohol. En oskriven regel är också att det är säkert att ge alkohol vid mindre fester. Många försvarar därför sina utköp med att de **har kontroll** över vem de ger till och att det de gör är säkert. En del erkänner dock att de nog inte känner alla som sedan i andra hand tar del av den alkohol som de gett. Men många väljer ändå att **förneka**

sitt ansvar och inte tänka på vilka konsekvenser deras handlande kan få (Browns m.fl., 2009; Holmila, 2005).

En del ungdomar upplever att det är **enklare** att köpa ut än att försöka förklara och hitta på ursäkter för att inte köpa ut och ge till minderåriga. En stor orsak till att många ger alkohol till minderåriga är att de flesta **sociala aktiviteter** som ungdomar deltar i involverar drickande av alkohol. Även minderåriga vänner deltar i dessa evenemang och aktiviteter och behöver alkohol för att kunna delta "helt och fullt". Att neka dem alkohol skulle utesluta dem ur den sociala gemenskapen (Brown m.fl., 2009)

Grupptillhörighet är en viktig faktor i det här sammanhanget. Den minderåriga är naturligtvis också en "av oss" och det är därför vanligt att hjälpa en kompis i nöd. I en grupp bildas lojalitet, och det blir en självklarhet att även den minderåriga kompiserna skall få alkohol om man skall på ex. samma fest. Normerna som stärker gemenskapen ungdomarna emellan vinner många gånger över laglydigheten. Det framkom dock att en del som langar anser att det är viktigt med **åldern hos de minderåriga**. Många ger t.ex. inte alkohol åt de som är alltför unga. Orsak till det här är att de som är i undre tonåren många gånger inte tillhör samma kamratkrets eller är i utkanten av denna. Då känner många inte samma lojalitet.

Ett viktigt motiv bakom utköp kan även vara **solidaritet och retroaktiv väntjänst**. En del anser det var sin plikt att ge alkohol till sina kompisar. De fick själva alkohol av andra när de inte hade åldern inne och nu är det deras tur att göra en gentjänst. De ungas interna solidaritet styr ofta deras beslut att antingen långa eller inte långa. Genom att ge alkohol signaleras kamratskap och solidaritet. **Känslan av samhörighet** och de **sociala banden** upplevs många gånger förplikta ungdomar att köpa alkohol.

Syskon och släktingar

Släktband har en blygsam roll när det gäller att ge alkohol till minderåriga i jämförelse med den vikt vänskapsbanden har. Alkohol används dessutom främst när kompisarna är tillsammans. Åsikterna bland syskon och släktingar

går ofta isär, och det finns många som inte skulle köpa ut alkohol till ex. sitt syskon men det finns också de som gör det.

När ex. ett syskon eller en släkting ger alkohol är orskaken ofta **familjesolidaritet**. I solidariteten ingår ett **förtroende** gällande att syskonet eller släktingen vet hur denne skall hantera alkohol. Syskon tillhör inte alltid samma kompiskrets, men syskon kan känna en **plikt** att hjälpa sina syskon att få tag i alkohol. Det blir en **syskontjänst**. Langningen motiveras ofta med att syskonet är förståndigt och skiljer sig från andra unga. I familjesolidariteten kommer därtill ofta en omsorgsaspekt, vilket innebär att man försöker kontrollera mängden syskonet får samt hur denne dricker.

En annan orsak är att syskon och släktingar **känner sitt ansvar**, och att de kan **skydda** den minderåriga och dennes alkoholkonsumtion genom att själva köpa åt dem. De anser sig då ha bättre insyn i vad och hur mycket syskonet dricker. De tror inte att langningen ökar drickandet hos den minderåriga, utan hjälper dem att **lära sig hantera alkohol**. Det här i sin tur tyder på **okunskap**.

Motivet som kan ligga bakom är oftast inte att den minderåriga skall få uppleva en berusning utan att hjälpa honom eller henne att **befrämja sin sociala kompetens** bland sina kompisar. Sammanfattningsvis kan man hitta tre orsaker som anses vara viktiga: **ett sätt att hålla kontakt, underlättar övervakningen** och **skyddar mot dåligt inflytande**.

Okända och andra i näromgivningen

När det gäller att ge alkohol till minderåriga som man inte känner eller som inte hör till kompis- eller familjekretsen uppkommer andra regler. Minderåriga som får alkohol får främst alkohol från familj och vänner, okända och andra är en minoritetsgrupp. Alkohol ges oftast inte okända eller halvbekanta emellan.

När det gäller okända som köper ut alkohol till minderåriga kan orsaken vara **ekonomisk belöning** och **tillräcklig ersättning**. De flesta ger dock inte alkohol åt okända (Holmila, 2005; Brown m.fl., 2009)

Samhället

Oftast förmedlas alkohol till ungdomarna av föräldrar och vänner. Men en del får tag på alkohol från affärer, butiker, restauranger, bensinstationer eller kiosker. Det har visat sig vara enklare att köpa alkohol från bensinstationer och kiosker än affärer och restauranger. Mest frågas legitimation i Alkos affärer och minst på bensinstationer. Ungefär hälften av de försök som ungdomarna gör att köpa alkohol lyckas och ungefär en fjärdedel av den alkohol ungdomar dricker har de själva skaffat.

En viktig orsak till att minderåriga lyckas skaffa alkohol genom att köpa själva är **bristande kontroll av ålder**. Med tanke på att det är stor skillnad på kontrollerandet av legitimation i affärer och ex. bensinstationer visar det en **inkonsekvens**. En stor del av försäljarna väljer av en eller annan orsak att inte be kunderna styrka sin ålder.

Den orsak på samhällsnivå som kom fram från samtliga ovanstående grupper är att det är mycket **liten risk för lagliga konsekvenser** när man köper ut till minderåriga. Många föräldrar och ungdomar är säkra på att om de är försiktiga så kommer deras utköp aldrig att avslöjas eller få konsekvenser på dem själva. En ibland **bristande uppföljning** från samhällets sida kan vara en viktig faktor gällande minderårigas tillgång till alkohol (Holmila, 2005; Brown m.fl., 2009).

6.2. Att minska minderårigas tillgång på alkohol

Under temat ” Att minska minderårigas tillgång på alkohol” steg följande kategorier fram: **föräldrar, vänner, samhället**.

Föräldrar

En viktig del i förebyggandet är att öka föräldrarnas **ansvarskänsla** för ungdomarnas alkoholbruk. Föräldrarnas har en viktig roll när det gäller att förebygga, det egna exemplet är viktigt. Ungdomar vars föräldrar har en hög alkoholkonsumtion har också själva högre risk att få en hög

alkoholkonsumtion. Mycket handlar om miljön som ungdomarna växer upp i (Ingle & Furnham, 1996). Det är viktigt att försöka ändra attityden hos föräldrar kring att ge alkohol till minderåriga, samt öka kunskapen kring minderåriga och alkoholkonsumtion. Minderåriga bör inte få alkohol från sina föräldrar.

Föräldrarnas **uppsättande av regler** för sina barn är en viktig del när det gäller att minska ungdomars alkoholkonsumtion. Resultatet av studier visar att om föräldrarna har klara och bestämda regler kring alkohol och alkoholanvändning kan de minska risken för att deras barn börjar dricka alkohol för tidigt, oavsett om ungdomen är 13 eller 15. Föräldrar kan alltså förebygga alkoholkonsumtion hos sina minderåriga barn genom att ha fasta regler gällande intag av alkohol. När ungdomarna redan har utvecklat ett visst dryckesmönster, minskar eller försvinner inverkan av föräldrarnas regler. Det är därför viktigt att föräldrarna ställer upp reglerna innan barnen har börjat dricka alkohol. Om föräldrarna däremot inte är konsekventa i sina regler och ungdomarna får olika signaler i det dagliga livet är sannolikheten större att ungdomarna dricker alkohol med eller utan föräldrarnas vetskap. Föräldrarna har en viktig roll och de kan förebygga alkoholbruk hos ungdomar om de lägger upp regler innan barnet har börjat konsumera alkohol. Även om barnen börjat dricka alkohol kan föräldrar genom sina regler och principer föra vidare sunda värderingar till sina barn. Många föräldrar anser att barnen lättare lär sig hantera alkohol om de bjuds på det hemma samt genom att föräldrarna köper ut åt dem. Det här är en myt. Det är viktigt att nå ut till föräldrarna med denna **information och kunskap**, eftersom det fortfarande finns många missuppfattningar gällande tonåringars alkoholkonsumtion. Att föräldrarna ger alkohol åt sina barn betyder inte att ungdomarna inte därtill skaffar alkohol från annat, vilket många föräldrar tror. Ungdomarna kan lätt få tag i alkohol via kompisar och andra och gör många gånger det här parallellt med att de får av sina föräldrar. Dessa faktorer är viktiga när det gäller att minska minderårigas tillgång till alkohol. Föräldrarna bör få kunskap så att de förstår att de kan påverka sina barns alkoholvanor genom att tydligt visa att det inte är okej att minderåriga dricker alkohol. (Ingle & Furnham, 1996; Van der Vorst m.fl. 2007; Holmila, 2005; Henriksen, 2012). Många föräldrar anser att deras egna

barn inte har en ohälsosam alkoholkonsumtion och inser inte heller allvaret i att deras barn dricker samt vilka konsekvenser det kan få. Föräldrarna bör få ett **uppvaknande** kring den vardag som råder bland unga idag samt vad olika undersökningar visar gällande alkoholkonsumtionen och berusningsdrickandet hos minderåriga. Föräldrarna bör inse vikten av sitt **eget exempel**, och att de attityder och åsikter som de framför till sina barn har stor inverkan på de beslut som de fattar bl.a. när det gäller alkohol.

Vänner

För att hindra vänner från att köpa ut och ge alkohol till minderåriga krävs en **attitydförändring**. Det är svårt att påverka ungdomar eftersom det ligger i ungdomskulturen att ha tillgång till alkohol.

Att **öka kunskapen** kan ha viss inverkan på ungdomarna men studier visar att en kunskapsökning kring risker inte påverkar ungdomars attityder i någon högre grad. Ungdomar som ex. har hög alkoholkonsumtion har ofta hög kunskap gällande alkohol, och det har i sig inte minskat konsumtionen. Ungdomar som köper ut och ger alkohol åt minderåriga anser att de i viss mån skulle kunna påverkas av att få ökad kunskap om riskerna. Speciellt en del flickor erkände att om de fick mer info om ex. ökandet av sexuellt utnyttjande och våld bland minderåriga flickor skulle de nog tänka två gånger innan de köpte ut. De flesta anser dock att man bör närma sig problemet ur en annan riktning (Ingle, H. & Furnham, 2007; Brown m.fl., 2009).

Det effektivaste sättet enligt ungdomarna själva är att det skulle vara **strängare straff** för utköp åt minderåriga. Ingen skulle riskera sin egen framgång, utbildning m.m. för att köpa ut och ge alkohol åt minderåriga. Om risken att åka fast skulle öka, skulle även utköpen minska. Den allmänna uppfattningen bland många är att det är mycket liten risk att åka fast för utköp åt minderåriga. Det behövs **skärpt och effektiv kontroll** så att det blir svårare för ungdomar att föra vidare alkohol. Kontrollen bör ökas i skolorna, på skolevenemang samt på platser där många ungdomar samlas. (Holmila, 2005; Brown m.fl., 2009)

Genom att straffen förstärks och kan inverka på ex. skolgång, samt att kontrollen skärps blir resultatet att ungdomar inte vågar riskera att köpa ut. Samhället ger då en tydlig bild av hur viktigt det är att åldersgränserna efterföljs (Brown m.fl., 2009).

Samhället

Syskon, släktingar, okända och andra i näromgivningen kan påverkas av samhället så att de inte ger/köper ut alkohol till ungdomar. Det är ibland svårt att tydligt dela in i kategorierna **föräldrar, vänner och samhället** och skilja dessa från de andra som kan ge/köpa ut alkohol till minderåriga. Ex. kan föräldrarna påverka syskon i familjen och samhället kan påverka alla dessa grupper att minska utköpen till minderåriga. Det handlar om att en attitydförändring behöver göras som på lång sikt skall kunna påverka alla parter. Föräldrar, vänner, okända, syskon, släktingar m.m. är naturligtvis också en del av samhället. Men i det här utvecklingsarbetet syftar samhället främst på affärer, myndigheter osv.

Samhället har en viktig roll när det gäller att visa föräldrar, ungdomar, och minderåriga hur viktigt det är att åldersgränserna efterföljs och att minderåriga inte bör dricka alkohol. Samhället kan genom **regler** och **lagar** visa vilket beteende som bör följas. Ett sätt är att **öka kontrollen** och försöka ta langare på bar gärning, eller åtminstone effektivisera kontrollen och risken att bli avslöjad. Genom att genomföra **strängare straff** ifall langning avslöjas kan samhället påverka ungdomars, föräldrars och andra myndigas utköp och givande av alkohol till minderåriga i en positiv riktning (Holmila, 2005; Brown m.fl., 2009; Henriksen, 2012).

Med tanke på att en del minderåriga köper ut sin alkohol själv, är det viktigt att samhället genomför en **noggrann kontroll av åldern** hos de som köper alkohol. Granskningen av en persons ålder bör vara likadan oavsett vilken affär eller restaurang det gäller. Även på bensinmackor och kiosker bör kontrollen vara effektiv. Det bör finnas klara regler så att alla försäljare och all

kassapersonal följer samma linje. Det kan ibland upplevas som svårt för personal att fråga efter legitimation, men denna kontroll bör bli en naturlig del av rutinerna så att varken kunder eller personal ifrågasätter anordningen. **Likadan policy** oavsett utköpsställe är viktigt. Det här i sin tur visar både minderåriga, föräldrar, ungdomar och andra hur omgivningen ser på minderårigas alkoholkonsumtion. Samhället kan påverka alla som köper ut och ger alkohol till minderåriga. Genom att lokala och nationella sammanslutningar har en intensiv och effektiv kontroll av ungdomars ålder samt vägrar att låta minderåriga köpa alkohol, upplever ungdomarna det svårare att köpa ut alkohol själva. Det i sin tur gör att åtminstone en kanal som används för att få tillgång till alkohol stängs och det här kan minska ungdomarnas tillgång till alkohol. Samhället har en viktig roll när det gäller att vara ett **föredöme** i hur minderårigas alkoholkonsumtion bör åtgärdas. Genom att i handling visa skärpt kontroll och handlingskraft kan samhället på sikt minska minderårigas tillgång till alkohol samt påverka attityderna som finns bland föräldrar och andra (Holmila, 2005; Brown m.fl., 2009;

Med tanke på att alkoholen är en viktig del av ungdomskulturen, bör ett av målen vara att minska alkoholens betydelse. Att **ordna alkoholfria evenemang** och försöka påverka attityden att alkohol behövs för att ha roligt är viktigt med tanke på den roll har för många ungdomar. Skolor, dansställen, föreningar och annat bör tänka över vilken bild av alkohol de ger ungdomar, samt hur de kontrollerar ungdomarnas konsumtion.

7. Tolkning

I tolkningen har resultatet som presenterades i kapitel 6 tolkats mot de teoretiska utgångspunkterna samt bakgrunden och den tidigare studien.

Ämnet som behandlats i det här utvecklingsarbetet är aktuellt och viktigt att föra fram. I resultatet framkom att det är viktigt att ta itu med orsakerna till att minderåriga har tillgång till alkohol. Genom att undersöka orsakerna till att en del köper ut och ger alkohol åt minderåriga samt hur man kan minska minderårigas tillgång på alkohol görs en ansträngning för att kunna förebygga

problemet. Enligt Antonovsky (1991, 2011) är ungdomstiden en tid då de unga är känsliga och då många förändringar sker. Det är viktigt att ungdomarna kan ta med sig bra erfarenheter osv. som kan vara en grund i vuxenlivet. För mer ingående beskrivning av Antonovskys synpunkter, se examensarbetet.

Vänner och familjen är de parter som till största del står bakom minderårigas tillgång till alkohol. Enligt Antonovsky (1991, 2011) är familjen och vänner mycket viktiga i ungdomars liv och dessa kan fungera som en resurs som stöder dem i en positiv riktning. Men familjen och vänner kan även påverka ungdomar i en negativ riktning bl.a. när det gäller alkoholkonsumtion.

En av orsakerna till att föräldrar förser minderåriga med alkohol är att de anser att ungdomarna då bättre lär sig hantera den. De tycker också att det känns säkrare att köpa själv till sina barn, i tron att barnen då inte skaffar alkohol på annat håll. Att tonåringar lär sig hantera alkohol bättre om de tidigt får vänja sig vid alkohol är en myt. I resultatet framkom vikten av att föräldrar i ett tidigt skede sätter upp tydliga gränser kring alkohol och inte ger alkohol till sina minderåriga barn. Genom att vara tydliga och bestämda i den här frågan kan föräldrar förebygga att minderåriga dricker alkohol samt att en redan pågående alkoholkonsumtion minskar.

Enligt Sarman (2003) ses ett samband mellan en tidig alkoholdebut och beteendemässiga problem i vuxen ålder. Ungdomar som i ung ålder dricker alkohol är bl.a. oftare kriminella, hamnar lättare i våldssituationer samt har högre risk att bli alkoholberoende i vuxen ålder. Det finns alltså all orsak att försöka minska föräldrars langning till minderåriga.

I resultatet framkom som tidigare nämndes att föräldrar bör sätta gränser gällande alkohol redan i tidig ålder. Föräldrarnas ansvars känsla och kunskap kring ungdomars alkoholkonsumtion bör ökas, för att kunna motivera till en attitydförändring. Föräldrar bör också vara medvetna om att deras eget exempel och syn på alkohol kan påverka barnen. Kan tolkas till Antonovskys (1991,2011) KASAM och syn på föräldrar och deras roll.

Men en del får tag på alkohol från affärer, butiker, restauranger, bensinstationer eller kiosker. Det har visat sig vara enklare att köpa alkohol från bensinstationer och kiosker än affärer och restauranger. Orsakerna till att minderåriga kan köpa ut alkohol är bl.a. en bristande kontroll av ålder. För att minska minderårigas möjlighet att köpa ut alkohol bör det vara en noggrann kontroll av ålder. Det bör även vara likadan policy oavsett om det gäller Alkos affärer eller bensinstationer.

Det här kan jämföras med en studie som gjorts kring möjligheterna för minderåriga att köpa ut. Av 147 testutköp lyckades ungefär hälften, och i dessa fall kontrollerades ingen ålder. Störst framgång med utköpen hade testpersonerna vid bensinmackor och kiosker (Holmila, 2005).

Det här kan också tolkas till de nya regler som infördes 2013 gällande köp av alkohol- och tobaksprodukter. Enligt de nya reglerna skall identiteten kontrolleras hos alla som ser ut att vara yngre än 30 år (Åldersgränsguide för kassapersonal 2012, s. 6). Med tanke på att en del ungdomar upplever att det är mycket enklare att skaffa alkohol på bensinstationer och kiosker i jämförelse med ex. en del restauranger behöver den här aspekten i samhället ses över.

8. Kritisk granskning

Den kritiska granskningen är viktig för att kunna ifrågasätta och utvärdera trovärdigheten och användbarheten i studien. Enligt Leininger m.fl.(2006) finns det olika kriterier för att utvärdera forskningsresultat. Den första faktorn som behöver baktas är *Trovärdighet*. Genom att granska och fundera över sanningshalten och noggrannheten i resultatet man fått från litteratur, dokument eller informanterna kan *trovärdigheten* upprätthållas.

Respondenten har under hela studiens gång försökt reflektera kring sanningshalten och användbarheten i det material som är grunden till utvecklingsarbetet. I sökningen och utväljandet av artiklar var respondenten noggrann med att välja sådana artiklar som berörde ämnet och som var noggrant genomförda. Respondenten jämförde olika studier för att se om de

motsade varandra eller om resultaten stödde varandra. Det resultat som respondenten kommit fram till i det här utvecklingsarbetet är grundat på flera artiklar, och med tanke på de begränsade resurser i tid och omfattning som respondenten hade, har trovärdigheten uppfyllts.

Återkommande mönster är viktigt att tänka över när den kritiska granskningen görs av en studie. Återkommande mönster innebär upprepade tillfällen, uttrycksmönster samt uttrycksmönstrens förekomst. Genom att granska de återkommande mönstren i det material som är grunden till studier och forskningar kan studiens användbarhet och reliabilitet visas (se examensarbetet för noggrannare förklaring kring reliabilitet).

När respondenten läste de olika artiklarna och gjorde en innehållsanalys var målet att få en så bred och tillförlitlig bild av ämnet som möjligt. Respondenten är fullt medveten om att hon inte kunnat täcka in alla orsaker till utköp av alkohol åt minderåriga. Inte heller har respondenten kunna täcka in allt som man kan göra för att minska minderårigas alkoholkonsumtion. Temat och ämnet är för brett och omfattande för att få ett fullständigt resultat i endast ett utvecklingsarbete. Men i det här utvecklingsarbetet framkommer många viktiga orsaker till langning samt många bra tankar kring hur det kan förebyggas. Det här utvecklingsarbetet kan vara en grund, en början, för att förstå hur omfattande och viktigt det är att fördjupa sig i minderårigas alkoholkonsumtion.

9. Diskussion

Att undersöka minderårigas alkoholkonsumtion har en viktig del i det förebyggande arbetet. Med tanke på de negativa effekter som alkohol visar sig ha på minderåriga är det allas ansvar att tänka över de attityder som finns i samhället samt hur vi alla kan vara delaktiga i att minska minderårigas tillgång till alkohol. Jag har i det här utvecklingsarbetet försökt täcka in de vanligaste orsakerna till att en del väljer att ge alkohol till minderåriga, samt hur langningen och utköpen kan minskas. Jag har försökt sträva efter att få en

så bred helhetsbild som möjligt utgående från de resurser jag kunnat lägga på arbetet.

Nätverket som förser unga med alkohol är väldigt komplett och består av många olika källor. Vänner, föräldrar och syskon för att bara nämna några. Utifrån resultatet insåg jag att det är viktigt att inte bara fundera på hur minderårigas alkoholkonsumtion kan minskas utifrån de skilda grupperna: föräldrar, vänner och samhälle. Det är viktigt att komma ihåg att alla delar påverkar varandra. Den syn samhället förmedlar gällande åldersgränser kan påverka både föräldrar, ungdomar och andra. Genom att alla större affärskedjor i Finland samt R-kioskerna genomför strängare granskning av åldern i och med att de nu börjar kontrollera alla som ser ut att vara yngre än 30, kommer förhoppningsvis framtiden föra med sig positiva förändringar. Med tiden blir det förhoppningsvis en naturlig del av betjäningen att kontrollera åldern, och något som varken personal eller kunder behöver ifrågasätta. Jag kan tänka mig att det enligt det tidigare systemet, som innebar en kontroll på alla som såg ut att vara under 23, var ganska svårt att genomföra i praktiken. Dels är det svårt att uppskatta åldern på ungdomar idag, och med tanke på det som kom fram gällande variationen i policyn på de olika utköpsställerna kan det vara svårt för personalen att vara konsekvent och fråga åldern. Ny eller ung personal kan naturligtvis även av olika orsaker uppleva det svårt att kräva identitetsbevis av kunderna. Jag hoppas att Finland genom dessa nya regler kan göra kontroll av åldern till en naturlig del av handeln samt att det finns en noggrannhet gällande dessa rekommendationer oavsett om det är fråga om restauranger, r-kiosker eller bensinstationer. All personal bör informeras och få direktiv kring hur viktig kontrollen är och att inga minderåriga skall kunna köpa ut alkohol. Det här är extra viktigt eftersom det fortfarande är en betydande del av de minderåriga som själv lyckas köpa ut alkohol. Genom att samhället är konsekvent och effektivt ser till att åldersgränserna efterföljes kan en betydande kanal för alkoholtillgång stängas.

Jag vill ännu diskutera vikten av föräldrarnas roll när det gäller förebyggande av minderårigas alkoholkonsumtion. Det är väldigt viktigt att vårdpersonal,

skolor och andra som har att göra med ungdomar och deras föräldrar får ut aktuell information kring det här ämnet. Föräldrar kan påverka sina barns alkoholkonsumtion i en god riktning och minska risken att barnen börjar konsumera alkohol innan de har fyllt 18. Att bjuda sina barn på alkohol hemma och förse barnen med alkohol är inte lösningen och gör inte att barnen skyddas och lär sig hantera alkoholen bättre. Många föräldrar är omedvetna om vilken inverkan tydliga och konsekventa regler gällande alkohol har på deras barn. I utvecklingsarbetet samt även delvis i examensarbetet har det här ämnet behandlats ur olika synvinklar. Med tanke på det resultat som framkom i en enkätfråga i examensarbetet så lever fortfarande attityden kvar att tonåringar som bjuds på alkohol hemma lär sig hantera det bättre. Det finns mycket arbete kvar att göra, dagens ungdomar och barn är morgondagens föräldrar och de i sin tur kommer att föra vidare sina attityder. I dag görs informationskampanjer för att informera föräldrarna, och det är viktigt att denna kunskapsspridning fortsätter och utvecklas. Som jag sett under studiens gång är det viktigt att föräldrarna redan när barnen är unga ger dem sunda principer och för fram att minderåriga inte skall dricka alkohol och bli berusade samt förklara varför. Den här informationen bör komma ut till föräldrar, eftersom de har stor inverkan på ungdomars attityder till alkohol. Det är även viktigt att föräldrarna visar att det inte är okej att deras barn sedan som myndiga köper ut alkohol åt minderåriga. På det sättet skulle också en del andra grupper som ger alkohol till minderåriga förhoppningsvis kunna minskas däribland syskon och vänner.

En annan viktig del som kom fram i resultatet är varför vännerna, den största andelen av de som köper, ger alkohol till minderåriga. En av orsakerna som jag kom fram till i den här studien är hur viktig bl.a. grupptillhörigheten, solidariteten, det sociala trycket samt de sociala aktiviteterna är. Det ligger mycket i ungdomskulturen att alkoholen är en viktig del av sociala sammanhang. Det vi alla bör fråga oss är: Hur kan fokuset på alkohol minskas? Hurudana aktiviteter och evenemang skulle kunna ordnas där alkoholen inte är hörnstenen? Ungdomar bör inse att det går att ha roligt och festa utan en berusning, samt att de inte är skyldiga att köpa alkohol till sina vänner. Som framkom i resultatet anser en del ungdomar att det som skulle

kunna begränsa deras utköp till minderåriga skulle vara strängare straff och konsekvenser samt att risken att bli upptäckt skulle vara högre. Det är svårt att kunna bevisa vem som står bakom utköp av alkohol och kunna genomföra bestraffningar. Men förbättringar kan naturligtvis göras. Mera forskning kunde göras över hur det här kunde genomföras i praktiken samt hur kontrollen kunde ökas med de medel som finns tillgängliga. Kunde kontrollen och de vuxna som rör sig på dansplatser och festområden ökas? Vilken roll har skolorna och föreningarna? Hur kan personer som arbetar med ungdomar betona vikten av åldergränserna i samband med alkoholkonsumtion?

Även om min studie inte på långa vägar kan täcka in det här området helt anser jag ändå att det ger en bild av hur situationen ser ut i dag och vad det är som behöver åtgärdas. Att ingående gå in på konkreta handlingsplaner utgående från alla olika parter var tyvärr inte möjligt. Men jag hoppas att med det här utvecklingsarbetet ge en större förståelse över varför en del väljer att ge alkohol åt minderåriga samt få fram vad som kan behöva göras för att minska minderårigas tillgång till alkohol. Nästa steg är att fundera över hur vi kan ta denna kunskap till en praktisk nivå och genomföra en attitydförändring, som naturligtvis inte är lätt att genomföra. Men genom att kunskapen ökar kring det här ämnet kan vi alla se var skon klämmer och vad som kan behöva förändras. Det är första steget till förändring och jag hoppas att jag genom det här examensarbetet och utvecklingsarbetet kunnat ta det steget.

Litteratur

Antonovsky, A. (1991). Hälsans mysterium. Köping: Natur och Kultur.

Antonovsky, A. (2011). Hälsans mysterium. Falkenberg: Natur och Kultur.

Borgåbladet & Östra Nyland, 2013, Nya regler för köp av alkohol och tobak, (hämtat 21.1.2013) <http://www.ostnyland.fi/ostnyland/orter/askola/2013-01-06/nya-regler-for-kop-av-alkohol-och-tobak>

Brown, R. L., Matousek, T. A. & Radue, M. B. (2009). Legal-Age Students' provision of alcohol to College Students: An Exploratory. Journal of American College health, s. 611-618

Henriksen, O. (2012). "They must be 18 years old...really". Alcohol debut discourses at parent meetings within alcohol prevention programmes in school. Nordic studies on Alcohol and Drugs, vol 29, s.453-?

Holmila, M. m.fl. (2005) Minderårigas alkoholköp, s.350-356. Nordisk Alkohol- och Narkotikatidskrift

Ingle, H. & Furnham, A. (1996). Attitudes, knowledge, and use of alcohol in university students. Counselling Psychology Quarterly, 9(3) s. 309-323

Kiianmaa, Hyytiä & Partonen (2007), Alkohol och hjärnan. Folkhälsoinstitutet, Mental hälsa och rusmedel

Kvalitativ metod. <http://www.ne.se/lang/kvalitativ-metod>, Nationalencyklopedin, hämtad 2013-01-24.

Kyngäs, H.& Vanhanen, L.(1999). Sisällön analyysi. Hoitotiede, 11(1), 3-12.

Patel, R.& Davidson, B.(1994). Forskningsmetodikens grunder. Lund: Studentlitteratur

Sarman, I. (2003). Ten-year prospective study of public health problems associated with early drinking. Pediatrics, ss. 949-66.

Van Der Vorst, H., Engels, R., Decovic, M., Meeus, W. & Vermulst, A. (2007). Alcoholspecific rules, personality and adolescents' alcohol use: a longitudinal person-environment

study. The Authors, addiction, ss. 1064-1075.

Åldersgränsguide för kassapersonal, 2012, s. 6. Hämtad 21.1.2013 [online].<https://omavalvonta.pt.y.fi/Education/Material/Responsibility/sv/ikarajaopas.pdf>

Österberg, E (2009), s. 6, 24-26; Ungdomar och alkohol- Åldersgränser vid försäljning av alkoholdrycker. Tryckning: Erweko, 2009